

“पर्यटन, कृषि, एवम् पूर्वाधार: सभ्य र समृद्ध बेसीशहर, नगरपालिकाको मूल आधार”

मध्यमकालीन खर्च संरचना

(आर्थिक वर्ष २०८१/०८२- २०८३/०८४)

Medium-Term Expenditure Framework

(Fiscal Year 2024/25 – 2026/027)

बेसीशहर नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
बेसीशहर, लमजुङ, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

२०८१

कृतज्ञता ज्ञापन

बेसीशहर नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना (आर्थिक वर्ष २०८१/०८२- २०८३/०८४) तर्जुमा सम्बन्धी कार्यलाई सफल बनाउन सहयोग पुऱ्याउनु हुने नगर प्रमुख श्री गुमान सिंह अर्याल, उप-प्रमुख श्री पद्मा गुरुड, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री चेतनाथ अर्याल, सबै वडाका वडा अध्यक्षज्यूहरू, विषयगत समितिका संयोजकहरू, नगरपालिकाका कार्यपालिका सदस्यहरू, विभिन्न शाखाका शाखा प्रमुखज्यूहरू लगायतका कर्मचारीहरू सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं । त्यसैगरी, यस कार्यमा प्रक्रियामा रचनात्मक सुझाव र सहयोग प्रदान गर्नुहुने सम्पूर्ण सरोकारहरूमा विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

सपोर्ट फर डेभलपमेण्ट ईनिसियटिभ्स कन्सल्टेन्सि प्रा.लि. (SDIC)

काठमाडौं – ३२, नेपाल

विषयसूची

परिच्छेद १ : परिचय	1
१.१ पृष्ठभूमि	1
१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा	1
१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य	2
१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरु	2
१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया	2
परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना	6
२.१ पृष्ठभूमि	6
२.२ चुनौती तथा अवसर	6
२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति	6
२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका	7
२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका	8
२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका	9
२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट	11
२.८ विषय उपक्षेत्रगत बाँडफाँट	13
परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र	15
३.१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	15
३.२ पशुपंक्षी सेवा	17
३.३ सिचाई	19
३.४ पर्यटन, सम्पदा तथा संस्कृति	21
३.५ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	23
३.६ श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण	25
३.७ भूमि सहकारी र वित्त सेवा	27
परिच्छेद ४ : सामाजिक विकास क्षेत्र	30
४.१ स्वास्थ्य तथा पोषण	30
४.२ शिक्षा, विज्ञान, कला, भाषा तथा साहित्य	32
४.३ युवा तथा खेलकुद	36
४.४ खानेपानी तथा सरसरफाई	38
४.५ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	39
४.६ सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण	42
परिच्छेद ५ : पूर्वाधार विकास क्षेत्र	45

५.१ सडक, पुल तथा यातायात	45
५.२ आवास, भवन तथा शहरी विकास	47
५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा उर्जा	49
५.४ सूचना तथा सञ्चार	51
परिच्छेद ६ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र	54
६.१ वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदि नियन्त्रण	54
६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	56
६.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	58
परिच्छेद ७ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र	60
७.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	60
७.२ संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह	62
७.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन	64
७.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	65
अनुसूची १: मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल	68
अनुसूची २: विषय उपक्षेत्रगत कार्य समूह तथा जिम्मेवारी क्षेत्र	69
अनुसूची ३: मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा निर्धारण र बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०८१	71
अनुसूची ४: आगामी तीन आर्थिक वर्षको विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजना विवरण र बजेट विनियोजन	76

तालिका सूची

तालिका २.११ : मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य	8
तालिका २.२२: मध्यमकालीन समष्टिगत f लक्ष्य (प्रचलित मूल्यमा).....	8
तालिका २.३३ : त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा).....	10
तालिका २.४४ : रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन वर्षको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. हजारमा)	11
तालिका २.५५ : प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)	12
तालिका २.६६१ : दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)	12
तालिका २.७७ : लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)	13
तालिका २.८८ : जलवायु संकेतको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)	13
तालिका २.९९: आगामी तीन आ.व.को विषय उपक्षेत्रगत खर्चको बाँडफाटको प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा).....	13

परिच्छेद १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

मध्यमकालीन खर्च संरचना (Medium-Term Expenditure Framework-MTEF) सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण औजार हो। यसले स्थानीय सरकारले अबलम्बन गरेका नीति तथा योजनाहरूले लिएका लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न मद्दत गर्दछ। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन जस्ता विषयहरू सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका मुख्य अवयवहरूलाई आत्मसात गरेको हुन्छ। यसले सरकारले लिएको नीति, आवधिक योजना र वार्षिक नीति कार्यक्रम र बजेट बीच सामञ्जस्यता कायम गराउँछ। जसबाट उपलब्ध सिमित स्रोतको अधिकतम प्रतिफल हासिल हुने गरी बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउँछ। यसले आगामी दिनमा पर्ने दायित्वको पूर्वानुमान तथा स्रोतको सुनिश्चितता समेत गर्दछ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु हो। यसले त्रिवर्षीय चक्रीय योजनाका रूपमा आगामी तीन वर्षमा खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम, आयोजना र क्रियाकलाप समावेश गरेको हुन्छ। यसका अतिरिक्त कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्रति एकाई लागत, खर्च गरिने क्षेत्र, कार्यक्रम र आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण र खर्चका स्रोत समेत समाविष्ट गरिएको हुन्छ। उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ।

ऐतिहासिक रूपमा हेर्दा नेपालमा सर्वप्रथम दशौं राष्ट्रिय आवधिक योजनासँगै मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाको अभ्यास शुरुवात भएको थियो। संघीय शासन व्यवस्थाको थालनीसँगै मध्यमकालीन खर्च संरचना नेपालमा कानूनी रूपमा सरकारको अनिवार्य दायित्वका रूपमा रहेको छ। अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले सार्वजनिक आय-व्ययको विवरण प्रस्तुत गर्दा अनिवार्य रूपमा आगामी तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित) ले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको विधि, औजार, चरण तथा प्रकृत्यालाई स्पष्ट पारेको छ। यस नगरपालिकाले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीमा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित) रहेको व्यवस्था एवम् सरोकारवालासँगको छलफलको निष्कर्षलाई मुख्य आधारका रूपमा लिइएको छ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले समष्टिगत वित्त खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका गरी तीन वटा मुलभुत पक्षहरूलाई समावेश गरेको हुन्छ। पहिलो, मध्यमकालीन वित्त खाकालाई आवधिक योजना, विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजना तथा गुरुयोजनाको लक्ष्य उद्देश्यको आधारमा उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका परिसूचक समावेश गरी तयार गरिन्छ। दोस्रो, मध्यमकालीन बजेट खाका स्थानीय तहलाई संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोत समेत आकलन गरी कार्यक्रम तथा आयोजनागत रूपमा खर्चको अनुमान सहितको तयार गरिन्छ। तेस्रो, मध्यमकालीन नतिजा खाकालाई बजेटको कार्यान्वयनबाट आगामी तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको अनुमान गरी तयार गरिन्छ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले चक्रीय रूपमा हरेक आर्थिक वर्षमा तीन आर्थिक वर्षको बजेटको आँकलन गर्दछ। यसमा पहिलो आर्थिक वर्षमा खर्च र स्रोतको अनुमान गरिएको हुन्छ भने त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षका लागि खर्च तथा स्रोतको प्रक्षेपण गरिन्छ। पहिलो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भएपछि उपलब्धि समीक्षा गरी बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपित अनुमान परिमार्जन एवम् थप एकवर्षको बजेट प्रक्षेपण गरिएको हुन्छ। मध्यमकालीन खर्च संरचनाले खर्च तथा स्रोतको यथार्थपरक विश्लेषणबाट बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई वस्तुनिष्ठ बनाउन मद्दत गर्दछ।

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको मुख्य उद्देश्य विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन कायम गर्नु रहेको छ । यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- वार्षिक बजेटलाई आवधिक योजनासँग जोडनु र स्रोत विनियोजनलाई उपलब्धीमूलक बनाउनु,
- प्राथमिकता प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि स्रोतको सुनिश्चितता गर्नु,
- स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट तर्जुमालाई यथार्थपरक बनाउनु,
- मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई दिगो विकासमैत्री बनाउनु,

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरू

यस नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा देहायमा उल्लिखित विषयलाई प्रमुख आधारको रूपमा लिइएको छ :

- नेपालको संविधान
- दिगो विकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५-२०३०)
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोच, २१०० तथा सोह्रौँ राष्ट्रिय योजना (२०८१/८२-२०८५/८६)
- गण्डकी प्रदेशको पहिलो आवधिक योजना (२०७६/७७-२०८०/८१)
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम (आ.व.२०८०/८१)
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- स्थानीय तहको बजेट तथा कार्यक्रममा दिगो विकास लक्ष्यको सांङ्केतीकरण स्रोत पुस्तिका, २०७९
- स्थानीय तहको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न सहयोगी स्रोत पुस्तिका, २०७९
- बेसीशहर नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना २०७८/७९ - २०८२/८३
- बेसीशहर नगरपालिकाका अन्य विषय क्षेत्रगत नीति र योजनाहरू

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ तथा स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित) को व्यवस्था बमोजिम देहाय अनुसारको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको थियो ।

चरण १: प्राविधिक सहयोग परिचालन

नगरपालिकाबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना विज्ञको सहयोग परिचालन गरी तर्जुमा गरियो । यस क्रममा विज्ञको सहजीकरणमा नगर कार्यपालिका पदाधिकारीहरू तथा कर्मचारीलाई अभिमखीकरण र कार्यदल गठन गरिएको थियो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यमा समेत विज्ञको सहयोग परिचालन गरिएको थियो ।

चरण २: सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा समीक्षा

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि सान्दर्भिक सङ्घीय, प्रदेश एवम् स्थानीय तहका योजना, नीति, कानून, दिग्दर्शन र कार्यविधि सहितका दस्तावेजहरू संकलन एवम् अध्ययन गरियो । यसका माध्यमबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा रहेका प्रावधान एवम् आवश्यक सूचना पहिचान तथा विश्लेषण गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा अध्ययन एवम् समीक्षा गरिएका प्रमुख सन्दर्भ सामग्रीहरू देहायबमोजिम प्रस्तुत गरिएको छः

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- संघीय आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगका प्रतिवेदन तथा सिफारिशहरू
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तीय हस्तान्तरण
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार एवम् नगरपालिकाको राजस्व सम्बन्धी कानून र आर्थिक ऐनहरू
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८
- स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- नेपाल सरकारको दीर्घकालीन सोच तथा सोह्रौ योजना
- स्थानीय तहको बजेट तथा कार्यक्रममा दिगो विकास लक्ष्यको साङ्केतिकरण स्रोत पुस्तिका, २०७९
- स्थानीय तहको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न सहयोगी स्रोत पुस्तिका, २०७९
- गण्डकी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना
- बेसीशहर नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना तथा
- बेसीशहर नगरपालिकाको विगत आर्थिक वर्षहरूको नीति कार्यक्रम, स्वीकृत, प्रगति प्रतिवेदन आदि ।

चरण ३: मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तर्जुमा

विज्ञको प्राविधिक सहयोग र सहजीकरणमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको प्रकृया, ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तयार गरियो । स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी दिग्दर्शनको व्यवस्था र स्थानीय विशिष्टता एवम् आवश्यकता अनुकूल हुने गरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको ढाँचा, विधि, औजार एवम् कार्ययोजना सम्बन्धमा छलफल गरी समान बुझाई कायम गरिएको थियो ।

चरण ४: अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारण र तयारीका, ढाँचा, प्रक्रिया, औजार र संस्थागत व्यवस्थाको सम्बन्धमा सरोकारवाला माझ समान बुझाई कायम गर्ने उद्देश्यले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो । प्राविधिक सहयोग टोलीको सहजीकरणमा सम्पन्न सो कार्यशालामा नगर कार्यपालिकाका पदाधिकारी, विषयगत समितिका पदाधिकारी, विषयगत शाखाका प्रमुख तथा प्रतिनिधि एवम् अन्य सरोकारवालाहरूको सहभागिता रहेको थियो । कार्यशालामा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको अवधारणा, विधि, औजार, संस्थागत व्यवस्था र कार्यसूचीलाई प्रस्तुति गरी यस सम्बन्धमा स्पष्टता तथा बुझाईमा एकरूपता कायम गरियो । सो कार्यशालाबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल गठन र कार्य योजनाको स्वीकृति गरी जिम्मेवारी

र भूमिका समेत स्पष्ट गरियो । प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत संयोज, सम्पूर्ण शाखाका शाखा प्रमुखहरू सदस्य तथा योजना तथा अनुगमन शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहने गरी अनुसूची १ मा उल्लेख गरेबमोजिमको कार्यदल गठन गरिएको थियो भने मध्यमकालिन खर्च संरचनामा विषय उपक्षेत्रगत कार्य गर्ने गरी अनुसूची २ मा उल्लेख गरेबमोजिमको समूह बनाई जिम्मेवारी प्रदान गरिएको थियो ।

चरण ५ : विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्शको आयोजना

नगरपालिकाको आयोजनामा दीर्घकालीन सोच, विषयगत रणनीतिक योजना र वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाको उपलब्धि समीक्षाका लागि विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्शको आयोजना गरिएको थियो । सो परामर्शमा कार्यक्रममा कार्यपालिका तथा विषयगत समितिका पदाधिकारी र विषयगत शाखा एवम् एकाइका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको थियो । सो परामर्शबाट प्रमुख उपलब्धी, चालु, क्रमागत र बहुवर्षीय आयोजना तथा कार्यक्रम, सालवसाली कार्यक्रम, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान तयार भएका कार्यक्रम तथा आयोजना पहिचान गरियो । यसै छलफलबाट स्रोत सुनिश्चतता गर्नुपर्ने कार्यक्रम तथा आयोजनाको सूची तयारी उपक्षेत्रगत रूपमा स्रोत आवश्यकता निर्धारण गरिएको थियो ।

चरण ६: खर्च तथा स्रोतको अनुमान र त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

विगत आर्थिक वर्षहरूको स्रोतको उपलब्धता एवम् भावि सम्भाव्यताका आधारमा आन्तरिक स्रोत, राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त स्रोत, अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त स्रोत लगायतका विभिन्न स्रोत समेतलाई बजेट वर्षको लागि अनुमान तथा आगामी दुई आर्थिक वर्षको प्रक्षेपण गरियो । त्यसैगरी, विगत आर्थिक वर्षहरूको खर्चको प्रवृत्ति, चालु तथा बहुवर्षीय आयोजना र प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने स्रोतलाई मध्यनजर गरी खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो । विषय विज्ञको सहयोग र सहजीकरणमा कार्यदलले आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूको खर्च तथा स्रोत प्रक्षेपणका आधारमा तीन वर्षको बजेट सीमा निर्धारण तथा आगामी आर्थिक वर्षको कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तयार गरी स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति मार्फत कार्यपालिमा पेश गरियो । यस सम्बन्धमा कार्यपालिकामा छलफल तथा निर्णय गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले सबै विषयगत शाखाहरू तथा वडा समितिमा आगामी आर्थिक वर्षको कार्यक्रम तथा बजेट तयारीका लागि उपलब्ध गराइयो ।

चरण ७ : विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा

विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषयगत शाखा/एकाइका कर्मचारी तथा विषयगत शाखासँग छलफल तथा परामर्श गरियो । छलफलबाट सबै उप-क्षेत्रका आगामी तीन वर्ष सञ्चालन गरिने आयोजना र कार्यक्रमको पहिचान, प्राथमिकता निर्धारण, लागत अनुमान यकिन र आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि स्रोत आवश्यकता निर्धारण गरियो । त्यसैगरी, विषयगत रूपमा प्राथमिकता निर्धारण, दिगो विकास लक्ष्य, लैङ्गिक तथा जलवायु सङ्केतका आधारमा कार्यक्रम तथा आयोजनाको साङ्केतीकरण गरियो ।

चरण ८ : विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेज तयारी

विषयगत समिति, विषयगत शाखा तथा एकाइसँगको परामर्श र उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शनका आधारमा तयार भएको विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई एकीकृत गरी विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरिएको थियो । विषयगत क्षेत्र मध्यमकालीन संरचनाको दस्तावेजलाई विषयगत समितिमा थप छलफल तथा प्रमाणीकरणका लागि पेश गरियो । यस कार्यमा परामर्शदाताको विज्ञ सहयोग परिचालन गरिएको थियो ।

चरण ९ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी

विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी स्वीकृत ढाँचामा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेज तयार गरियो । प्राविधिक सहयोग टोलीको सहयोगमा विषयगत समितिको छलफलको सुझाव तथा निष्कर्ष र मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल एवम् बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिसँग राय परामर्शलाई आधारका रूपमा लिइ मस्यौदा दस्तावेज तयार गरिएको थियो । यस क्रममा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदलबाट आवश्यक सहयोग एवम् बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन अनुकूल भए नभएको रूजु गरिएको थियो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेजमा समष्टिगत मध्यमकालीन वित्त खाका, मध्यमकालीन नतिजा खाका र मध्यमकालीन बजेट खाकाको साथै विषय क्षेत्रगत रूपमा योजना र कार्यक्रम/आयोजनाको सारांश समावेश गरिएको छ ।

चरण १० : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेज माथी सुझाव तथा पृष्ठपोषण हासिल गर्ने उद्देश्यले मध्यमकालीन खर्च कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरियो । उक्त गोष्ठीमा कार्यपालिका एवम् विषयगत समितिका पदाधिकारीहरू, विषयगत शाखाका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको थियो । उक्त कार्यक्रममा मस्यौदा दस्तावेजलाई प्रस्तुत गरी कार्यक्रम तथा आयोजना, प्राथमिकता, स्रोत बाँडफाँट, स्रोत विनियोजन तथा साङ्केतीकरण र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको समग्र मस्यौदा दस्तावेजमाथी सुझाव र पृष्ठपोषण हासिल गरिएको थियो ।

चरण ११ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको परिमार्जित मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेजमा प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषणका आधारमा परिमार्जन गरी अन्तिम दस्तावेजका रूपमा तयार गरियो । यस क्रममा विषयगत शाखाहरूबाट आवश्यक सूचना तथा विवरण संकलन गरिएको थियो । यसरी तयार भएको मस्यौदालाई परामर्शदातृ संस्थाका विज्ञद्वारा अन्तिम रूप प्रदान गरी बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिमा पेश गरिएको छ ।

चरण १२ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको स्वीकृति

बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट पेश भएको मध्यमकालीन खर्च संरचना दस्तावेज कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरी स्वीकृत गरिएको छ । साथै उक्त मध्यमकालीन खर्च संरचना दस्तावेज आगामी सभाबाट अनुमोदन गराउने निर्णय समेत कार्यपालिकाबाट गरिने छ ।

परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना

२.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाको समग्र विकास, समृद्धि र आर्थिक-सामाजिक रुपमान्तरणको आकांक्षालाई मुर्तरुप दिनका लागि सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी गराउनु आवश्यक हुन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण औजार हो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासन कायम गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ । यसका अतिरिक्त प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गरी सरकारले लिएको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न उपयुक्त परिवेश तयार गर्दछ । र विषयगत नीतिले लिएको लक्ष्य हासिल गर्न प्राथमिकताका क्षेत्रमा साधन स्रोतको विनियोजनको सुनिश्चितता र सो अनुरूप वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा कार्यमा सहयोग गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नु जरुरी हुन्छ ।

अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा सो सम्बन्धी नियमावली लगायतका सङ्घीय कानूनहरूले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य गरेको छ । यस सन्दर्भमा कार्यपालिका, विषयगत समिति, कार्यदल, विषयगत शाखा र वडा समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको सहभागितामा यस नगरपालिकाको विगत वर्षहरूको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र उपलब्ध सूचनालाई आधार मानी आगामी तीन वर्षको खर्चको प्रक्षेपणसहित पहिलो पटक यो मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०८१/८२-२०८३/८४) तयार गरिएको छ ।

२.२ चुनौती तथा अवसर

जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यून गर्नु, यातायात सुविधामा विश्वसनीय तथा सहज पहुँच कायम गर्नु, जनशक्ति पलायन कम गर्नु, विश्वव्यापी आर्थिक सिथिलताको प्रभाव कम गर्नु विश्वव्यापी तापमान वृद्धिको असर कम गर्नु, सुख्खा, खडेरी तथा पहिरोको जोखिम कम गर्नु, वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नु, विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्नु र विकासमा अन्तरसरकार तथा गैसससँगको साझेदारीमा वृद्धि गर्नु मुख्य चुनौतीका रुपमा रहेका छन् ।

सडक यातायातका माध्यमबाट प्रदेश राजधानीसँग अन्तर-आवद्धता विस्तार हुनु, आर्थिक गतिविधिहरूमा वृद्धि हुँदै जानु, उत्पादन तथा वजारीकरण बढ्दै जानु, पर्यटकीय क्षेत्रमा लगानी विस्तार हुँदै जानु, नगरपालिका क्षेत्रको विकासमा सङ्घीय तथा प्रदेश सरकार, गैसस तथा निजी क्षेत्रबाट लगानी विस्तार हुँदै जानु, सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक सम्पदा क्षेत्रका रुपमा राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय चासो बढ्दै जानु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरका रुपमा रहेका छन् ।

२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति

बेसीशहर नगरपालिकाको आवधिक विकास योजनाले तय गरेको दीर्घकालीन सोच लक्ष्य तथा विकासको मार्गचित्रको रूपमा तयार भइ कार्यान्वयनमा रहेको नगरपालिकाको प्रस्तुत सोच लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू मध्यमकालीन खर्च संरचनाको आधारको रूपमा लिइएको छ । त्यसबाहेक सोह्रौँ राष्ट्रिय योजना, गण्डकी प्रदेश सरकारको प्रथम आवधिक योजना समेतका आधारमा यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको समष्टिगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.३.१ दीर्घकालीन सोच

नेपाल सरकारले लिएको “समृद्ध नेपाल: सुखी नेपाली” र गण्डकी प्रदेश सरकारले लिएको “आत्मनिर्भर र समुन्नत प्रदेश: सम्मानित प्रदेशवासी” दीर्घकालीन सोचसँग तादम्यता कायम हुने गरी तयार गरिएको नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच देहायअनुसार रहेको छ:

“पर्यटन, कृषि, एवम् पूर्वाधार सभ्य र समृद्ध बेसीशहर नगरपालिकाको मूल आधार”

२.३.२ लक्ष्य

आर्थिक सामाजिक, भौतिक, वातावरणीय र संस्थागत विकासका प्रयासहरु मार्फत बेसीशहर नगरपालिकाबासीको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने

२.३.३ उद्देश्य

१. बेसीशहर नगरपालिकाबासीको रोजगारी र आयमा वृद्धि गरी जीवनस्तर सुधार गर्नु
२. शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत सामाजिक क्षेत्रको समतामूलक विकास गर्नु
३. गुणस्तरीय भौतिक पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्नु
४. वन वातावरण, जैविक विविधता को संरक्षण र प्रवर्द्धनका साथै जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य प्रभावकारी रूपमा गर्नुका साथै फोहोर व्यवस्थापन गर्नु
५. संस्थागत सुदृढीकरण गर्दै सुशासनको प्रत्याभूत गर्नु

२.३.४ समष्टीगत रणनीति

१. कृषिलाई व्यवसायीकरण गरी मूल्य शृङ्खलामा आवद्ध गर्ने
२. उद्यमशीलताको विकास गरी स्थानीय उत्पादनमा आधारित उद्योग, व्यापार तथा व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्ने
३. आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा गुणस्तरीय र रोजगारीमूलक बनाउने
४. आधारभूत स्वास्थ्यसेवा सर्वसुलभ बनाउने
५. स्थानीय विकास तथा शासन प्रणालीमा समावेशीताको अभिवृद्धि गर्ने
६. यातायात, विद्युत, सिंचाइ, भवन, सञ्चार जस्ता पूर्वाधारको निर्माण तथा विस्तार गर्ने
७. स्थानीय विकासलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन बनाउने र विपद व्यवस्थापन गर्ने
८. विकास र सेवा प्रवाहमा सुशासन कायम गर्ने

२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

“समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली” को राष्ट्रिय सोच तथा संकल्प, गण्डकी प्रदेशको को सोच “समृद्ध प्रदेश सुखी नागरिक” र नगरपालिकाको “पर्यटन, कृषि, एवम् पूर्वाधार सभ्य र समृद्ध बेसीशहर नगरपालिकाको मूल आधार” को सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य अनुरूप आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टीगत आर्थिक खाका तयार गरिएको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख लक्ष्य तथा नतिजा सूचक निर्धारण गरिएको छ ।

आर्थिक खाका तर्जमा गर्दा सार्वजनिक वित्तको कुशल, समन्यात्यक, नतिजामूलक व्यवस्थापन, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको लगानी, उत्पादन, रोजगारीमा प्रोत्साहन सहित सबल स्थानीय अर्थतन्त्र निर्माणमा जोड दिइएको छ । यस अवधिमा आर्थिक मन्दीको कारण राजस्व तथा स्थानीय अर्थतन्त्रमा पर्ने असर र सोको पुनरुत्थानको आवश्यकता मध्यनजर गर्दै आगामी आ.व. २०८१/८२ को स्थानीय अर्थतन्त्र अवस्था अनुमान गरी सो बमोजिम लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । सो अनुसार उत्पादन, रोजगारी र आय लगायतका आर्थिक सूचकहरूको लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । दोस्रो तथा तेस्रो वर्षको लक्ष्य विगतको प्रवृत्ति र को आधारमा लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । सो अनुसार आगामी ३ वर्षको समष्टीगत आर्थिक लक्ष्य तालिका नं. २.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१ : मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७९/८० सम्मको लक्ष्य	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
१	कुल बार्षिक उत्पादन	रु. लाखमा	१४८५९	११४०७	११९७७	१२५७६	१३२०५
१.१	कृषि क्षेत्र	रु. लाखमा	९११७	५३७८	५६४७	५९२९	६२२६
१.२	गैर कृषि (उद्योग र सेवा) क्षेत्र	रु. लाखमा	५७४२	६०२९	६३३१	६६४७	६९७९
२	औषत पारिवारिक वार्षिक आय	रु. लाखमा	१.५१	१.१६	१.२२	१.२८	१.३४
३	उद्योग, ब्यापार र व्यवसाय	संख्या	१९१४	२०१०	२११०	२२१६	२३२६
४	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी श्रृजना	संख्या	४०००	४२००	४५००	५०००	५५००
५	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत	८५	८७	८८	९०	९२

स्रोत : बेसीशहर नगरपालिका

२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका

नेपाल सरकारको सोह्रौ योजना, गण्डकी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना तथा को दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्धारण गरिएको छ । सो खाका विगत आर्थिक वर्षहरूको उपलब्धि र आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को अनुमानित उपलब्धिको आधारमा आ.व. २०८१/८२ को लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । नतिजा खाकाको दोश्रो र तेश्रो वर्षको लक्ष्य, विद्यमान अवस्था र विगत वर्षहरूको उपलब्धिको आधारमा निर्धारण गरिएको छ । मध्यमकालीन समष्टिगत नतिजा खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.२: मध्यमकालीन समष्टिगत लक्ष्य (प्रचलित मूल्यमा)

क्रस	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७९/८० सम्मको वास्तविक लक्ष्य	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					८१/८२	८२/८३	८३/८४
१	आफ्नो उत्पादनबाट वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	४९	५०	५१	५२	५३
२	नगरपालिकामा दर्ता कृषि फर्म	संख्या	२५४	२७८	२९०	३०४	३१९
३	व्यावसायिक फर्मको संख्या	संख्या	६०५	६१०	६१५	६२०	६२५
४	सञ्चालनमा रहेका सवै सिचाई आयोजना	संख्या	३७७	३८०	३८३	३८६	३८९
५	होमस्टे गाउँ	संख्या	९	९	९	९	९
६	नगरपालिका क्षेत्रमा भएका उद्यम, व्यापार तथा व्यवसाय	संख्या	२७२८	२७५०	२८००	२९००	३०००
७	सिप तथा क्षमता विकासबाट वार्षिक लाभान्वित व्यक्ती	जना	२०२	१३७	३००	४५०	५००
८	सेवा प्रवाह गरिरहेका सूचारू सहकारी संस्था	संख्या	४८	५०	५०	५२	५५
९	स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूती गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत	१८१	२०५	१००	१००	१००
१०	प्रोटोकल अनुसार बच्चाको जन्मपछि तीन पटक उत्तर प्रसूति सेवा प्राप्त महिला	प्रतिशत	८०	९५	१००	१००	१००
११	४-५ वर्ष उमेर समूहका बाल विकास केन्द्रमा भर्ना हुने बालबालिका	संख्या	३२०	३५०	३५८	३९४	४३३

क्रस	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७९/८० सम्मको वास्तविक लक्ष्य	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					८१/८२	८२/८३	८३/८४
१२	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) सुबिधा भएको विद्यालय संख्या	संख्या	१६	१६	१६	१८	१९
१३	एक घर एक धारा हुने घरपरिवार	प्रतिशत	४०	५०	५५	६२	७०
१४	अन्तराष्ट्रिय/राष्ट्रियस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडी	जना	०	०	१	१	२
१५	भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका आवास घर	प्रतिशत	३५	४०	४५	५५	६०
१६	कुल सडक लम्बाई	कि.मि.	४३०	४५०	४६८	४७६	४९४
१७	विद्युतमा पहुँच भएका जनसङ्ख्याको अनुपात	प्रतिशत	७०	८०	८०	८३	८५
१८	कम्प्युटर, इन्टरनेट लगायत सूचना प्रविधिमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	७०	९०	९२	९५	९६
१९	नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाह सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	०	०	७५	८०	९०
२०	अनलाईन/सूचना प्रविधि प्रणालीबाट प्रवाहित सेवा	विषय	९	९	१२	१४	१५
२१	वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु.लाख मा	२७९	२७३	३०२	३३२	३६५
२२	संस्थागत स्वमूल्याङ्कनको प्राप्ति प्रतिशत	प्रतिशत	७५	७३	८०	८५	९५

स्रोत: नगरपालिकाको दस्तावेज र विषयगत विवरण

२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका

त्रिवर्षीय बजेट खाका तर्जुमा गर्दा नगर/नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता सहित विगतका वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र, क्रमागत तथा विस्तृत अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रम, स्थानीय तुलनात्मक लाभका क्षेत्र तथा प्राथमिकता, विनियोजन कुशलता, अनुमान योग्यता र वित्तीय सुशासनलाई मुख्य आधार लिइएको छ। नगरपालिकामा पहिलो पटक तयार भएको यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयन, पर्यटकीय सेवा तथा सुविधा, स्थानीय उत्पादन, रोजगारी, तीव्र आर्थिक सामाजिक र सन्तुलित विकासका लागि सो अनुरूपका विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ। माथि उल्लिखित समष्टिगत नतिजा खाका तथा विषय क्षेत्रगत रूपमा प्राप्त हुने नतिजाका आधारमा खर्च तथा स्रोतको अनुमान गरिएको छ। यसका साथै विश्वव्यापी आर्थिक मन्दीबाट पर्ने प्रभाव र जलवायुजन्य विपद् पश्चातको सामाजिक आर्थिक पुनरुत्थानलाई प्राथमिकता दिइएको छ। महामारी, आर्थिक संकट र विपदले सिर्जना गरेका विकासका अवसरको उपयोग गर्ने कार्यक्रम, आयोजना तथा क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकता दिइएको छ।

नगर गौरवका आयोजना, चालु तथा क्रमागत आयोजना, विस्तृत अध्ययन भइ तयारी अवस्थामा रहेका, स्रोत सुनिश्चितता भएका, तुलनात्मक लाभका आयोजना तथा कार्यक्रमका लागि आवश्यक रकम सुनिश्चित हुनेगरी बजेट सीमा र सोको आधारमा विषयगत बजेट खाका तर्जुमा गरिएको छ। क्रमागत कार्यक्रम, आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था र खर्च गर्न सक्ने क्षमता तथा स्रोतको आवश्यकता एवम् उपलब्धतालाई मध्यनजर गरिएको छ। मध्यमकालीन स्रोत अनुमान गर्दा आन्तरिक आय तथा राजस्व परिचालनको विगत प्रवृत्ति, अन्य विपद तथा आर्थिक संकटबाट स्रोत परिचालनमा परेको चाप र आगामी वर्षहरूमा पर्न सक्ने असर तथा प्रभाव, स्रोतको आवश्यकता लगायतका पक्षहरूलाई

ध्यान दिइएको छ । त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान र स्रोतको बाँडफाँट सहितको विषगत शाखा, एकाईलाई प्रदान गरिएको बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन अनुसूची ३ मा प्रस्तुत छ ।

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को राजस्व तथा विनियोजन र जेष्ठ मसान्त सम्मको उपलब्धीका आधारमा खर्च संरचनाको पहिलो वर्षको आय तथा ब्यय अनुमान गरिएको छ । दोस्रो र तेस्रो वर्षको प्रक्षेपण गर्दा नगर/नगरपालिकाको आवधिक योजनाले लिएको लक्ष्य, नीति तथा कार्यक्रम र सो अनुसार संचालन हुने कार्यक्रम, आयोजना तथा क्रियाकलापले हासिल गर्ने नतिजालाई प्रमुख आधार मानिएको छ । प्रक्षेपणका क्रममा नगरपालिकाको प्राथमिकताका क्षेत्र तथा रणनीतिक महत्वका आयोजना तथा कार्यक्रमलाई पर्याप्त स्रोतको व्यवस्था गरिएको छ । आन्तरिक श्रोत, राजस्व बाँडफाँट तथा उपलब्ध हुने स्रोत र आवश्यकता समेतका आधारमा अन्य कार्यक्रम तथा साधारण प्रशासनका लागि खर्च अनुमान गरिएको छ । नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाँडफाँट स्वरूप प्राप्त हुने रकम, रोयल्टी र आन्तरिक श्रोत समेतका आधारमा नगरपालिकालाई प्राप्त हुने राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण, सशर्त अनुदान, समपुरक र विशेष अनुदान रकम गत विगतको आयका आधारमा अनुमान गरिएको छ ।

आन्तरिक आयको तथ्याङ्क विश्लेषणका लागि नगरपालिकाको राजस्व सुधार योजनालाई आधारको रूपमा लिइएको छ । त्यस्तै नगरपालिकाको राजस्व सुधार योजना, राजस्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन तथा SuTRA मा प्रविष्ट सूचनालाई आधार मानी आन्तरिक आयको विवरण विश्लेषण गरी स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ । उल्लेखित आधारलाई विश्लेषण गर्दा आगामी तीन वर्षको अवधिमा नगरपालिकाको कुल बजेट रु. २ अर्ब २३ करोड ८१ लाख ६० हजार हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । यस सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २.३: त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

क्र स	विवरण	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को अनुमानित	अनुमान तथा प्रक्षेपण		
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
१	खर्च अनुमान	६९०६३३	७७५०३०	७५७२७३	८३३०००	९९६३००	६९०६३३
	चालु खर्च	४३०२८५	५२९९९७	४५३४९४	४९८७५६	५४८६३९	४३०२८५
	पूँजीगत खर्च	२६०३४८	२५३९९३	३०३८५९	३३४२४४	३६७६६९	२६०३४८
	वित्तीय व्यवस्था	०	०	०	०	०	०
२	आय अनुमान	७९०९००	७७५०३०	७५७२७३	८३३०००	९९६३००	७९०९००
२।१	आन्तरिक आय	२७९९२	२७३३६	३६३८२	४००२०	४४०२२	२७९९२
२।२	राजस्व बाँडफाँट	९६६७५	९६०७९३	९४८४५३	९६३२९८	९७९६२८	९६६७५
	नेपाल सरकार - मूल्य अ कर	६०६४२	९०९३७६	९०४२९०	९९४७३९	९२७३०४	६०६४२
	नेपाल सरकार - अन्तशुल्क	०	०	०	०	०	०
	प्रदेश सरकार - घर जग्गा रजिष्ट्र	९०९३०	९५०००	९५०००	९६५००	९८९५०	९०९३०
	प्रदेश सरकार - सवारी साधन	९४९००	९६०३७	९६००३	९७६०३	९९३६४	९४९००
	प्रदेश सरकार - विज्ञापन कर	४२८	०	२९०	२३९	२५४	४२८
	प्रदेश सरकार - दहत्तर वहत्तरको विक्रीको आय	४२८	३००	३०	३३	३६	४२८
२।३	रोयल्टी बाँडफाँट	९०९३७	२००००	९२०००	९३२००	९४५२०	९०९३७
	क. वन रोयल्टी	७३६९	०	९०८९०	९९९७९	९३९७७	७३६९
	ख. खानी रोयल्टी	७९	०	५९	६५	७९	७९
	ग. विद्युत् रोयल्टी	०	०	०	०	०	०
	घ. पर्वतारोहण रोयल्टी	०	०	०	०	०	०

क्र स	विवरण	२०७८/७९ को यथार्थ	२०७९/८० को यथार्थ	२०८०/८१ को अनुमानित	अनुमान तथा प्रक्षेपण		
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
	ड. पानी तथा अन्य रोयल्टी	७२९०	०	१०८३१	११९१४	१३१०६	७२९०
२१४	नेपाल सरकार	०	०	०	०	०	०
	क. वित्तीय समानीकरण अनुदान	४५६८७८	४७४८७०	४९१३६९	५४०५०६	५९४५५६	४५६८७८
	ख. सशर्त अनुदान	१३८९०५	१३९९००	१३०६००	१४३६६०	१५८०२६	१३८९०५
	ग. समपूरक अनुदान	३०२९७३	३१२९७०	३२२२६९	३५४४९६	३८९९४५	३०२९७३
	घ. विशेष अनुदान	१५०००	२४०००	२८०००	३०८००	३३८८०	१५०००
	अन्य अनुदान	०	६०००	१०५००	११५५०	१२७०५	०
२१५	प्रदेश सरकार	२५८६४	३२१११	२७८७९	३०६६७	३३७३४	२५८६४
	क. वित्तीय समानीकरण अनुदान	१५७९५	१८१११	१७८७९	१९६६७	२१६३४	१५७९५
	ख. सशर्त अनुदान	०	९०००	०	०	०	०
	ग. समपूरक अनुदान	५५३३	५०००	६०००	६६००	७२६०	५५३३
	घ. विशेष अनुदान	४५३६	०	४०००	४४००	४८४०	४५३६
२१६	अन्य अनुदान	०	०	०	०	०	०
२१७	अन्तर स्थानीय तह साझेदारी रकम	०	०	०	०	०	०
२१८	जनसहभागिता	०	०	१००००	११०००	१२१००	०
२१९	आन्तरिक ऋण	९५४१०	८००००	३२३००	३५५३०	३९०८३	९५४१०
२१९०	मौज्दात रकम	१९४६७	०	०	०	०	१९४६७
	बचत (-) न्यून (+)	६९०६३३	७७५०३०	७५७२७३	८३३०००	९१६३००	६९०६३३

२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

आगामी तीन वर्षको बजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न आधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण देहायबमोजिम रहेको छः

क. रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

यस नगरपालिकाको आवधिक योजनामा तर्जुमा नभएकोले रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण समावेश गरिएको छैन। तर जानकारीका लागि नमुना तालिका नं. २.४ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका २.४ : रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन वर्षको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

रणनीतिक स्तम्भ	कार्यक्रम संख्या	२०८१/८२ को अनुमान		२०८२/८३ को प्रक्षेपण		२०८३/८४ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
कुल जम्मा							

ख. प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकताक्रम बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.५: प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

प्राथमिकताक्रम	आयोजना/ कार्यक्रम संख्या	२०८१/८२ को अनुमान		२०८२/८३ को प्रक्षेपण		२०८३/८४ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
प्राथमिकता पहिलो (P1)	३०	५४०९६५	७९%	५९४९८९	७९%	६५३५९९	७९%
प्राथमिकता दोश्रो (P2)	९६	२९७९०८	२९%	२३८८९९	२९%	२६२७०९	२९%
जम्मा	४६	७५७२७३	९००%	८३३०००	९००%	९९६३००	९००%

ग. दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

दिगो विकास लक्ष्य बमोजिम आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.६: दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना कार्यक्रम संख्या	२०८१/८२ को अनुमान		२०८२/८३ को प्रक्षेपण		२०८३/८४ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
गरिबीको अन्त्य	१	१९००	०.२५%	२०९०	०.२५%	२२९९	०.२५%
शून्य भोकमरी	४	१९४५३	२.५७%	२९३९८	२.५७%	२३५३८	२.५७%
स्वस्थ जीवन	६	२७३२६४	३६.०९%	३००५९९	३६.०९%	३३०६५०	३६.०९%
गुणस्तरीय शिक्षा	१	५६९२२	७.५२%	६२६९४	७.५२%	६८८७६	७.५२%
लैङ्गिक समानता	२	७२४८	०.९६%	७९७३	०.९६%	८७७०	०.९६%
स्वच्छ पानी र सरसफाइ	१	३५००	०.४६%	३८५०	०.४६%	४२३५	०.४६%
आधुनिक ऊर्जामा पहुँच	२	१६२५	०.२१%	१७८८	०.२१%	१९६६	०.२१%
समावेशी आर्थिक वृद्धि, मर्यादित काम	६	२८२३७	३.७३%	३९०६९	३.७३%	३४९६७	३.७३%
उद्योग नविन खोज र पूर्वाधार	८	१५६००५	२०.६०%	१७९६०६	२०.६०%	१८८७६६	२०.६०%
असमानता न्यूनीकरण	३	४२९०	०.५६%	४६३९	०.५६%	५०९४	०.५६%
दिगो शहर र बस्ती	४	३९२००	५.१८%	४३९२०	५.१८%	४७४३२	५.१८%
दिगो उपभोग र उत्पादन	२	५५९५	०.७३%	६०६७	०.७३%	६६७३	०.७३%
जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	१	५६५८	०.७५%	६२२३	०.७५%	६८४६	०.७५%
सामुद्रिक स्रोतको उपयोग	०	०	०.००%	०	०.००%	०	०.००%
भूसतह स्रोतको उपयोग	१	२२००	०.२९%	२४२०	०.२९%	२६६२	०.२९%
शान्ति, न्याय र सबल संस्था	२	१४९३९६	१९.७३%	१६४३३५	१९.७३%	१८०७६९	१९.७३%
दिगो विकासको लागि साझेदारी	२	२९४०	०.३९%	३२३४	०.३९%	३५५७	०.३९%
कुल जम्मा	४६	७५७२७३	९००.००%	८३३०००	९००.००%	९९६३००	९००.००%

घ. लैङ्गिक संकेतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

लैङ्गिक संकेत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.७ मा प्रस्तुत छ ।

तालिका २.७: लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

लैङ्गिक सङ्केत	आयोजना संख्या	२०८१/८२ को अनुमान		२०८२/८३ को प्रक्षेपण		२०८३/८४ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
निर्दिष्ट	२	७२४८	०.९६%	७९७३	०.९६%	८७७०	०.९६%
सहयोगी	२९	५४९०९४	७२.५१%	६०४००४	७२.५१%	६६४४०४	७२.५१%
तटस्थ	१५	२००९३१	२६.५३%	२२१०२४	२६.५३%	२४३१२६	२६.५३%
कुल जम्मा	४६	७५७२७३	१००%	८३३०००	१००%	९१६३००	१००%

ङ. जलवायु संकेतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

जलवायु संकेत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.८ मा प्रस्तुत छ ।

तालिका २.८: जलवायु संकेतको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

जलवायु सङ्केत	आयोजना संख्या	२०८१/८२ को अनुमान		२०८२/८३ को प्रक्षेपण		२०८३/८४ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
अत्यन्त सान्दर्भिक	६	१४९९८	१.९८%	१६४९८	१.९८%	१८१४७	१.९८%
सान्दर्भिक	२३	१८२५४९	२४.११%	२००८०४	२४.११%	२२०८८५	२४.११%
तटस्थ	१७	५५९७२६	७३.९१%	६१५६९९	७३.९१%	६७७२६८	७३.९१%
कुल जम्मा	४६	७५७२७३	१००%	८३३०००	१००%	९१६३००	१००%

२.८ विषय उपक्षेत्रगत बाँडफाँट

विषय उपक्षेत्रगत रूपमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.९ मा प्रस्तुत गरिएको छ । विषय उपक्षेत्रगत आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट, खर्च तथा स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतिकरण सम्बन्धी विवरण अनुसूची ४ समावेश गरिएको छ ।

तालिका २.९: आगामी तीन आ.व.को विषय उपक्षेत्रगत खर्चको बाँडफाँटको प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

कार्यक्रम/आयोजना	आगामी आ.व. २०८१/८२ को विनियोजन			दोश्रो आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण			तेस्रो आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण		
	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	७७०१	१२०१	६५००	८४७१	१३२१	७१५०	९३१८	१४५३	७८६५
पशुक्षी सेवा	७४०२	२३७७	५०२५	८१४३	२६१५	५५२८	८९५७	२८७६	६०८१
सिंचाइ	४३५०	०	४३५०	४७८५	०	४७८५	५२६३	०	५२६३
पर्यटन तथा संस्कृति	१०९००	०	१०९००	११९९०	०	११९९०	१३१८९	०	१३१८९
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	१६००	०	१६००	१७६०	०	१७६०	१९३६	०	१९३६
श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण	१५७३७	११६३६	४१०१	१७३११	१२८००	४५११	१९०४२	१४०८०	४९६२
भूमि व्यवस्था, बैंक, वित्तीय तथा सहकारी	१९००	०	१९००	२०९०	०	२०९०	२२९९	०	२२९९
स्वास्थ्य तथा पोषण	५६९२२	४६५१७	१०४०५	६२६१४	५११६९	११४४५	६८८७६	५६२८६	१२५९०

शिक्षा, विज्ञान, कला, भाषा तथा साहित्य	२७३२६४	२४५०४३	२८२२१	३००५९१	२६९५४७	३१०४३	३३०६५०	२९६५०२	३४१४८
युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	६३३०	०	६३३०	६९६३	०	६९६३	७६५९	०	७६५९
खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता	३५००	०	३५००	३८५०	०	३८५०	४२३५	०	४२३५
महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	१०६४८	२००	१०४४८	११७१३	२२०	११४९३	१२८८४	२४२	१२६४२
सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण	८१०	४९५	३१५	८९१	५४५	३४७	९८०	५९९	३८१
सडक, पुल तथा यातायात	१४९१७५	०	१४९१७५	१६४०९३	०	१६४०९३	१८०५०२	०	१८०५०२
आवास, भवन तथा शहरी विकास	३९२००	०	३९२००	४३१२०	०	४३१२०	४७४३२	०	४७४३२
जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा	१६२५	०	१६२५	१७८८	०	१७८८	१९६६	०	१९६६
सूचना तथा सञ्चार प्रविधि	५००	०	५००	५५०	०	५५०	६०५	०	६०५
वन, भूसंरक्षण तथा जैविक विविधता	२२००	०	२२००	२४२०	०	२४२०	२६६२	०	२६६२
वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	५५१५	०	५५१५	६०६७	०	६०६७	६६७३	०	६६७३
विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	५६५८	०	५६५८	६२२३	०	६२२३	६८४६	०	६८४६
नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	३४५०	०	३४५०	३७९५	०	३७९५	४१७५	०	४१७५
संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह	१४५९४५	१४५९४५	०	१६०५४०	१६०५४०	०	१७६५९४	१७६५९४	०
राजस्व तथा स्रोत परिचालन	२०००	०	२०००	२२००	०	२२००	२४२०	०	२४२०
तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	९४०	०	९४०	१०३४	०	१०३४	११३७	०	११३७
कुल जम्मा	७५७२७३	४५३४१४	३०३८५९	८३३०००	४९८७५६	३३४२४४	९९६३००	५४८६३१	३६७६६९

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को विनियोजन र पछिल्लो दुई वर्षको प्रक्षेपण विषय उपक्षेत्रगत नतिजा, विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण, अपेक्षित उपलब्धि र विषय उपक्षेत्रगत अनुमानित बजेट परिच्छेद ३ देखि परिच्छेद ७ सम्म प्रस्तुत गरिएको छ ।

परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र

कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, पशुपंक्षी सेवा, सिंचाई, पर्यटन तथा संस्कृति, उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय, श्रम रोजगारी तथा गरिबी निवारण तथा भूमि सहकारी र वित्तसेवा उपक्षेत्रहरू यस परिच्छेदमा समेटिएको छ । यस परिच्छेदमा आर्थिक क्षेत्र अन्तर्गतका हरेक उपक्षेत्रको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण, अनुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएका छन् ।

३.१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

३.१.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाका अधिकांश जनताहरू कृषिमा नै निर्भर छन् । यहाँको जमीनको फैलावट लेक बेसी र टारले भरिएको हुँदा हावापानी र ठाउँ सुहाउँदो विभिन्न किसिमका खेतीहरू गरिन्छ । धान, कोदो, मकै, गहुँ, भट्टमास, तोरी यहाँका महत्वपूर्ण कृषि बालिहरू हुन र सिंचाई आयोजनाहरू अत्यन्त न्यून भएकाले वर्षाको भरमा मौसम अनुसारको खेती गर्ने परम्परा अद्यावधिक रूपमा देखिन्छ । विगतसमयमा यस क्षेत्रमा खेति योग्य जमिनको रूपमा बेसीशहर दनाइ फाँट, सातविसे फाँट, चनौटे पुमाखोला फाँट, तालफाँट भकुण्डे, रानिकुवा, वोहरा वेसी लगायतका क्षेत्र मुख्य रूपमा थिए तर शहरिकरणको प्रभावले हाल उक्त ठाउँहरूमा वस्ति विस्तार भई खाद्यान्न उब्जाउमा धेरै कमी आएको पाइन्छ । उदिपुरको धिमिरे, चिती, गाउँशहर, सुन्तला खेतीको लागि र खाँचे, साँदु, वाँझाखेत अलैची खेतिको संभावना रहेको क्षेत्रको रूपमा परिचित रहेको छ । केही क्षेत्रहरूमा तरकारी खेतिको रूपमा गोलभेडा, काउली, मुला, वोडी, सीमी, आलु, वन्दा, कांक्रो, खुर्सानी जस्ता तरकारी लगाउने गरेको पाईएतापनि व्यवसायिक रूपमा खेती गर्नेको संख्या न्यून भएकोले तरकारी खेतीको लागि आत्मनिर्भर हुन सकेको छैन ।

३.१.२ समस्या तथा चुनौति

अधिकांश कृषकहरू साना र मझौला स्तरका भएको हुँदा कृषिमा लगानी कमि हुनु, सिंचाइ सुविधामा कमी, युवा जनशक्तिको विदेश पलायनले गर्दा कृषि पेशामा मजदुरको कमि हुनु । बाँझो जग्गालाई कृषिउपयोगमा कमि हुनु, कृषि ऋणको सहज उपलब्धता नहुनु, कृषि प्रसार सेवामा कृषकहरूको पहुँचमा कमी । कृषिजन्य वस्तुहरूको उत्पादन, वितरण, आयात एवम् निर्यात लागत-प्रभावी नहुनु, गुणस्तरीय बीउ, मलखाद, कीटनाशक तथा साना र मझौलास्तरका कृषियन्त्रको सुलभता नहुनुका साथै कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धी, नाफामूलक, सम्मानजनक र व्यावसायिक रूपमा स्थापित गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण छन् ।

३.१.३ सोच

कृषि उत्पादन एवम् उत्पादकत्व बृद्धि गरी कृषकको आयस्तरमा अभिवृद्धि एवम् खाद्य सुरक्षाको प्रत्याभुति गर्ने

३.१.४ उद्देश्य

१. कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरी कृषि उपजमा आत्मनिर्भर हुनु ।
२. निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई नाफामूलक, दिगो एवम् व्यावसायिक कृषिप्रणालीमा रूपान्तरण गर्नु ।
३. कृषिमा आधारित उद्योगको विकास गरी रोजगारी र आमदानी बृद्धि गर्नु ।
४. कृषि क्षेत्रको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता बृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन गरी अर्थतन्त्रमा टेवा पुर्याउने ।
५. कृषकहरूलाई कृषि प्रविधि हस्तान्तरणका लागि सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वय र सहकार्य गरि कृषि प्रसार सेवा विस्तार गर्ने ।
६. व्यावसायिक कृषि प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय संभावना अनुरूप विभिन्न बाली वस्तुको पकेट क्षेत्र निर्धारण गरि कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

३.१.५ रणनीति

१. कृषि क्षेत्रमासंलग्न कृषकहरूको प्रतिस्पर्धी क्षमता विकास गर्ने ।
२. तुलनात्मक लाभ हुन सक्ने स्थानीय बालीनाली र आधारभूत खाद्य वस्तुको उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुने र निर्यात पर्वर्धन गर्ने ।
३. कृषि क्षेत्रमा उधमशिलता विकास गर्ने
४. जलवायु परिवर्तन र प्रकोपबाट पर्ने नकारात्मक असर न्यूनीकरण गर्दै वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिको विस्तार गर्ने ।
५. स्थानीय संभावना अनुसार विभिन्न बालीनालीको पकेट क्षेत्र निर्धारण गर्ने ।
६. कृषि प्रसार सेवा लाई प्रभावकारी बनाउने

४.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको	२०८०/८१ सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
आफ्नो उत्पादनबाट वर्षभरी खानपुग्ने परिवार	प्रतिशत	४९	५०	५१	५२	५३
साना किसानको औसत वार्षिक आय	रु. हजार					
कृषि व्यवसायमा संलग्न समूह र सहकारी	संख्या	३८	४३	४८	५०	५२
कुल कृषि भूमि मध्ये खेति गरिएको भूमि	प्रतिशत	६७.६	६९.६	७२.६	७५.	७७.
खाद्यान्न उत्पादन	मे.टन	११४४८	११९१४	१२२७१	१२५६६	१२८१७
तरकारी उत्पादन	मे.टन	३२१५	३२७९	३३७७	३४५८	३५२७
फलफुल उत्पादन	मे.टन	५६४	५७५	५९२	६०६	६१८
दलहन उत्पादन	मे.टन	४६	४६	४७.०	४७.५	४८.०
तेलहन उत्पादन	मे.टन	७२	७२	७३	७४	७५
व्यावसायिक उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	२५४	२७८	२९०	३०४	३१९
नगरपालिकामा दर्ता कृषि फर्म	संख्या	२५४	२७८	२९०	३०४	३१९
नगरपालिकामा सूचीकृत कृषक	संख्या	१६७३	२५०२	३७२१	४५१६	५०१३

स्रोत: कृषि शाखा

३.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	७७०१	५२५	७१७६	०	५८७६	५२५	१३००	०
२०८२/८३	८४७१	५७८	७८९३	०	६४६३	५७८	१४३०	०
२०८३/८४	९३१८	६३५	८६८३	०	७११०	६३५	१५७३	०

३.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हाल सम्मको को प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
१	कृषि विकास, विस्तार तथा प्रसार सम्बन्धी कार्यक्रम	कृषि उपजको उत्पादन, उत्पादकत्व र	सालबसाली	२५४८९			कृषि यान्त्रिकरण र कृषि औजार उपकरण प्रवर्द्धन, मौरीपालन प्रवर्द्धन, कृषक जिविकोपार्जन तथा सेवा टेवा,

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हाल सम्मको को प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
		व्यवसायिकतामा वृद्धि गर्नु					बाली विकास, कृषि शिविर, प्राङ्गारिक मल उत्पादन तथा व्यवस्थापन, फलफूल खेती प्रवर्द्धन, उत्पादनमा आधारित अनुदान, कृषि संकलन केन्द्र तथा बजार संचालनमा सहयोग कार्यक्रम तथा कृषि अनुगमन तथा बैठक सन्चालन

३.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकामा रहेका व्यावसायिक तथा अन्य कृषकहरुको संख्या वृद्धि भई कृषि उत्पादन बढ्ने र कृषि उत्पादन प्रशोधन, विविधिकरण र बजारीकरण प्रणाली सुदृढ हुनेछ। कृषि उत्पादनमा उन्नत प्रविधि, मल, गुणस्तरीय बीउ, सिंचाइ सुविधा र संरक्षित कृषि प्रणाली, मुल्य श्रृंङ्खला र बजार अन्तरसम्बन्ध विकास गर्न नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ। यसैगरी कृषिजन्य उत्पादनमा जलवायु परिवर्तन नकारात्मक असर तथा नयाँ प्रकोपहरुको समेत जोखिम रहको छ।

३.२ पशुपंक्षी सेवा

३.२.१ पृष्ठभूमि

यस पालिकामा पशुपालन व्यवसाय परम्परागत रूपमा नै चलि आएकोछ। लेकहरुमा भेडापालन, बाख्रापालन, गाईपालन व्यवसाय गरिन्छ भने अन्य क्षेत्रहरुमा पनि बाख्रा, भैंसी, मौरी, सुगुर तथा बाँगुर र कुखुरापालन व्यवसाय गरिन्छ। पशुपालन व्यवसायलाई प्रभावकारी बनाउन पशुसेवा केन्द्र र उपकेन्द्रको स्थापना गरिएको छ। गाउँगाउँमा आमा समूह गठन गरी विभिन्न संघ संस्थाको माध्यमद्वारा सेवा बृद्धि गरी पशुपालन व्यवसायलाई बढी जीवनपयोगी र आर्थिक रूपमा समेत समृद्ध बनाउने उद्देश्यले पशुपालनलाई बढी प्रभावकारी बनाइएको छ। कृषि विकास बैंक लगायत अन्य बैंकहरुबाट सस्तो व्याजमा ऋण उपलब्ध गराइ पशुपालन व्यवसायलाई थप टेवा पुऱ्याउने कामहरु भएका छन्।

यस पालिकामा कुल चौपाया तथा पशुपक्षी पालनमा संलग्न परिवार संख्याको ७६.८२% परिवारले बाख्रा/भेडा, खसी-बोका पालेका छ र ५३.०३% परिवारले राँगाभैंसी-पाडापाडी पालेको देखिन्छ। यस्तैगरी ४९.३६% परिवारले कुखुरा/हाँस पालेको देखिन्छ भने २६.१८% परिवारले गाईगोरु-बाच्छाबाच्छी पालेको देखिन्छ। मौरी पाल्ने कुल चौपाया तथा पशुपक्षी पालनमा संलग्न परिवारमध्ये ८.३६% परिवारले पालेको देखिन्छ र मात्र १.७७% परिवारले सुँगुर/बाँगुर पालेको देखिन्छ।

३.२.२ समस्या तथा चुनौती

पशुपालन व्यवसायीकरण नभएको, नश्ल सुधार गर्न सुविधा तथा सो सँग सम्बन्धित स्रोत (उन्नत राँगो, उन्नत बहर, उन्नत जातको बोका) नभएको तथा कृत्रिम गर्भाधान गराउन सुविधा नभएको, पशु बिमा वारे कृषकहरुलाई ज्ञानको कमी, आधुनिक भुईँ घाँस तथा डाले घाँसको खेती कमहुनु, पशुपक्षीजन्य रोग नियन्त्रण गर्न प्राविधिक जनशक्तिको अभाव, पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ताको अभाव, पालिकामा दुग्ध संकलन तथा चिस्यान केन्द्र नहुनु, आवश्यक मात्रामा एग्रेभेट नहुनु र स्वच्छ सफा(हाइजेनिक) मासुपसल सञ्चालन नहुनु आदि मुख्य समस्या तथा चुनौती रहेकाछन।

३.२.३ सोच

पशुपंक्षीपालन व्यवसायलाई आयमुलक तथा सम्मानित पेशाको रूपमा विकास गरी उत्पादनमा योगदान पुऱ्याउने ।

३.२.४ उद्देश्य

१. पशुपंक्षी पालन व्यवसायलाई उन्नत, व्यवस्थित र व्यवसाय उन्मुख बनाउने ।
२. पशुपंक्षी उत्पादन सामाग्रीको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा बृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन गर्ने ।

३.२.५ रणनीति

१. उन्नत तथा व्यावसायिक पशुपक्षी पालनमा कृषकहरूलाई आकर्षित गर्ने
२. सम्भाव्यताको आधारमा विभिन्न पकेट क्षेत्रहरू निर्धारण गरी समुह, समिति, सहकारी मार्फत कार्यक्रम संचालन गर्ने
३. कृषकहरूमा सचेतना अभिवृद्धि गर्न पशुपालन प्रसार सेवा लाई प्रभावकारी बनाउने
४. निजी क्षेत्र र सहकारीसँगको सहकार्यमा पशुजन्य उत्पादनको बजार व्यवस्थापन गर्ने
५. पशु उत्पादन एव उत्पादकत्व वढाउन प्रविधि विस्तार गर्ने
६. पशुपंक्षी तथा मत्स्य विमालाई व्यापक रूपमा विस्तार गर्ने

३.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
पशुपालनमा संलग्न कृषक	संख्या					
तालिम प्राप्त अगुवा कृषक	संख्या	६७५	१५५	१५०	१७५	१९०
व्यावसायिक फर्मको संख्या	संख्या	६०५	६५०	७००	७३५	८००
वार्षिक दुध उत्पादन	लि (हजारमा)	१०००	१०५०	१०७५	१०८५	१११०
वार्षिक मासु उत्पादन खसी कुखुरा सुँगुर	मे.टन	२५०	२९०	३२५	३३५	३५०
विभिन्न रोग विरुद्धका खोप	डोज	२००	२५२५	२५०	३००	३००
नगरपालिकामा दर्ता भएका पशुपंक्षीपालन समूहहरू	संख्या	३	३	३	४	५

३.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	७४०२	२३७७	५०२५	०	४४००	२६०२	४००	०
२०८२/८३	८१४३	२६१५	५५२८	०	४८४०	२८६२	४४०	०
२०८३/८४	८९५७	२८७६	६०८१	०	५३२४	३१४८	४८४	०

३.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हाल सम्मको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
२	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	पशुपंक्षी पालनलाई व्यावसायीकरण तथा पशुपंक्षीजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु	सालबसाली	४९६५			पकेट विस्तार कार्यक्रम (बाख्रा, गाईभैसी, कुखुरा र माछा), उत्पादन तथा व्यवसायमा आधारित तथा अनुदान, कृत्रिम गर्भाधान तथा नश्ल सुधार नयाँ बाख्रा पकेट विकास कार्यक्रम संचालन
३	पशुपंक्षीजन्य व्यवसाय प्रवर्द्धन, उत्पादन तथा बजारीकरण कार्यक्रम	पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको प्रशोधन, विविधिकरण र बजार प्रवर्द्धन गर्नु तथा पशुपन्छी उपचार सेवा, प्राविधिक ज्ञान, प्रविधि विकास र विस्तार गर्नु	सालबसाली	१९५३७			किसान संग प्राविधिक, घाँस विकास, दुग्ध उत्पादन, मत्स्य विकास, कृषक क्षमता, पशु सेवा सम्बन्धी लजिस्टिक्स सामग्री उपकरण व्यवस्थापन, नियमित उपचार, जनचेतना मुलक कार्यक्रम संचालन, फार्म यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन, बाँझोपन तथा पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी शिविर, चरन खर्क सुधार तथा घुम्टि गोठ संरक्षण, पशु बिमा, खोप कार्यक्रम

३.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकाको समन्वयमा संघ र प्रदेश कार्यालयबाट पशुपंक्षीपालन क्षेत्रमा पूर्वाधार, प्रविधि हस्तान्तरण, सीप तथा क्षमता विकासमा सहयोग उपलब्ध हुनेछ। पशुपंक्षीपालन व्यवसाय, पशुपंक्षीजन्य उत्पादन प्रशोधन तथा बजारीकरणमा सरकारी, निजी क्षेत्र र गैससको लगानी परिचालन हुनेछ र बेरोजगार युवाहरूलाई कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षिक हुनेछन्। पशुपंक्षीपालन, व्यवसायिक उत्पादन, प्रशोधनमा पर्याप्त लगानी तथा पशुपंक्षी प्रसार तथा उपचार सेवा उपलब्ध हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ।

३.३ सिंचाई

३.३.१ पृष्ठभूमि

कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनको लागि सिंचाई अति महत्वपूर्ण पूर्वाधार हो। बेसीशहर नगरपालिकामा कुल ३७७ वटा सिंचाई कुलोहरू रहेका छन्। कुल ३७७ वटा सिंचाई कुलोहरूबाट २७ हजार ३२ रोपनी जमिन सिंचित भएको छ भने कुल ७ हजार १ सय ६२ घरपरिवार लाभान्वित भएका छन्। ३७७ सिंचाई कुलोहरूमध्ये जम्मा २१ (५.५७%) वटा कुलोहरूबाट कुल २८१५ रोपनी जग्गा बाह्रैमास सिंचाई सुविधा उपलब्ध हुने गरेको छ।

३.३.२ समस्या तथा चुनौती

खेतीयोग्य जमीन मध्ये ७८ प्रतिशत जमिनमा सिंचाई सुविधा नहुनु, अधिकांश सिंचाई कुलोमा बाह्रै महिना पानीको उपलब्धता नहुनु, सिंचाई आयोजनाहरू पनि पूर्ण क्षमतामा प्रयोगमा नआउनु, कृषि प्रणाली र सिंचाई बीच अन्तरसम्बन्ध स्थापित नहुनु, सिंचाई सुविधा बढाउनकोलागि वजेट अप्रयाप्त हुनु आदि मुख्य समस्या तथा चुनौती रहेका छन्।

३.३.३ सोच

सिंचाइ योग्य जमिनमा सर्वयाम सिंचाइ विस्तार गरी कृषिजन्य उत्पादनमा बृद्धि गर्ने ।

३.३.४ उद्देश्य

- सिंचाइ सुविधा विकास र विस्तारका साथै नदीजन्य प्रकोपलाई न्यूनीकरण गर्नु ।
- कृषियोग्य जमिनमा सिंचाइको पहुँच बृद्धि गर्न दिगो सिंचाइ प्रणालीको विकास तथा व्यवस्थापन गर्नु ।

३.३.५ रणनीति

- सिंचाइ योग्य भूमिमा सिंचाइ सुविधा विस्तार गर्ने
- समूहमा आधारित साना सिंचाइ निर्माण गर्ने ।

३.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
१२ महिना सिंचाइ हुने सिंचाइ आयोजना	संख्या	२१	२१	२३	२५	२७
सञ्चालनमा रहेका सबै सिंचाइ आयोजना	संख्या	३७७	३८०	३८३	३८६	३८९

३.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	४३५०	०	४३५०	०	७००	२१५०	१५००	०
२०८२/८३	४७८५	०	४७८५	०	७७०	२३६५	१६५०	०
२०८३/८४	५२६३	०	५२६३	०	८४७	२६०२	१८१५	०

३.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
४	सिंचाइ व्यवस्थापन तथा प्रसार कार्यक्रम	सिंचाइ सुविधा विस्तार गर्नु	सालबसाली	१४३९८	३७७ आयोजनाबाट सिंचाइ सुविधा उपलब्ध भएको	५० वटा आयोजनाले १२ हप्ता सिंचाइ सुविधा उपलब्ध हुने	सिंचाइ आयोजना, कुलो निर्माण तथा मर्मत सम्भार कार्यक्रम

३.३.१ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकाको समन्वयमा संघ र प्रदेश कार्यालयबाट सिचाई आयोजनाहरूको निर्माण एवम् नियमति मर्मत तथा सम्भार भएको हुनेछ । प्राकृतिक विपद वा मानविय क्षतिका कारण सिचाई आयोजनाहरू क्षति भई थप श्रोत साधन उपलब्ध हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ ।

३.४ पर्यटन, सम्पदा तथा संस्कृति

३.४.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले पर्यटन क्षेत्रको विकास, विस्तार र प्रवर्धन, नवीन पर्यटकीय सेवाहरूको पहिचान, विकास तथा स्थानीय वन्यजन्तु पर्यटन र आयआर्जन, घरवास पर्यटन जस्ता कार्य नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्र राखेको छ । यस क्षेत्रका धार्मिक दृष्टिकोणबाट महत्वपूर्ण स्थानहरूमा गाउँशहरकी लमजुङ कालिका, बेसीशहरको नारायणस्थान र कपुरेश्वर महादेव, उदिपुरकी कालिका, पुरानोकोट गडी, मकै डाँडा, सत्यदेव हरिश राजाको बसोबास गर्ने ठाउँ, कृष्ण प्रणामी मन्दिर, काउले पानी होमस्टे, खासुर गाउँ होमस्टे, मगर गाउँ होमस्टे र दलित संग्रहालय हुन । यी क्षेत्रहरूलाई व्यापक प्रचार प्रसार गरी धार्मिक र पर्यटकिय स्थलको रूपमा विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

बेसीशहर नगरपालिकाका ५ वटा वडाहरूमा कुल ९ वटा होमस्टे गाउँहरू रहेको छ । वडा नं २ मा ३ वटा, वडा नं ३ मा २ वटा, वडा नं ४ मा १ वटा, वडा नं ६ मा १ वटा र वडा नं १० मा २ वटा होमस्टे रहेको छ । यसै गरी नगरपालिकामा धार्मिक, ऐतिहासिक तथा प्राकृतिक महत्व बोकेका कुल ३५ वटा पर्यटकीय स्थलहरू रहेका छन् । जसमध्ये २७ वटा (७७%) स्थलहरूमा सडक पहुँच पुगेको देखिन्छ भने बाँकी ८ वटामा (२३%) स्थलहरूमा सडक पहुँच पुग्न बाँकी रहेको पाइन्छ ।

३.४.२ समस्या तथा चुनौती

पर्यटन पूर्वाधारको विकास हुन नसक्नु, पर्यटन विकास सम्बन्धी गुरूप्रयोजना नहुनु, पर्यटकीय उपजको पहिचान एवं बजारिकरण हुन नसक्नु, स्थानीयस्तरमा उपलब्ध विशिष्ट कला संस्कृतिको प्रचार प्रसार हुन नसक्नु, पर्यटन विकासका लागि बाह्यमासे स्तरीय सडक नभएको, पर्यटकीय क्षेत्रहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रचारप्रसार को कमी र पर्यटनका विविध आयामको सम्भाव्यता अध्ययन नहुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

३.४.३ सोच

आकर्षक र मनोरम पर्यटकीय स्थल बनाउने

३.४.४ उद्देश्य

पर्यटन क्षेत्रबाट आय र रोजगारी अभिवृद्धि गर्नु

३.४.५ रणनीति

१. पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास एवम् सरक्षण गर्नु
२. पर्यटकीय लाभलाई स्थानीय आय र रोजगारीसंग आवद्ध गर्ने

३.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
पर्यटन तथा संस्कृति क्षेत्रमा रोजगार	जना	२००	२००	२१५	२३०	२५०
पर्यटकीय संख्यामा वृद्धि	प्रतिशत	१५	२०	२०	२५	३०
व्यवस्थित र स्तरोन्नत पर्यटकीय सम्पदा र गन्तव्य	संख्या	१०	१०	१०	१२	१२
होमस्टे गाउँ	संख्या	९	९	९	९	९
होमस्टे घर संख्या	संख्या	११४	११४	१२५	१३०	१५०
होमस्टे कोठा संख्या	संख्या	१५९	१७५	१८५	२००	२१५
पर्यटकीय स्थलको संख्या	संख्या	३५	३५	३५	३७	३७
पर्यटन सम्बन्धी अध्ययन र अनुसन्धान (वार्षिक)	संख्या	०	०	१	२	२
प्राकृतिक र सांस्कृतिक पर्यटनमा क्रियाशिल संरचना र संस्था	संख्या	२	२	२	३	४
कला तथा संस्कृतीमा क्रियाशिल श्रष्टा	जना	०	०	०	०	०

३.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१०९००	०	१०९००	०	११००	७३००	२५००	०
२०८२/८३	११९९०	०	११९९०	०	१२१०	८०३०	२७५०	०
२०८३/८४	१३१८९	०	१३१८९	०	१३३१	८८३३	३०२५	०

३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
५	तमु संग्राहलय निर्माण (बनेपा १)	तमु संग्राहलय निर्माण भई तमु संस्कृति, सम्पदा, भाषाको संरक्षण तथा प्रचार प्रसार हुनु		११०००		तमु संग्राहलय निर्माण भई तमु संस्कृति, सम्पदा, भाषाको संरक्षण तथा प्रचार प्रसार भएको हुने	संग्राहलय निर्माण (बनेपा १)
६	पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पर्यटकीय पूर्वाधार, सेवा तथा सुविधा विकास र विस्तार गर्नु तथा संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण र	सालबसाली	२५०८०			डाँडागाउँ होमस्टे पूर्वाधार विकास तथा प्रवर्द्धन, लमजुङ भ्रमण वर्ष सम्बन्धी कार्यक्रम, कोसेली घर सञ्चालन सहयोग, कपुरेश्वर पार्क

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
		प्रवर्द्धन गरी पर्यटनसँग जोड्नु					स्तरान्ति, पदयात्रा मार्ग सम्भाव्यता अध्ययन, लुकेको प्रतिभा पहिचान, पर्यटन प्रवर्द्धन, सांस्कृतिक तथा पर्व महोत्सव सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रम

३.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, नगरपालिका, निजी क्षेत्र तथा नागरिक समाजको साझेदारीमा पर्यटन पूर्वाधार विकास, पर्यटन प्रवर्द्धन तथा सेवा सुविधाको विकास र विस्तार हुन सक्नेछ। विपद, महामारी, आर्थिक संकट र राजनीतिक अस्थिरताले पर्यटन क्षेत्रको अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन सक्दछ।

३.५ उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय

३.५.१ पृष्ठभूमि

उद्योग तथा व्यापार स्थानीय आर्थिक विकासको एक मुख्य आधार हो। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहलाई उद्यमशीलता विकास गर्ने, लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको नियमन, विकास प्रवर्द्धन र व्यवस्थापन गर्ने, स्थानीय बजार तथा हाट व्यवस्थापनजस्ता अधिकार तथा जिम्मेवारी तोकेको छ। यसपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, लगानी र कच्चा पदार्थको उपलब्धता र बजारको अवस्था हेर्दा स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारितसाना उद्योगको संभावना रहेको छ।

३.५.२ समस्या तथा चुनौती

नागरिकमा उद्यमशीलताको विकास गर्नु, औद्योगिक ग्रामको स्थापना गर्नु, स्थानीय उत्पादनलाई मूल्यशृङ्खलामा आवद्ध गर्नु, उद्यमशील युवाहरूलाई सीप र पुँजीको उपलब्ध गराउनु, विप्रेषण आयलाई औद्योगिक क्षेत्रमा परिचालन गर्नु, उद्यमशीलता सम्बन्धी ज्ञान सीपको कमी, घरेलु उद्योगमा लगानीका सम्भावनाहरू सिमित हुनु, दर्ता भएका घरेलु उद्योगहरू निष्क्रिय हुनु जस्ता चुनौतीहरू रहेका छन्।

३.५.३ सोच

पालिका भित्र उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय विस्तार भएको र औद्योगिक उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ।

३.५.४ उद्देश्य

१. उद्यमशीलताको विकास गरी स्थानीय कच्चा पदार्थ, श्रम र सीपमा आधारित उद्योगको विकास गर्नु।
२. व्यावसायिक क्रियाकलापको विस्तारका साथै आपूर्ति व्यवस्थालाई सहज बनाउनु।

३.५.५ रणनीति

१. स्थानीय उद्यमशीलताको विकास गर्ने।
२. उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको विकासमा निजी क्षेत्र परिचालन गर्ने।

३. उत्पादित वस्तुको बजारको पहुँच विस्तार गर्ने ।

३.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
संचालनमा रहेको हाईड्रोपावर कम्पनी	संख्या					
उद्योग व्यवसाय क्षेत्रमा रोजगार व्यक्ति	जना	४०००	४२००	४५००	५०००	५५००
नगरपालिका क्षेत्रमा भएका उद्यम, व्यापार तथा व्यवसाय	संख्या	२७२८	२७५०	२८००	२९००	३०००
दर्ता भएका उद्यम, व्यापार तथा व्यवसाय	संख्या	१७६६	१९३६	२५००	२७००	२९००
उद्यम सृजना र विकास सम्बन्धी वार्षिक तालिम लिने उद्यमी	संख्या	२०२	१३७	२००	२५०	३००
वार्षिक पुर्नताजगी तथा एडभान्स तालिम लिने उद्यमी	संख्या	०	२०	४०	७५	१००
वार्षिक नयाँ उद्यमी सृजना	संख्या	१३०	३३	५०	७५	१००
रूग्ण उद्यमी पुनःसक्रिय बनाउने प्रविधि सहयोग प्राप्त गर्ने उद्यमी	संख्या	०	०	४	१०	१५
व्यवसाय करबाट संकलित राजस्व	रु.हजार	२६५०	२६००	२८००	३०००	३२००

३.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१६००	०	१६००	०	११००	०	५००	०
२०८२/८३	१७६०	०	१७६०	०	१२१०	०	५५०	०
२०८३/८४	१९३६	०	१९३६	०	१३३९	०	६०५	०

३.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
७	उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	सेवा, उत्पादन र रोजगारी वद्धि गर्नु	सालबसाली	५२९६	..... वटा दर्ता तथा नविकरण भइ सञ्चालनमा रहेका	..... वटा उद्यम व्यापार तथा व्यवसाय दर्ता, नविकरण र स्तरोन्नति हुने	बजार अनुगमन तथा निरीक्षण, व्यवसायी / करदाता सम्मान, व्यवसायीहरुलाई तालिम, प्रोत्साहन तथा सचेतनामूलक, हाटबजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम

३.५.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, नगरपालिका, निजी क्षेत्रको समन्वय, सहकार्य र साझेदारमा उद्योग व्यापार र व्यवसाय सिर्जना, विकास र प्रवर्द्धनका लागि पुर्वाधार, सीप तथा प्रविधिको विकास हुनेछ । बस्तुको ढुवानी लागतमा अधिकता,

आयातित वस्तुको बढ्दो प्रयोग, उत्पादनमुखी उद्योगमा लगानी र बजार मूल्यमा कडा प्रतिस्पर्धाका कारण स्थानीय उद्योग तथा व्यवसायीहरू पलायन हुन सक्ने जोखिम रहेको छ ।

३.६ श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण

३.६.१ पृष्ठभूमि

सहकारी क्षेत्र बेसीशहर नगरपालिकाको आर्थिक विकासमा एक आधारको रूपमा रहेको छ । यस नगरपालिका मा जम्मा २५ वटा बैंक तथा बित्तीय संस्थाहरू रहेका छन्। कुल परिवार संख्याको ८४.२७% परिवारको बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता रहेको देखिन्छ । बेसीशहर नगरपालिकामा कुल १४३ वटा कृषि, उद्यमी तथा बचत समुहहरू रहेका छन् । जसमा कुल २७५२ जना सदस्यहरू आवद्ध भएका छन् ।

३.६.२ समस्या तथा चुनौती

बेसीशहर नगरपालिकामा सहकारी व्यवस्थापन र नियमन सम्बन्धी शाखा नहुनु, अधिकांश सहकारीहरू बचत तथा ऋणमा केन्द्रित हुनु, सहकारी सूचनाकेन्द्रको अभाव हुनु, सहकारी संस्थाहरू सहकारीको सिद्धान्त अनुसार सञ्चालन हुन नसक्नु, वित्तीय साक्षरताको कमी हुनु, बैंक तथा वित्तीय संस्था निश्चित क्षेत्रमा केन्द्रित हुनु र सबै वडामा उपलब्ध नहुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन्।

३.६.३ सोच

सहज वित्तीय पहुँच र उत्पादनमूलक लगानी भएको हुने ।

३.६.४ उद्देश्य

१. सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको विकास र विस्तार गर्नु ।
२. नागरिकको वित्तीय पहुँच वृद्धि गर्नु ।

३.६.५ रणनीति

१. उत्पादन र वितरण सहकारीलाई प्रोत्साहन गर्ने।
२. कृषि क्षेत्रको विस्तार र विकासमा सहकारीको भूमिका वृद्धि गर्ने।
३. सहकारीको क्षमताअभिवृद्धि गर्ने।
४. वित्तीय सेवाको सहज पहुँच उपलब्ध गराउने ।

३.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
सूचीकृत वेरोजगार	संख्या	५००	६१२	७००	८००	८५०
रोजगार आयोजना (१०० दिन) वार्षिक	संख्या	३४	३८	४५	६०	७५
रोजगारी सिर्जना (१०० दिन) वार्षिक	जना	५२	५३	६५	७८	९०
रणनीतिक योजना	वटा	०	०	१	१	२
बैदेशिक रोजगारीमा खोज, उद्धार गरिएका व्यक्ती	जना	०	०	१०	२०	३०
सिप, क्षमता विकासबाट वार्षिक लाभान्वित	जना	२०२	१३७	३००	४५०	५००

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
पुनः श्रम स्वीकृती सहयोग प्राप्त गर्ने व्यक्ती	जना	०	२००	३५०	५००	४००
वार्षिक रोजगार मेला	संख्या	०	०	१	२	२
रोजगार सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसंग समन्वय	पटक	०	०	१	२	३

३.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१५७३७	११६३६	४१०१	०	२१०१	११६३६	२०००	०
२०८२/८३	१७३११	१२८००	४५११	०	२३११	१२८००	२२००	०
२०८३/८४	१९०४२	१४०८०	४९६२	०	२५४२	१४०८०	२४२०	०

३.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
८	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	विकास कार्यमा संलग्न गराइ सूचीकृत बेरोजगारलाई रोजगारी प्रदान गर्ने	सालबसाली	८९३७	सूचीकृत.... जनाले विभिन्न कार्यक्रम र आयोजनाबाट रोजगारी प्राप्त गरेका	सूचीकृत .... जनाले विभिन्न कार्यक्रम र आयोजनाबाट रोजगारी प्राप्त गरेका	बेरोजगारको सूची अद्यावधीकरण र प्रशासनिक खर्च, रोजगारी सृजना
९	युवा रोजगारीका लागि रुपान्तरण पहल परियोजना	सीपरक्षमता विकास र जीवन उपयोगी सीप तालिम सहित रोजगारी सृजना गर्नु	सालबसाली	१८०६९	.... जनाले श्रम स्वीकृति प्राप्त गरेका	.... जनाले श्रम स्वीकृति प्राप्त गरेका	रोजगार सेवा केन्द्र व्यवस्थापन, सीपरक्षमता विकास तालिम र जीवन उपयोगी सीप तालिम, अभिमुखिकरण, श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान, स्थानीय तहको रोजगार रणनीति तर्जुमा, रोजगारी सृजना
१०	श्रम, रोजगार तथा गरिवी निवारण अन्य कार्यक्रम	दिर्घकालिन गरिवी निवारणका लागी एकिकृत श्रम तथा रोजगार सेवा प्रदान गर्नु	सालबसाली	२५०८३	..... जना न्यून आय भएका बेरोजगारले सम्मानजनक रोजगारी प्राप्त गरेका हुने	न्यून आय भएका वार्षिक व्यक्तिहरूले रोजगारी, व्यावसाय आयआर्जनको लागि सीप, उद्यमशीलता, परामर्श र पूँजी तथा प्रविधि प्राप्त गर्नछन् ।	विपन्न महिलासंग उपमेयर कार्यक्रम, युवा सीपमूलक तालिम, सुरक्षित आप्रवासन कार्यक्रम लागत साझेदारी विपन्न घर परिवार पहिचान कार्यक्रम

३.६.१ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

रोजगारी सिर्जना सम्बन्धी व्यवहारिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नेछ । गरिबी निवारण सम्बन्धी व्यवहारिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा भई कार्यान्वयन हुनेछ । नगरपालिकामा रोजगारी तथा गरिबी निवारण सम्बन्धी अल्पकालीन, मध्यमकालीन र दीर्घकालीन योजना तर्जुमा हुनेछ । गरिबी निवारण नीति तथा कार्यक्रममा निरन्तरता नभएमा यसबाट अपेक्षा गरिएको नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहेको छ । अनौपचारिक क्षेत्रको रोजगारको स्वरूपमा परिवर्तन हुँदै जाने भएकोले स्थानीय तवरमा तयार भएका दक्ष श्रमिकले बजार नपाउने जोखिम रहन सक्नेछ ।

३.७ भूमि सहकारी र वित्त सेवा

३.७.१ पृष्ठभूमि

सहकारी क्षेत्र यस पालिकाको आर्थिक विकासमा एक आधारको रूपमा रहेको छ। यस नगरपालिका मा जम्मा २५ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू रहेका छन्। कुल परिवार संख्याको ८४.२७% परिवारको बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता रहेको देखिन्छे । बेसीशहर नगरपालिकामा कुल १४३ वटा कृषि, उद्यमी तथा बचत समुहहरू रहेका छन् । जसमा कुल २७५२ जना सदस्यहरू आवद्ध भएका छन् ।

३.७.२ समस्या तथा चुनौती

बेसीशहर नगरपालिकामा सहकारी व्यवस्थापन र नियमन सम्बन्धी शाखा नहुनु, अधिकांश सहकारीहरू बचत तथा ऋणमा केन्द्रित हुनु, सहकारी सूचनाकेन्द्रको अभाव हुनु, सहकारी संस्थाहरू सहकारीको सिद्धान्त अनुसार सञ्चालन हुन नसक्नु, वित्तीय साक्षरताको कमी हुनु, बैंक तथा वित्तीय संस्था निश्चित क्षेत्रमा केन्द्रित हुनु र सबै वडामा उपलब्ध नहुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन्।

३.७.३ सोच

सहज वित्तीय पहुँच र उत्पादनमूलक लगानी भएको हुने ।

३.७.४ उद्देश्य

३. सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको विकास र विस्तार गर्नु ।
४. नागरिकको वित्तीय पहुँच वृद्धि गर्नु ।

३.७.५ रणनीति

५. उत्पादन र वितरण सहकारीलाई प्रोत्साहन गर्ने।
६. कृषि क्षेत्रको विस्तार र विकासमा सहकारीको भूमिका वृद्धि गर्ने।
७. सहकारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
८. वित्तीय सेवाको सहज पहुँच उपलब्ध गराउने ।

३.७.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
सेवा प्रवाह गरिरहेका सूचारू सहकारी संस्था	संख्या	४८	५०	५०	५२	५५
क वर्गका बैंक	संख्या	२०	२५	२५	२५	२५
लघुवित्त	संख्या	६	६	६	७	८
वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम संचालन (वार्षिक)	पटक	०	०	५	१०	२०
वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमबाट लाभान्वित जनसंख्या	संख्या	०	०	१००	२५०	४००
बैंकमा खाता हुने वा सेवा उपयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	८५	८८	९०	९२	९४
सर्भेक्षण, पहिचान, नक्शाङ्कन रूजु र लगत अद्यावधीकरण भएका अव्यवस्थित बसोबासी, भूमिहिन दलित तथा सुकुम्बासी	संख्या	०	०			
वार्षिकरूपमा सहकारी तालिम (कोपोमिस, सहकारी व्यवस्थापन)	पटक	१	०	२	४	५
वित्त तथा सहकारी संस्थाहरू संग अनुगमन, निमयन, बैठक, समन्वय (वार्षिक रूपमा)	संख्या	१	१	२	२	२

३.७.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१९००	०	१९००	०	१९००	०	०	०
२०८२/८३	२०९०	०	२०९०	०	२०९०	०	०	०
२०८३/८४	२२९९	०	२२९९	०	२२९९	०	०	०

३.७.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
११	भूमी व्यवस्थापन तथा सहकारी प्रबर्द्धन कार्यक्रम	उत्पादन, सेवा तथा वित्तीय सेवामा सहकारीको परिचालन अभिवृद्धि गर्नु तथा सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण, परिचालन र अव्यवस्थित बसोबासी व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्नु	सालबसाली	६२८९	५० वटा विभिन्न प्रकारका सहकारी स्थापना भइ सञ्चालन रहेका। अव्यवस्थित बसोबासी भूमिहिन दलित र सुकुम्बासी लाई बसोबास तथा जग्गा	सहकारीको क्षेत्रको विकास तथा विस्तार र वित्तीय सेवामा सर्वसाधारणको सहज पहुँच कायम हुनेछ। पहिचान तथा अभिलेखीकरण भएका सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीका जग्गा तथा बसोबासको व्यवस्था भएको हुने	भूमि बर्गिकरण, सहकारी अनुगमन, नियमन तथा प्रवर्द्धन, सहकारी सम्बन्धी प्रशिक्षण, कृषि सहकारी प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रम

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
					व्यवस्थाको लागि लाभग्राही तथा स्थान पहिचान, लगत तयारी कार्य भैरहेको		

३.७.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकामा न्यून संख्यामा अव्यवस्थित बसोबासी रहेका छन् । नगर क्षेत्रको पर्यटन तथा अन्य व्यापार व्यवसायको वृद्धिसँगै अव्यवस्थित बसोबासीको संख्या वद्धि हुने जोखिम रहेको छ । नगरबासीमा वित्तीय साक्षरता तथा सेवा विस्तार भएको हुनेछ । वित्तीय संस्थाहरू उत्पादनमूलक, व्यवसायमूलक कार्य तथा स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण बढी क्रियाशील हुनेछन् । वित्तीय संस्थाहरूको खराब कर्जा बढ्न सक्ने जोखिम रहेको छ ।

परिच्छेद ४ : सामाजिक विकास क्षेत्र

यस परिच्छेदमा स्वास्थ्य तथा पोषण, शिक्षा भाषा साहित्य, युवा तथा खेलकुद, खानेपानी तथा सरसफाई, महिला, बालबालिका र सामाजिक समावेशीकरण, सामाजिक सुरक्षा र पञ्जीकरण उपक्षेत्रहरू समेटिएका छन्। प्रत्येक खण्डमा पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएको छ।

४.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

४.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले आधारभूत स्वास्थ्यलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ। गण्डकी प्रदेशले स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच र गूणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लक्ष्य लिएको छ। दिगो विकासका लक्ष्यहरूमध्ये लक्ष्य ३ अन्तर्गत स्वस्थ र राम्रो जीवन रहेको छ। राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने नागरिकको मौलिक हक सुनिश्चित गर्नको लागि बेसीशहर नगरपालिकाबाट स्वास्थ्य सेवा कार्यलाई प्रवाह र स्वास्थ्य संस्थाहरूको सुदृढीकरण गर्दै लगिनेछ। कुपोषणको अन्त्यका लागि बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको लक्ष्य मुताविक पोषण लक्षित एवम् पोषण सम्बन्धित कार्यक्रमलाई सबै वडाहरूमा सञ्चालन गरिनेछ। गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूको स्वास्थ्य जाँचलाई अनिवार्य गरिनेछ। बेसीशहरस्थित लमजुङ जिल्ला सामुदायिक अस्पताल र साविकको जिल्ला अस्पतालको स्तरोन्नतिका लागि आवश्यक समन्वय र सहयोग गरिनेछस्वास्थ्य विमा सम्बन्धी कार्यक्रमलाई उच्च महत्व दिई आवश्यक सहयोग गरिनेछ।

बेसीशहर नगरपालिकामा एउटा सरकारी सामुदायिक जिल्ला अस्पताल तथा २ वटा नीजि अस्पताल रहेका छन्। यसै गरी ७ वटा स्वास्थ्य चौकी, ४ वटा शहरी स्वास्थ्य केन्द्र तथा एउटा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र रहको छ। औषधी पसल, क्लिनिकहरूको संख्या जम्मा ३० रहेको छ। कुल ११८ जना महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यरत छन्। सरकारी दरबन्दीमा २ जना सामान्य चिकित्सक, १ जना जनस्वास्थ्य अधिकृत, ४ जना हे.अ., १० जना अहेव, २१ जना अनमी तथा १ जना ल्याव असिस्टेन्ट कार्यरत छन्।

४.१.२ समस्या तथा चुनौती

स्वास्थ्य संस्थाहरूमा न्यूनतम सुविधा उपलब्ध हुन नसकेको, वर्थिङ सेन्टर प्रयाप्त नभएको, अधिकांस स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छ खानेपानीको कमी, कर्मचारी आवासको कमी, स्वास्थ्य संस्थाको मापदण्ड अनुसार भवन नभएको, भौगोलिक कारणले खोप तथा गाउँघर क्लिनिक संचालनमा कठिनाई, दक्ष प्रसूती सेवा प्रदायक SBA (Skilled Birth Attendants) नर्सको कमी र स्वास्थ्य सेवा संचालनमा स्रोत र साधनको कमी हुनु समस्या तथा चुनौति रहेका छन्।

४.१.३ सोच

आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच भएको हुने

४.१.४ उद्देश्य

१. स्वास्थ्य सुविधाको विस्तार गर्नु

४.१.५ रणनीति

१. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सुविधा विस्तार गर्ने
२. वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवाको विस्तार गर्ने
३. मातृशिशु तथा पोषण सुरक्षा कायम गर्ने

४.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूती गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत	१८१	२०५	१००	१००	१००
बच्चालाई ६ महिलासम्म स्तनपान गराउने महिला	प्रतिशत	०	०	१००	१००	१००
२३ महिना सम्मका नियमित वृद्धि अनुगमन गरिएका बालबालिका संख्या	संख्या	०	०			
वृद्धि अनुगमन गरिएका मध्ये कुपोषित ५९ महिनाभन्दा कम उमेरका बालबालिका	प्रतिशत	०	०			
परिवार नियोजनका आधुनिक साधन प्रयोगकर्ता दर	प्रतिशत	०	०			
कम तौल भएका नवजात शिशु	प्रतिशत	०	०			
प्रोटोकल अनुसार ८ पटक गर्भवती जाँच गराउने महिला (जीवित जन्ममा)	प्रतिशत	५०	३६	७५	८५	९५
प्रोटोकल अनुसार बच्चाको जन्मपछि तीन पटक उत्तर प्रसूति सेवा प्राप्त महिला	प्रतिशत	८०	९५	१००	१००	१००
डि.पि.टि.-हेप वि. १ दादुरा रूबेला दोश्रो बीचको ड्रपआउट दर	प्रतिशत	०	०	०	०	०
२३ महिना भित्र पूर्णखोप प्राप्त गरेका बालबालिका	प्रतिशत	९१	१२२	१००	१००	१००
कुष्ठरोगको प्रकोप दर	जना	१०५	८२	५०	३०	२०
निमोनियाका विरामी दर (प्रति हजार २ देखि ५९ महिनाका बालबालिका)	जना	०	०	०	०	०
झाडापखालाका विरामी दर (प्रति हजार २ देखि ५९ महिना बालबालिका)	जना	७८	६१	४५	३०	२०
भिटामिन ए खाने गर्भवती महिला	प्रतिशत	०	१००	१००	१००	१००
गर्भावस्थाको अवधिभर १८० आइरन चक्की खाने गर्भवती महिला	प्रतिशत	६६	१०३	१००	१००	१००

४.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	५६९२२	४६५१७	१०४०५	०	२५५०	४८७०६	५६६६	०
२०८२/८३	६२६१४	५११६९	११४४५	०	२८०५	५३५७७	६२३३	०

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८३/८४	६८८७६	५६२८६	१२५९०	०	३०८५	५८९३४	६८५६	०

४.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
१२	स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी कार्यक्रम	नगरबासीमा प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपरात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र प्रशासनिक सेवा सहज उपलब्ध गराउनु	सालबसाली	१८८४१२			प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा, बहुक्षेत्रीय पोषण, परिवार कल्याण, महामारी रोग नियन्त्रण, क्षयरोग नियन्त्रण, नर्सिङ तथा सामाजिक सुरक्षा सेवा, स्वास्थ्य ब्यवस्थापन, उपचारात्मक सेवा, स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम

४.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

स्वास्थ्य संस्था तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी भौतिक संरचना र सुबिधा पर्याप्त भएको हुनेछ । दक्ष मानवीय श्रोत परिचालन भई सेवा विस्तार भएको हुनेछ । स्वास्थ्य पूर्वाधार, प्रयोगशाला, औषधि र खोप व्यवस्थापन जस्ता प्राविधिक पक्षमा सरोकारवालाबीच सहकार्य र साझेदारी हुन नसकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल नहुने जोखिम रहन सक्दछ ।

४.२ शिक्षा, विज्ञान, कला, भाषा तथा साहित्य

४.२.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई आधारभूततहको शिक्षा अनिवार्य र माध्यमिक तहसम्मको शिक्षा निःशुल्क पाउने व्यवस्था मौलिक हकको रूपमा प्रत्याभूत गरेको छ । साथै शिक्षालाई वैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यावसायिक, सीपमूलक, रोजगारमूलक एवम् जनमुखी बनाउँदै शिक्षा क्षेत्रमा राज्यको लगानी अभिवृद्धि गर्दै शिक्षामा भएको निजी क्षेत्रको लगानीलाई नियमन र व्यवस्थापन गरी सेवामूलक तथा गुणस्तरीय शिक्षाको विकास गर्ने सरकारको नीति रहेको छ।

बेसीशहर नगरपालिकामा कुल ५२ वटा सामुदायिक विद्यालय र १४ वटा संस्थागत विद्यालय गरी जम्मा ६६ वटा विद्यालय रहेका छन् जसमध्ये माध्यमिक विद्यालयको संख्या सामुदायिकतर्फ १३ वटा र संस्थागततर्फ १० वटा रहेका छन् । प्राविधिक धार सञ्चालन भएको सामुदायिक विद्यालय संख्या २ वटा छन् । नगरपालिका भित्र जम्मा २ वटा कलेज रहेका छन् । कुल ११ वटा सामुदायिक विद्यालयहरूमा विज्ञान प्रयोगशाला रहेको छ ।

४.२.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा बालविकास केन्द्रको सुधारको अभाव, प्राविधिक धारका विद्यालयहरू कम भएको, शिक्षक विद्यार्थी अनुपात अनुसार दरबन्दी मिलान नभएको, सबै विद्यालयहरूमा विद्युतिय हाजिरी जडान नभएको, सामुदायिक विद्यालयहरूमा शिक्षण सिकाइको अंग्रेजी माध्यम हुन पर्दछ भन्ने माग बढ्दै जानु अपाङ्गता भएका

वालवालिकाहरुको विद्यालयमा पहुँच र उनीहरुको सिकाइ अनुकूल वातावरण निर्माण गर्न कठीनाइ भएको । बालबालिकाका लागि शैक्षिक सामग्री र खेल सामग्रीको अपुग भएको र सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या घटदो क्रम, विषयगत शिक्षकको कमि आदि समस्या रहेका छन् ।

४.२.३ सोच

शिक्षित नगर जीवनोपयोगी गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्ने ।

४.२.४ उद्देश्य

१. विद्यालय शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्नु ।
२. दक्ष शिक्षक, कुशल प्रशासक, सक्षम व्यवस्थापन, भौतिक पूर्वाधारयुक्त विद्यालय एवम् सामाजिक सद्भाव र विश्वास युक्त वातावरण तयार गरी गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गरिनेछ ।
३. आधुनिक प्रविधियुक्त व्यवसायीक शिक्षाको विस्तार गर्दै स्व:रोजगारयुक्त शिक्षामा जोड दिइनेछ ।
४. सामुदायिक विद्यायहरुलाई समुदायको आकर्षणको केन्द्र बनाइनेछ ।
५. सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरु बालमैत्री, अपाङ्ग मैत्री, वातावरणमैत्री सूचना र प्रविधि मैत्री बनाउदै लगिनेछ ।
६. सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको बीचमा आपसी सहयोग, सदभाव र सहकार्य गर्ने वातावरणको सृजना गर्दै स्वच्छ गुणात्मक प्रतिस्पर्धालाई बढवा दिइने छ ।

४.२.५ रणनीति

१. विद्यालयलाई आधुनिक प्रविधियुक्त बनाउने ।
२. शिक्षकको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु ।
३. विद्यालयको शैक्षिक तथा भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
४. विद्यालयका संरचना तथा क्रियाकलाप अपाङ्गता मैत्री, बालबालिकामैत्री बनाउने ।
५. विद्यालय जाने सबै उमेरका बालबालिकालाई विद्यालय ल्याउने, टिकाउने र सिकाउने वातावरण सृजना गर्ने ।

४.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
५-१२ वर्ष उमेर समूहका विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका	संख्या	०	०	०		
आधारभूत तालिम प्राप्त शिक्षक	संख्या	०	०	०		
४-५ वर्ष उमेर समूहका बाल विकास केन्द्रमा भर्ना हुने बालबालिका	संख्या	३२०	३५०	३५८	३९४	४३३
कक्षा १ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	संख्या	२७०	३००	३२०	३५२	३८७
कक्षा १-५ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	संख्या	१३६६	१५००	१६००	१७६०	१९३६
कक्षा ६-८ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	संख्या	८६५	९८०	१०५०	११५५	१२७१
कक्षा ९-१० मा भर्ना हुने विद्यार्थी	संख्या	३०००	३४५०	४९९०	५४८९	६०३८
कक्षा ११-१२ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	संख्या	७००	८१०	८१०	८९१	९८०
कक्षा १-५ तह पुरा गर्ने विद्यार्थी	संख्या	१९०	२५०	२५०	२७५	३०३
कक्षा ६-८ तह पुरा गर्ने विद्यार्थी	संख्या	२८०	३५०	३५०	३८५	४२४

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
कक्षा १० पुरा गर्ने विद्यार्थी	संख्या	५००	५००	५००	५५०	६०५
कक्षा १२ पुरा गर्ने विद्यार्थी	संख्या	४२०	४२०	४२०	४६२	५०८
कक्षा १-५ दोहोर्याउने विद्यार्थी	संख्या	५०	५०	५०	५५	६१
कक्षा ६-८ दोहोर्याउने विद्यार्थी	संख्या	२५	२५	२५	२८	३०
कक्षा ९-१० दोहोर्याउने विद्यार्थी	संख्या	२०	२०	२०	२२	२४
कक्षा १-५ को विद्यालय छोड्ने विद्यार्थी	संख्या	१५	१५	१५	१७	१८
कक्षा ६-८ को विद्यालय छोड्ने विद्यार्थी	संख्या	१८	१८	१८	२०	२२
कक्षा ९-१० को विद्यालय छोड्ने विद्यार्थी	संख्या	५०	५०	५०	५५	६१
कक्षा १-५ मा भर्ना हुने छात्रा	संख्या	१८०	१८०	१८०	१९८	२१८
कक्षा ६-८ मा भर्ना हुने छात्रा	संख्या	४५०	४५०	४५०	४९५	५४५
सिकाइ उपलब्धि (कक्षा ८)	प्रतिशत	०	०	०	०	०
गणित	प्रतिशत	२०	२३	२६	२६	२६
विज्ञान	प्रतिशत	४०	४१	४५	२६	२६
अंग्रेजी	प्रतिशत	३५	४४	४५	२६	२६
पुस्तकालय भएका विद्यालय	संख्या	१६	१६	१६	१८	१९
विज्ञान प्रयोगशाला	संख्या	१४	१४	१४	१५	१७
सूचना तथा सञ्चार प्रविधि (ICT) सुबिधा भएको विद्यालय संख्या	संख्या	१६	१६	१६	१८	१९
इन्टरनेटमा पहुँच भएका विद्यालय	संख्या	३५	३५	३५	३९	४२
५-१२ वर्ष उमेर समूहका विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका	संख्या	०	०	०		
आधारभूत तालिम प्राप्त शिक्षक	संख्या	०	०	०		

४.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	२७३२६४	२४५७९९	२७५४५	०	१०५१५	२५८७८४	३९६५	०
२०८२/८३	३००५९९	२७०२९९	३०३००	०	११५६७	२८४६६२	४३६२	०
२०८३/८४	३३०६५०	२९७३२०	३३३३०	०	१२७२३	३१३१२९	४७९८	०

४.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
१३	भूकम्प प्रतिरोधी विद्यालय भवन निर्माण	भूकम्प प्रतिरोधी शैक्षिक पूर्वाधार विकास गरि सुरक्षित तथा		९०४५०५		अन्नपूर्ण मावि बेनपा ५ नालमामा ८ कोठे भूकम्प प्रतिरोधी	८ कोठे भूकम्प प्रतिरोधी विद्यालय भवन निर्माण (अन्नपूर्ण मावि बेनपा ५ नालमा)

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
		व्यवस्थित शिक्षा प्रदान गर्नु				विद्यालय भवन निर्माण हुने	
१४	सबैका लागि शिक्षा- आधारभूत तह	५ देखि १२ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको समतामूलक तथा गुणस्तरीय आधारभूत शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्नु,	सालबसाली	३४७५५	..... जना बालबालिका आधारभूत तहमा भर्ना भएका	५ देखि १२ वर्ष उमेर समूहका ९५ प्रतिशत भन्दा अधिक बालबालिका आधारभूत तहमा भर्ना हुने	विद्यालय नक्शाङ्कन र पुनर्वितरण, शिक्षक तथा प्रधानाध्यापक व्यवस्थापन, भर्ना अभियान, दिवा खाजा, पोषणा तथा स्वास्थ्य सेवा, छात्रवृत्ति, सिकाइ कुना सञ्चालन, बहुकक्षा तथा बहुस्तर शिक्षण, परिक्षा सञ्चालन, विद्यार्थी प्रतिभा पहिचान, सीप, खेलकुद र संगित प्रशिक्षण,
१५	माध्यमिक शिक्षा तह कार्यक्रम	गुणस्तरीय तथा जीवनपयोगी माध्यमिक शिक्षामा सबै बालबालिकाको निशुल्क पहुँच सुनिश्चित गर्नु,	सालबसाली	५११३९५	वार्षिक एसइइ पुरा गर्ने विद्यार्थी संख्या .....जना रहेको	.....सामुदायिक विद्यालयका भौतिक सुविधा सयानुकुल विकास हुने र शैक्षिक गुणस्तरमा वृद्धि हुने	विद्यालय नक्शाङ्कन र पुनर्वितरण, दरबन्दी मिलान र शिक्षक व्यवस्थापन, भर्ना कार्यक्रम, विद्यार्थी प्रतिभा पहिचान, उत्कृष्ट विद्यालय अनुदान, निशुल्क पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्य सामग्री व्यवस्थापन, भर्चुअल सिकाइ तथा कक्षा सञ्चालन, योग तथा ध्यान अभ्यास, छात्राको लागि निशुल्क स्यानीटी प्याड व्यवस्थापन, ल्याव र पुस्तकालय सञ्चालन
१६	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना- (प्रदेश तथा स्थानीय तहका लागि)	४-५ वर्षका सबै बालबालिका लागि गुणस्तरीय प्रारम्भिक सिकाइ र बालविकास शिक्षा अवसर सुनिश्चित गर्नु	सालबसाली	१६७०७२	प्रारम्भिक बाल विकासको अनुभव सहित कक्षा १ मा भर्ना हुने बाल बालिका संख्या ..... जना रहेको	४-५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाले बालविकास शिक्षाको अवसर प्राप्त हुने र बालकक्षाको अनुभव सहित कक्षा १ मा भर्ना हुने विद्यार्थी सतप्रतिशत पुग्ने	बालबालिकाको अभिलेखीकरण, प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र पूर्वाधार स्तरोन्नति, जनशक्ति व्यवस्थापन, सिकाई सामग्री व्यवस्थापन, खेल सामग्री व्यवस्था र कक्षा कोठा व्यवस्थापन, पोषणयुक्त दिवा खाजा, बाल उद्यान निर्माण र सञ्चालन
१७	शिक्षण सिकाइमा प्रविधिमैत्री विद्यालय वातावरण विकास (मेयर शैक्षिक सुधार कार्यक्रम)	शिक्षण सिकाइमा प्रविधिमैत्री विद्यालय वातावरण विकास गर्नु	2081/82 - 20....	१३२६२५			शिक्षण सिकाइमा प्रविधिमैत्री विद्यालय वातावरण विकास (मेयर शैक्षिक सुधार कार्यक्रम)
१८	शिक्षा विकास तथा भाषा, कला संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	शिक्षा विकास, कला, भाषा तथा साहित्य संरक्षण र विकास गर्नु	सालबसाली	६६२०			कर्मचारीहरुका लागि थप त. भ. अनुदान, विषयगत शिक्षक परिचालन, परिक्षा व्यवस्थापन, बैठक समन्वय, भवन मर्मत सुधार, कला, भाषा तथा साहित्य संरक्षण कार्यक्रम

४.२.९ अनुमान तथा जोखिम

सार्वजनिक शिक्षाको विकास तथा गुणस्तर सुधारको लागि सकारात्मक जनमत रहेको, शैक्षिक अभियन्ता तथा सरोकारवालाहरूको अग्रसरता, आवश्यक योजना तथा ऐन नियम निर्देशिकाहरू निर्माण गरी, विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कार्यक्रमहरू नगरपालिका मार्फत योजना रहने जस्ता सम्भावना रहेका छन्। भौगोलिक विकटताका कारण विद्यालयमा आवतजावत गर्न बढी समय लाग्ने जस्तै गर्दा स्थानीय तहले आफ्नो आन्तरिक स्रोतबाट विद्यालयको संख्या थप्नु पर्ने र सोको संचालन र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने वर्तमान व्यवस्थाले शिक्षाको गुणस्तर न्यून हुने जोखिम रहेको छ।

४.३ युवा तथा खेलकुद

४.३.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले राष्ट्रिय विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै राजनितिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र आर्थिक अधिकारहरूको पूर्ण उपयोग गर्ने वातावरण तयार गरी युवाको सर्वाङ्गीण विकास, सशक्तिकरण र युवा उद्यमशिलताका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी लगायतका क्षेत्रमा विशेष अवसर प्रदान गर्ने व्यवस्था गरेको छ। पन्ध्रौं योजनामा खेलकुदको विकास र विस्तार गरी स्वस्थ, सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार पाउँदै अन्तर्राष्ट्रिय जगतामा राष्ट्रको सम्मान अभिवृद्धि गर्दै पहिचान स्थापित गर्ने भनी व्यवस्था भएको पाईन्छ। युवा परिचालनलाई नगरपालिकाको प्राथमिकतामा राख्दै विभिन्न तहमा साथै महिला तथा विशेष समूहका खेलाडीहरूको लागि खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्दै आएको छ। स्थानीय तहमा रोजगार र स्वरोजगारका अवसरका लागि सरकारको उच्च प्राथमिकता रहनु, खेलकुद पूर्वाधारहरूको क्रमश विकास हुँदै जानु, साहसिक र पर्यटकीय खेलकुदको प्रचुर सम्भावना रहनु, सबै विद्यालयहरूमा सामान्य खेल मैदान रहेको, नगरपालिकाबाट खेलकुदमा थप बजेट बिनियोजन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४.३.२ समस्या तथा चुनौती

युवाहरूको मनोभावना अनुरूप र समयानुकूल प्रविधियुक्त रोजगारको कमी, युवा शक्तिको क्षमता विकास हुन नसक्नु, युवा लक्षित कार्यक्रमको कमी, व्यावसायिक तालिममा सवैको पहुँच नहुनु, युवाशक्तिलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्न नसकिनु, युवा पलायन हुनु, खेलकुदको विकासका लागि पूर्वाधारको कमी, खेलकुद क्षेत्रमा न्यून लगानी, खेलकुद प्रशिक्षणको कमी हुनु, क्लव तथा खेलकुदसँग सम्बन्धित संस्थाको आयस्रोतमा कमी हुनु, खेलकुद मैदान तथा कर्भर्डहलको कमी, आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन्।

४.३.३ सोच

युवा शक्तिको सृजनात्मक उपयोग गरिएको हुने।

४.३.४ उद्देश्य

१. युवा रोजगारीको अभिवृद्धि गर्नु।
२. खेलकुदको विकास गरी स्वस्थ, सृजनशील र अनुशासित युवाहरूको निर्माण गर्नु

४.३.५ रणनीति

१. युवाहरूको क्षमता विकास गरी रोजगारी बढाउने
२. खेलकुद पूर्वाधार निर्माण र विस्तार गर्ने।

४.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
सक्रिय युवा क्लव तथा युवा संजाल	संख्या	१०	१०	१२	१४	१८
क्लब तथा सञ्जालमा आवद्ध युवा	जना	२५०	३००	४००	५००	७५०
खेल मैदान	संख्या	३	३	३	४	४
राष्ट्रियस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडी	जना	०	०	१	१	२
प्रदेशस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडी	जना	१०	१२	१५	१७	२०
स्वरोजगारमूलक तालिममा सहभागीहुने युवा	संख्या	२०२	१३७	३००	४५०	५००
अनुदानमा युवाद्वारा सञ्चालित उद्यम	संख्या	०	०	१०	२५	४०
वार्षिक खेल प्रशिक्षणमा सहभागी युवा	संख्या	१००	१००	१५०	२००	३००
वार्षिक युवा तथा खेलकुद क्षेत्रको बजेट	रु. हजार	४९८६	५५२२	५७५०	६०४२	६३५३

४.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	६३३०	०	६३३०	०	३७५०	२५८०	०	०
२०८२/८३	६९६३	०	६९६३	०	४९२५	२०३८	०	०
२०८३/८४	७६५९	०	७६५९	०	४५३८	३१२२	०	०

४.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
१९	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रम	खेलकुदको गुणस्तर तथा खेलाडीमा व्यावसायिकता अभिवृद्धि गर्नु तथा युवाहरुमा स्वरोजगारीका अवसर वृद्धि गर्नु।	सालवसाली	२०९५२		.... स्तरीय खेलकुद पूर्वाधार व्यवस्थित भए ..... जना व्यवसायिक खेलाडीको विकास हुने .....जनाले सीप प्रविधि प्राप्त गरी उद्यम सिर्जना र विकास हुने	युवा मैत्री रणनीतिक योजना निर्माण, युवा उद्यमी प्रतिभा सम्मान कार्यक्रम, वडास्तरीय युवा सञ्जाल गठन, व्यवसाय सचेतना तालिम, राष्ट्रपति रनिडशील्ड प्रतियोगिता सञ्चालन तथा सहभागिता, अन्य खेलकुद प्रवर्द्धन कार्यक्रम

४.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

खेलकुदको विकासमा अन्तरसरकार तथा गैसससँगको साझेदारी तथा सहकार्यमा वृद्धि भएको हुनेछ। खेलकुद तथा प्रशिक्षण कार्यक्रम मार्फत उनीहरुको श्रृजनशिलता तथा उद्यमशिलता प्रति आकर्षण बढेको हुनेछ। खेलकुद, उद्यम र

क्षमता विकास, सम्मानित रोजगारीको अवसर लगायत युवालाई प्रोत्साहन नसकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहन सक्छ ।

४.४ खानेपानी तथा सरसफाई

४.४.१ पृष्ठभूमि

आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाई सुविधा सबै नागरिकलाई प्रदान गर्नु लोककल्याणकारी राज्यको मौलिक जिम्मेवारी हो । यस नगरपालिकाको ७, ८ र ९ नं. वडाहरूका अधिकांश वासिन्दाहरूको लागि बेसीशहर स्थित खानेपानी उपभोक्ता समितिद्वारा मिटर सिष्टमबाट शुद्ध खानेपानीको वितरण भइ रहेको र सोको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने काम समेत भइरहेको छ । हालै यस पालिकाको अन्य वडालाई समेत समेटेने गरी वाँझाखेत भाचोक खोलाबाट थप पिउने पानीको आपूर्ति गर्नका लागि खानेपानी ट्याङ्की निर्माणधिनमा रहेको छ उक्त योजनाले खानेपानीमा देखिएको वर्तमान अभावको पुर्ति हुने देखिन्छ । यस क्षेत्रमा पाइपको धारा प्रयोग गर्ने जनसंख्या करिब ९३ प्रतिशत, मुलको पानी प्रयोग कर्ता ५ प्रतिशत, खुला कुवाको पानी प्रयोग कर्ता १ प्रतिशत, ढाकिएको कुवा प्रयोग कर्ता ०.५ प्रतिशत, खोला नदी अन्य ०.५ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । नगरपालिकामा मुख्य पानीको स्रोतका रूपमा घरमा जडित पाइप धारा रहेको छ । बेसीशहर नगरपालिकामा १४६ खानेपानी आयोजना सञ्चालनमा रहेका छन् जसमध्ये ५४ जिर्ण र ६ आयोजना सामान्य रहेका छन् ।

४.४.२ समस्या तथा चुनौती

खानेपानीको मूल तथा मुहानहरू संरक्षण नहुनु, खुला दिसामुक्त पालिका घोषणा भएता पनि १.४३ प्रतिशत घरहरूमा शौचालयको अभाव, खानेपानी संरक्षणको अभाव, सुखवायाममा खानेपानी आपूर्ति समस्या र आकाशे पानी संकलन गर्न प्रबिधि तथा प्रयोग नहुनु समस्या तथा चुनौती रहेका छन् ।

४.४.३ सोच

सबै नागरिकलाई शुद्ध खानेपानी उपलब्ध गराउने ।

४.४.४ उद्देश्य

१. खानेपानीको मुहान संरक्षण गरी खानेपानीको नियमित उपलब्ध गराउनु ।

२. आधारभूत खानेपानीको पहुँच विस्तार गर्नु ।

४.४.५ रणनीति

१. सबै नागरिकलाई गुणस्तरीय स्वच्छ सफा खानेपानीको पहुँच पुर्याउने

२. सरसफाइको दिगो व्यवस्था गर्ने ।

४.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
पाइपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँच भएका परिवार	प्रतिशत	७५	७७	७८	८०	८३

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
एक घर एक धारा हुने घरपरिवार	प्रतिशत	४०	५०	५५	६२	७०
नियमित गुणस्तर परीक्षण तथा उपचार भएका खानेपानी आयोजना	संख्या	३०	५०	५५	६२	७०
सुरक्षित शौचालय सुविधा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९९	९९	९२	९२	९५
फोहार विसर्जनको स्थल (खाडल) हुने घरधुरी	प्रतिशत	३५	३७	४०	४५	५०
शौचालय प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्याको अनुपात	प्रतिशत	९८	९८	९९	९९	९९
सार्वजनिक शौचालय	संख्या	५	५	७	८	१०

४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	३५००	०	३५००	०	२४००	११००	०	०
२०८२/८३	३८५०	०	३८५०	०	२६४०	१२१०	०	०
२०८३/८४	४२३५	०	४२३५	०	२९०४	१३३१	०	०

४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हाल सम्मको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
२०	खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी कार्यक्रम	खानेपानी तथा सरसफाइ सुबिधाको प्रवर्द्धन गर्नु।	सालबसाली	११५८५		.... खानेपानी आयोजना निर्माण तथा मर्मत संभार भइ ..... घरधुरीमा खानेपानी सुबिधा, थप ..... वटा सार्वजनिक शौचालय निर्माण र खानेपानी तथा सरसफाइ संरचनाको नियमित मर्मतसंभार सुचारू हुनेछन्।	खानेपानी आयोजना निर्माण तथा मर्मत सम्भार, पँधेरो निर्माण, सार्वजनिक शौचालय मर्मत

४.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

योजनाको प्रस्ताव अनुसार बजेट सुनिश्चितता भई आयोजना संचालन तथा मर्मतसंभार र स्तरोन्नति भएमा खानेपानीको सेवा प्रवाहमा विस्तार तथा गुणस्तरमा सुधार आउने देखिन्छ। सुख्खा खडेरी जस्ता जलवायु परिवर्तनबाट खानेपानीको स्रोत सुक्न तथा फोहारमैलाको उचित व्यवस्थापन, प्रदूषण नियन्त्रण आदि बहुक्षेत्रगत विषय भएकोले खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न जोखिम पर्न सक्ने हुन्छ।

४.५ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग

४.५.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले महिलाको हक, बालबालिकाको हक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि सामाजिक सुरक्षाको हक, असहाय एकल महिला, अपाङ्गता भएका बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफै गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख

जातिका नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षाको हक, ज्येष्ठ नागरिकको हकका साथै त्यस्ता बर्गसमेतलाई राज्यबाट विशेष संरक्षण तथा सामाजिक सुरक्षा प्रत्याभूति जस्ता मौलिक हकको व्यवस्था गरेको छ ।

४.५.२ समस्या तथा चुनौती

शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका सेवामा महिलाको पहुँच कमजोर हुनु, महिला लक्षित कार्यक्रमको कमी, हुनु, महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्री पूर्वाधारको कमी हुनु, ज्येष्ठ नागरिकको हेरचाहमा कमी हुँदै जानु, जातिय विभेद, महिला हिंसा रोकिन नसकिनु, महिला तथा तेस्रो लिङ्गी माथि विभिन्न खालका विभेद कायमै हुनु, अपाङ्गता भएका व्यक्ति एवम् ज्येष्ठ नागरिकका समस्या संवोधन हुन नसक्नु, नेतृत्व तहमा महिलाको सहभागिता कम हुनु, नेतृत्व क्षमता विकासको कमी हुनु, खण्डीकृत तथ्याङ्कको अभाव हुनु आदि प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन् ।

४.५.३ सोच

विकास प्रक्रिया र अवसरको उपयोगमा समतामूलक समावेशी भएको हुने ।

४.५.४ उद्देश्य

१. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशिता अभिवृद्धि गर्ने ।
२. महिला तथा बाल हित संरक्षण गर्ने ।

४.५.५ रणनीति

१. वञ्चितिमा परेका लिङ्ग, बर्ग र समुदायको सशक्तिकरण, मूलप्रवाहीकरण एवं हिंसा विभेदको अन्त गर्ने
२. विकासका अवसरहरूमा समावेशी, समतामूलक सहभागिताद्वारा प्राप्त लाभको वितरण गर्ने।
३. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सामाजिक संरक्षण तथा सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै विकास तथा सशक्तिकरण गर्ने ।

४.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
लक्षित वर्गको कार्यक्रममा विनियोजन बजेट	रु. हजार	६०३०	१२०७९	११५००	१२०८५	१२७०६
सीपमुलक तालिम प्राप्त गरी व्यवसाय सञ्चालन गरेक अपाङ्गता भएका व्यक्ति	संख्या					
जेष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र तथा वृद्धश्रम	संख्या	२	२	२	३	३
बस्तीस्तरको योजना तर्जुमा छलफलमा सहभागी लक्षित वर्ग	प्रतिशत	३०	३०	४०	४०	४५
वार्षिक लैंगिक तथा बाल हिंसाका घटना	संख्या	०	०			
सहयोग वा अनुदानमा महिला, दलित तथा अपाङ्गद्वारा सञ्चालित व्यवसाय	संख्या	०	०			
नगरपालिका स्तरीय समिति तथा संरचनामा महिलाको सहभागिता	प्रतिशत	३०	३०	३५	३५	४०
सहयोग प्राप्त गर्ने अपाङ्गता भएका व्यक्ति	संख्या	१३५८	१३५८	१३५८	१३५८	१३५८

४.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१०६४८	२००	१०४४८	०	१०४४८	२००	०	०
२०८२/८३	११७९३	२२०	११४९३	०	११४९३	२२०	०	०
२०८३/८४	१२८८४	२४२	१२६४२	०	१२६४२	२४२	०	०

४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम /आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
२१	महिला विकास कार्यक्रम	महिलाको क्षमता विकास आत्मनिर्भरता र सहभागिताका अवसरहरू तयार गर्नु	सालबसाली	३५२४५	नगरपालिका स्तरीय समिति तथा संरचनामा महिलाको सहभागिता ..... प्रतिशत रहेको ।	महिला हिंसाका घटना शुन्य भएको हुने तथा .... महिला समूह/समिति तथा ...वटा सहकारी शसक्तिकरण र लैंगिक हिंसा न्यूनीकरण, महिला तथा उद्यमशीलतामा क्रियाशील हुने	राष्ट्रपति महिला सशक्तिकरण परियोजना, लैंगिक हिंसा विरुद्धको अभियान, अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस, नगरस्तरीय महिला सञ्जाल परिचालन, महिलाहरूको सामाजिक तथा आर्थिक सशक्तिकरण, हिंसा पीडित महिलाहरूको लागि अल्पकालिन आश्रयस्थल
२२	बालबालिका विकास कार्यक्रम	बालमैत्री नगरपालिकाका रूपमा विकास गर्नु	सालबसाली	३९७२	बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको	सर्वे विद्यालय तथा वडामा वटा बालक्लब, वडा तथा नगरपालिका स्तरीय समिति गठन भइ क्रियाशील र बालमैत्री स्थानीय शासनको आधार तयार हुने	बालमैत्री स्थानीय शासनको आधार तयारी, वडा तथा नगरस्तरीय बाल अधिकार समिति गठन र परिचालन, बाल अधिकार सचेतना, बाल क्लब गठन बालमैत्री स्थानीय शासन वडास्तरीय अभिमुखीकरण, प्रवर्द्धन, बाल सञ्जाल बैठक, बालमैत्री स्थानीय शासन नगरस्तरीय समितिहरूको संस्थागत, नगर बाल कोष स्थापना र सञ्चालन विकास
२३	अपाङ्गता, ज्येष्ठ नागरिक तथा असहाय व्यक्ति हित प्रवर्द्धन कार्यक्रम	अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि क्षमता विकास, ज्येष्ठ नागरिक तथा असहाय व्यक्तिको जीवनयापनमा सहजता तथा जातिय विभेद र	सालबसाली	४६३४	असक्त ज्येष्ठ नागरिक तथा असहाय व्यक्तिका लागि घरमै सामाजिक सुरक्षा भत्ता उपलब्ध गराइएको ।	सीपमुलक तालिम प्राप्त गरी व्यवसाय सञ्चालन गरेक अपाङ्गता भएका व्यक्ति संख्या .... पुगेको हुने ।.... वटा ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र सञ्चालन तथा जेष्ठ नागरिकको नियमित स्वास्थ्य परीक्षण र वार्षिक रूपमा जेष्ठ व्यक्ति	लोक सेवा प्रवेश तयारी कक्षा सञ्चालन, सीप विकास तालिम, क्षमता विमा कार्यक्रम, सामाजिक सुरक्षा भत्ता, जिविकोपार्जन सशक्तिकरण कार्यक्रम वहाश, पैरवी तथा अभिमुखीकरण, जेष्ठ नागरिक हेरचाहकर्ता

क्र. सं.	कार्यक्रम /आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
		छुवाछुतको अन्त्य गरी जीवस्तरमा सुधार गर्नु				घोषणा एवम् सम्मान भएको हुने	प्रोत्साहन-सम्मान कार्यक्रम, सम्मान तथा भ्रमण
२४	महिला, बालबालिका तथा समावेशीकरण सालवसाली कार्यक्रम	लक्षित वर्गको हित प्रवर्द्धन गर्नु	सालवसाली	६६२०	बस्ती तथा वडा तहमा महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता भएका व्यक्ति लक्षित वर्गको सहभागिता वृद्धि भैरहेको	....जना महिला, ...जना बालबालिका .... जना अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ...जना ज्येष्ठ नागरिक तथा .... जना जोखिम तथा विशेष अवस्थामा रहेका वर्ग लाभान्वित हुने तथा लक्षित वर्गको दैनिक जीवनमा गुणात्मक सुधार भएको हुने	महिला, बालबालिका तथा समावेशीकरण सम्बन्धी विविध कार्यक्रमहरु

४.५.१ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्गका लागि प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन गरी व्यवहारिक कार्यक्रम लागू भएको हुनेछ । लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम हरेक विषय क्षेत्रसँग अन्तरसम्बन्धित रही कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएकोले सम्बन्धित निकाय तथा संरचनाको क्षमता विकास तथा प्रतिवद्धता नभएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्दछ ।

४.६ सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण

४.६.१ पृष्ठभूमि

नागरिकको संरक्षण तथा हक सुनिश्चित गर्न नेपालको संविधानको धारा ४३ मा मौलिक हक अन्तर्गत सामाजिक सुरक्षाको हकको व्यवस्था गरिएको छ । जसअनुसार आर्थिक रूपले विपन्न, अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका, असहाय एकल महिला, अपाङ्गता भएका, बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफै गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातिका नागरिकलाई कानून बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको हक हुने छ भनी स्पष्ट पारिएको छ । सामाजिक सुरक्षा गरिबी न्यूनीकरणसँग जोडिएको हुनाले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिसमा सामाजिक सुरक्षाको महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ । अर्कातर्फ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले संघ र प्रदेश कानूनको अधिनमा रही सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको कार्यान्वयन सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने अधिकार स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरेकोले स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्दा सामाजिक सुरक्षालाई सम्बोधन गर्नु आवश्यक रहेको छ । नागरिकको परिचय खुल्ने गरी अभिलेख राख्ने तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने कार्यलाई पञ्जीकरण अन्तर्गत व्यवस्थित गर्ने प्रयास भएको छ ।

४.६.२ समस्या तथा चुनौती

सामाजिक सुरक्षाको क्षेत्रमा तोकिएको व्यक्तिको पहिचान तथा सदुपयोग मुख्य समस्याका रूपमा रहेको छ । लक्षित वर्गमैत्री पूर्वाधार, नीति, नियम र संरचनाको कमी रहेको छ । दलित, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक तथा महिलाप्रतिको सामाजिक दृष्टिकोण सोचेअनुरूपको हुन सकेको छैन । बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री तथा जेष्ठ

नागरिकमैत्री पुर्वाधारको कमी रहेको छ । बैंकको सुविधा वडा वडामा सहज नहुँदा बैंकमार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण र नविकरण समयमा नहुने समस्या रहेको छ । सामाजिक सुरक्षालाई स्थानीय आर्थिक सामाजिक विकासका अन्य क्षेत्रका नीति र कार्यक्रमहरूसँग आबद्ध गर्दै लैजानु, गरिबी, वञ्चितकरण एवम् जोखिममा रहेका जनसमुदायलाई पहिचान गरी उनीहरूको जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउनु र वित्तीय रूपले धान्न सकिने सामाजिक सुरक्षा प्रणालीको विकास गर्नु प्रमुख चुनौतीहरू हुन् ।

४.६.३ सोच

“असक्त अवस्थामा निश्चिन्तता सामाजिक सुरक्षा”

४.६.४ उद्देश्य

१. सामाजिक जीवनमा विभिन्न कारणले असक्षम र असक्त भई अरुको सहाराको आवश्यकता पर्ने सबैलाई राज्यद्वारा सहारा दिनु ।

४.६.५ रणनीति

१. सामाजिक सुरक्षाको आवश्यकता पर्ने सम्पूर्ण नागरिकको पहिचान गर्ने संयन्त्र तयार गर्ने ।

४.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
सामाजिक सुरक्षा सञ्जालमा आवद्ध लाभग्राही	जना	४८४७	४९७९	५१००	५२५०	५४००
EFT मार्फत सामाजिक सुरक्षा वृत्ति पाउने लाभग्राही	प्रतिशत	०	१००	१००	१००	१००
सामाजिक सुरक्षा क्षेत्रको बजेट	हजारमा	१८३०००	१९२०००	२०००००	२१००००	२२००००
व्यक्तिगत घटना दर्ता	संख्या	१८३८	१४७६	१५००	१६००	१६५०
तोकिएको समय ३५ दिन भित्र नै घटना दर्ता गर्ने	संख्या	६९५	५८०	६००	६५०	७००
राष्ट्रिय परिचयपत्र बनाउन बाँकी ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता र अति अशक्त व्यक्ति	संख्या	०	४९८	०	०	०

४.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	८९०	४९५	३९५	०	३९५	४९५	०	०
२०८२/८३	८९९	५४५	३४७	०	३४७	५४५	०	०
२०८३/८४	९८०	५९९	३८१	०	३८१	५९९	०	०

४.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
२५	सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण कार्यक्रम	राष्ट्रिय परिचय पत्र, पञ्जीकरण तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धीका कार्यक्रमा सहयोग गर्नु	सालवसाली	२६८२			राष्ट्रिय परिचय पत्र सम्बन्धी कार्यक्रम (मेसिन खरिद समेत), निरन्तर ब्यक्तिगत घटना दर्ता, सामाजिक सुरक्षा भत्ताका लागि पञ्जीकृत, सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीहरुको नविकरण तथा सुचना प्रचारप्रसार ।

४.६.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको कार्यान्वय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने अधिकार स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरेकोले स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्दा सामाजिक सुरक्षालाई संघीय कोष मार्फत परिचालन गरिएको छ र यसको श्रोत नियमित सुनिश्चित हुनेछ ।

नागरिकको परिचय खुल्ने गरी अभिलेख राख्ने तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने कार्यलाई पञ्जीकरण अन्तरगत व्यवस्थित गर्ने प्रयास भएको गरिएको छ । बजेट तथा श्रोतको अभावमा संघीय तथा प्रदेश अनुदान उपलब्ध हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ ।

परिच्छेद ५ : पूर्वाधार विकास क्षेत्र

यस क्षेत्र अन्तर्गत सडक, पुल तथा यातायात, आवास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माण, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा, सूचना, सञ्चार तथा विद्युतीय सुशासन उपक्षेत्रहरूको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएको छ ।

५.१ सडक, पुल तथा यातायात

५.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार संचालन ऐनले संघीय र प्रादेशिक नीति र कानूनको अनुकूल हुने गरी स्थानीयस्तरमा निर्माण हुने यातायात प्रणालीको नीति, कार्यविधि, मापदण्ड, गुरुयोजना, कार्यक्रम आदिको निर्माण, मर्मत सम्भार, सञ्चालन, व्यवस्थापन आदिको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई दिएको छ ।

बेसीशहर नगरपालिकामा कुल २५५ वटा सडकहरू रहेका छन् । जसमा ९०% कच्ची, ७% पक्की तथा ३% ग्राभेल रहेको छ । कच्ची सडकको लम्बाई ४०४.५ किमी, पक्की सडकको लम्बाई ३२.६९ तथा ग्राभेल सडकको लम्बाई १०.५ किमी रहेको छ ।

५.१.२ समस्या तथा चुनौती

सडक गुरुयोजना नबनेको, वस्ती जोडने झोलुङ्गे पुल पुलसाँघचष्मनभ बलम ऋगखिभचत० नभएको, नगरपालिकाका सबै वडामा पक्की तथा ग्राभेल सडक नहुनु, प्रयाप्त बजेटको अभाव, भू-उपयोग योजना नबनेको, २ वटा झोलुङ्गे पुल जिर्ण रहेको प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरूसम्म पदमार्गहरू निर्माण नहुनु, वातावरण मैत्री सडकको कमि हुनु।

५.१.३ सोच

सर्वयाम सडकको पहुँच पुगेको हुने

५.१.४ उद्देश्य

यातायात पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्नु ।

५.१.५ रणनीति

१. नगरपालिकादेखि वडा तथा महत्वपूर्ण स्थानहरूसम्म सर्वयाम सडक निर्माण गर्ने ।
२. सडकहरूको मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नति गरी सर्वयाम यातायात सञ्चालन योग्य बनाउने ।
३. पालिकामा रहेका पर्यटकीय पदमार्गहरू निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने।

५.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
गाउँ/नगरपालिका केन्द्रमा पुग्न लाग्ने औषत समय	मिनेट	३०	३०	३०	३०	३०
नियमित यातायात सञ्चालन हुने रुट	संख्या	३	३	४	४	४

पक्की सडक	कि.मि.	४२	४५	४८	५१	५४
ग्राभेल सडक	कि.मि.	१३	१५	२०	२५	३०
पक्की पुल	संख्या	८	८	८	९	९
झोलुङ्गे पुल	संख्या	३०	३१	३१	३१	३२
नियमित मर्मत संभार हुने सडकको लम्बाई	कि.मि.	३७५	३९०	४००	४००	४१०
वायोइञ्जिनिरिङ्ग प्रविधी प्रयोग र सडक किनार वृक्षारोपण सडक	कि.मि.	५	५	८	१०	१४
कुल सडक लम्बाई	कि.मि.	४३०	४५०	४६८	४७६	४९४

५.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१४९१७५	०	१४९१७५	०	१४७२९	११८४०६	६०४८	१००००
२०८२/८३	१६४०९३	०	१६४०९३	०	१६१९३	१३०२४७	६६५३	११०००
२०८३/८४	१८०५०२	०	१८०५०२	०	१७८१२	१४३२७२	७३१८	१२१००

५.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
२६	धुरपुरे-दुइथोक-विम्दा-बाख्रेजगत सडक स्तरोन्नति बेनपा ९ र ५			६३०५५६	डिपिआर तयार भइ निर्माण कार्य प्रारम्भ भएको	थप ..... कि.मि. लम्बाइको पहुँच मार्ग निर्माण सम्पन्न हुने	... कि.मि. सडक निर्माण
२७	उदिपुर-नयाँगाउँ सडक स्तरोन्नति बेनपा १			४९३७७०			... कि.मि. सडक स्तरोन्नती
२८	जिल्ला अस्पताल चोक मर्स्याडिदी नदि मोटेरेवल पुल हुँदै १० नं वडा कार्यालय जाने सडक बेनपा १०			६१५००			... कि.मि. सडक निर्माण
२९	भुक्तानी दायित्व सरेका दुई वटा सडक आयोजनाहरु			६८०००			..... सम्पन्न सडक निर्माण आयोजनाहरुको भुक्तानी
३०	ल्याण्ड फिल्ड साइट पहुँच सडक निर्माण, बेनपा-८			३९८२०			... कि.मि. सडक निर्माण
३१	सडक, पुल तथा यातायात निर्माण, मर्मतसंभार र स्तरोन्नति कार्यक्रम	सडक पूर्वाधार संरचना निर्माण, स्तरोन्नति तथा मर्मत संभार भई सेवा सुविधा सहज बनाउनु	सालबसाली	१२१७१	सालबसाली रुपमा ..... कि.मि. सडक निर्माण र	..... किमि सडक र संरचना निर्माण, मर्मतसंभार र स्तरोन्नति हुने	पहिरो पन्छाउने र सतह सम्याउने, नाली निर्माण गर्ने, सडक ढलान गर्ने, सडक संरचना निर्माण गर्ने, ग्राभेल गर्ने आदी

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
					मर्मतसंभार भैरहेको		

५.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारका योजना, नीति तथा कार्यक्रम बीच अन्तरसम्बन्ध, समन्वय र सहकार्य हुने गरी आयोजना कार्यक्रम छनौट र कार्यान्वयन हुनेछ । नगरपालिकाले चालु तथा क्रमागत, बहुवर्षीय, विस्तृत आयोजना प्रस्ताव तयार भएका, कार्यान्वयनका लागि तयारी अवस्थामा रहेका आयोजना तथा कार्यक्रममा प्राथमिकतासाथ बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयन गर्नेछन् । सडक पुर्वाधार दक्ष प्राविधिकबाट विस्तृत संभाव्यता, आर्थिक तथा वातावरणीय अध्ययन हुन नसकेमा तथा आयोजना प्रभावकारी व्यवस्थापन नहुने जोखिम रहन्छ ।

५.२ आवास, भवन तथा शहरी विकास

५.२.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले सुरक्षित बस्ती विकास र भवन निर्माण सम्बन्धी नीति, योजना कार्यक्रम तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन, मूल्यांकन गर्ने; सरकारी भवन, विद्यालय, सामुदायिक भवन, सभागृह तथा अन्य सार्वजनिक भवन तथा संरचनाहरूको निर्माण, मर्मत सम्भार र सञ्चालन, व्यवस्थापनको जिम्मा स्थानीय सरकारलाई दिएको छ । मानव वस्तीहरूलाई समावेशी, उत्थानशील र दिगो बनाउने दिगो विकास लक्ष्य रहेको छ ।

यस बेसीशहर नगरपालिकामा कुल २२९ वटा सामुदायिक भवनहरू रहेका छन् । जसमध्ये ८१ वटा (३५%) भवनको अवस्था राम्रो, ११२ वटा (४९%) भवनको अवस्था ठीकै तथा ३६ वटा (१६%) सामुदायिक भवनको अवस्था जीर्ण रहेको पाइन्छ । उक्त भवनहरूको स्वामित्वमा कुल १ हजार ८ सय ४९ आना जमिन रहेको छजसमध्ये भवन संरचनाले मात्रै ५९% जग्गा ओगटेको छ । बेसिशहर नगरपालिकामा कुल ५१ वटा सरकारी भवनहरू रहेका छन् । कुल ५१ वटा सरकारी भवनमध्ये २९ वटा (५७%) भवनको अवस्था राम्रो रहेको छ ।

५.२.२ समस्या तथा चुनौती

सुरक्षित र व्यवस्थित बस्ती विकास योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु, बाल तथा अपाङ्ग मैत्री भवन निर्माण गर्नु, भवन आचार संहिता पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गर्नु, नयाँ निर्माण हुने भवनहरूमा स्थानीय मौलिकता कायम गर्नु एकीकृत तथा व्यवस्थित बस्ती विकास गर्नु, केही वडाकार्यालयहरूको आफ्नो कार्यालय भवन नरहेको र वालमैत्री तथा भूकम्प प्रतिरोधी नभएका, पुराना सरकारी, निजी तथा सामुदायिक भवनहरू मापदण्ड अनुसार नभएका आदि चुनौतीहरू हुन् ।

५.२.३ सोच

सुरक्षित भवन, आवास निर्माण तथा बस्ती विकास भएको हुने ।

५.२.४ उद्देश्य

१. मापदण्ड अनुसारका भवन, आवास तथा सुरक्षित एवम् व्यवस्थित बस्ती विकासगर्ने ।

५.२.५ रणनीति

- सुविधायुक्त, सुरक्षित आवास तथा भवन निर्माण गर्ने ।
- पूर्वाधारसहितको एकीकृत बस्ती विकास गर्ने ।

५.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका आवास घर	प्रतिशत	३५	४०	४५	५५	६०
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन र संरचना	संख्या	६५	७५	७८	८०	८५
चट्याड रहित घर निर्माण	प्रतिशत	३०	५०	५५	६०	७०
भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण दक्ष व्यक्ति	जना	४५	५०	५५	६०	६५
लैङ्गिकमैत्री तथा अपांगमैत्री सार्वजनिक भवन	संख्या	१०	१०	१२	१५	२०

५.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	३९२००	०	३९२००	०	७६९३	३१५८७	०	०
२०८२/८३	४३९२०	०	४३९२०	०	८३७५	३४७४६	०	०
२०८३/८४	४७४३२	०	४७४३२	०	९२९२	३८२२०	०	०

५.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
३२	वस्ति विकास कार्यक्रम अन्तर्गत सडक निर्माण			३०५७५९			गाँउशहर-बाख्रेजगत-नाल्मा सडक र मूलपानी-ठूलाखेत सडक स्तरोन्नती
३३	वडा कार्यालय भवन निर्माण	सेवा प्रवाहलाई एकीकृत गरी सहज बनाउनु		१२९७५३		वडा कार्यालय भवन निर्माण सम्पन्न भई आफ्नै भवनबाट सेवा सुचारु हुने	३ नं वडा कार्यालय भवन निर्माण, बेनपा-३
३४	स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण	स्वास्थ्य सेवा प्रवाह सहज बनाउई छिटो प्रदान गर्नु		२३१७०		स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण सम्पन्न भई सहज र सुलभ स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवा सुचारु हुने	चण्डिस्थान स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण, बेनपा ६
३५	भवन, आवास र बस्ती विकास र सार्वजनिक	भवन, आवास र	सालबसाली	१३२४०	प्रशासकीय भवन, वडा	वार्षिक १० भन्दा बढी भवन, आवास र	सरकारी, धार्मिक तथा सामुदायिक भवन,

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रू. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
	निर्माण सम्बन्धी अन्य कार्यक्रम	बस्ती विकासलाई योजनाबद्ध, उत्थानशील र मौलिक बनाउनु			कार्यालय भवन र सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत संभार र सुविधा थप भएको	बस्ती विकास सम्बन्धी नयाँ निर्माण, प्रबलीकरण, मर्मत संभार तथा स्तरोन्नति हुनेछन्	आवास र बस्ती विकास सम्बन्धी मर्मत संभार, नयाँ निर्माण, प्रबलीकरण, मर्मत संभार तथा स्तरोन्नति

५.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकामा भूमिको वर्गीकरण सहित भूउपयोग योजना र आवास, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड तर्जुमा भइ सोको परिपालनामा अभिवृद्धि हुनेछ । आवास, बस्ती विकास तथा शहरीकरणका कारण फोहोरमैलाको विसर्जन अव्यवस्थित हुने र वातावरणीय प्रदूषणमा वृद्धि हुने जोखिम हुन सक्छ । व्यवस्थित आवास, बस्ती विकास तथा शहरीकरण प्रभावकारी कार्यान्वयनमा आउन नसकेको कारण आवास, बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको कार्यान्वयन चुनौतीपूर्ण देखिन्छ ।

५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा उर्जा

५.३.१ पृष्ठभूमि

संविधानले लघु जलविद्युत् र वैकल्पिक ऊर्जालाई स्थानीय सरकारको अधिकार सूचीमा राखेको छ भने स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले एक मेगावाटसम्मको जलविद्युत् आयोजना एवम् स्थानीय तहमा वैकल्पिक ऊर्जा नीति, कानून, योजना, मापदण्ड बनाई कार्यान्वयन गर्ने, अनुगमन तथा नियमन गर्ने, स्थानीय तहमा विद्युत् वितरण प्रणाली र सेवाको व्यवस्थापन सञ्चालन अनुगमन र नियमन समेतका कार्याधिकार दिएको छ । बेसिशहर नगरपालिकाका केही घरधुरीमा सौर्य उर्जा मार्फत विद्युत सेवा उपलब्ध गराईएको छ ।

५.३.२ समस्या तथा चुनौती

वैकल्पिक उर्जाको सेवा बिस्तार हुन नसक्नु ।

५.३.३ सोच

सबै नागरिकलाई भरपर्दो र दिगो उर्जाको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

५.३.४ उद्देश्य

१. पालिकामा रहेका सबै घरधुरीमा विद्युत् तथा अन्य नवीकरणीय ऊर्जाको पहुँचपुऱ्याउनु ।
२. उर्जाको उपयोग को लागी दाउरा को प्रयोग घटाउने ।

५.३.५ रणनीति

१. भरपर्दो र विश्वसनीय विद्युत् सेवाको विस्तार गर्ने ।
२. वैकल्पिक ऊर्जाको विकास र विस्तार गर्ने ।

५.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
विद्युतमा पहुँच भएका जनसङ्ख्याको अनुपात	प्रतिशत	७०	८०	८०	८३	८५
खाना पकाउनका निम्ति ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतको रूपमा कोइला, दाउरा, गुइँठा लगायतका ठोस इन्धन प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	४०	४०	३५	३५	३०
खाना पकाउन र कोठा तातो राख्नका लागि एलपी ग्याँस प्रयोग गर्ने जनसङ्ख्या	प्रतिशत	६०	६०	६३	६३	६७
खाना पकाउन विद्युतको उपयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१	१	२	२	३
सोलार उपयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	२	२	२	३	४

५.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१६२५	०	१६२५	०	९००	७२५	०	०
२०८२/८३	१७८८	०	१७८८	०	९९०	७९८	०	०
२०८३/८४	१९६६	०	१९६६	०	१०८९	८७७	०	०

५.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
३६	सडक बत्ति विस्तार कार्यक्रम	सडक सुरक्षा तथा सुन्दरता कायम गर्नु	सालबसाली	८०१०३	सम्भाव्यता अध्ययन भई जडान कार्य प्रारम्भ भएको	..... वटा स्मार्ट सडक बत्ती जडान हुने	सडक बत्ति विस्तार मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
३७	विद्युत तथा उर्जा सम्बन्धी कार्यक्रम	स्वच्छ उर्जाको उपयोगमा बृद्धि गर्नु	सालबसाली	५३७९		.....घरपरिवार लाभिन्वत हुने	विद्युत सम्बन्धी फुटकर कार्यक्रम

५.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

केन्द्रिय विद्युत प्रसारण प्रणालीको विद्युत सुबिधा विस्तार भई विद्युत तथा स्वच्छ उर्जाको उपलब्धता र उपयोग सहज भएको हुनेछ । जलाधार क्षेत्रको संरक्षणमा अन्तर सरकार सहकार्य तथा समुदायस्तरको जागरुकतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ । उपरोक्त परिवेश तयार हुन नसकेमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुनमा जोखिम रहन सक्छ ।

५.४ सूचना तथा सञ्चार

५.४.१ पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकामा संचार सुविधाका लागि रेडियो, टेलिभिजन, मोबाइल फोन, इन्टरनेट तथा सोसियल मिडियाको समेत उपयोग हुने गरेको देखिन्छ। मोबाइलमा आधारित मोबाइलमा आधारित इन्टरनेट, सोसियल मिडिया लगायतका आधुनिक संचार माध्यमको उपयोग बढ्दै गएको छ। नगरपालिकाको लगभग सबै क्षेत्र मोबाइल टेलिफोन र वडा कार्यालय, सबै माध्यमिक विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थामा इन्टरनेट सुविधाको पहुँच रहेको देखिन्छ।

नगरपालिकाको सेवा प्रवाहमा इन्टरनेट सेवाको पहुँच बढाउनुको साथै अन्य सूचना तथा संचारमा सुविधाको विकासलाई बढोत्तरी गर्ने कार्यक्रम तयार भई कार्यान्वयन गरिएका छन्। नगरपालिकामा इन्टरएक्टिभ वेवसाइट, मोबाइल एप्स र विभिन्न प्रकारका सूचना व्यवस्थापन प्रणाली तथा सफ्टवेयर जडान भई शासन सञ्चालन र सेवा प्रवाहलाई विद्युतीय प्रणालीमा आधारित बनाउँदै लाने प्रयास गरिएको छ। इन्टरएक्टिभ वेवसाइट र मोबाइल एप्स, स्थानीय रेडियो तथा टेलिभिजन तथा राष्ट्रियस्तरका रेडियो र टेलिभिजन, पत्रपत्रिका र अनलाईन मार्फत सूचनाहरू नियमित रूपमा अद्यावधिक, प्रकाशन र प्रसारण भैरहेको छ।

५.४.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिका करिब ५० प्रतिशत घरपरिवारमा कम्प्युटर पहुँच नभएको देखिन्छ। कतिपय बस्ती र स्थानहरूमा मोबाइल टेलिफोन सेवाको गुणस्तर कमजोर रहेको छ। नगरपालिका क्षेत्रभित्र सबै वडा कार्यालय, सामुदायिक, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, बजार र पर्यटकीय तथा टोलहरूमा इन्टरनेट सुविधा तथा सेवाको गुणस्तर कमजोर रहेको छ। विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र वडा कार्यालयहरूमा पावर व्याकअप सहित सूचना प्रविधिमा आधारित सेवा सुचारु हुन सकेको छैन यस प्रकार ल्याण्डलाइन टेलिफोन सेवाको पहुँच कम हुनु, मोबाइल तथा इन्टरनेट सेवाको पहुँच कमजोर हुनु, इन्टरनेट प्रदायक संस्थाहरूको सेवा विश्वसनीय नहुनु, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालयहरूमा इन्टरनेटको गुणस्तर असल नसक्नु आदि प्रमुख समस्या रहेका छन्। सबै खाले संचार माध्यमहरूको पहुँच विस्तार गर्नु, मोबाइल, इन्टरनेट र वाइफाईको क्षमता विस्तार गर्नु, नगरपालिका र वडाहरू बीच सूचना सञ्जालीकरण गर्नु, सबै तथ्यांक र सूचनालाई विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध गर्नु, अनलाईन प्रणाली मार्फत सेवा प्रवाह गर्नु, स्थानीय पत्रिका प्रकाशन र एफ.एम संचालन गर्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन्।

५.४.३ सोच

“सूचना प्रविधिमैत्री सेवा: सुशासनमा टेवा”

५.४.४ उद्देश्य

१. आधुनिक सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा सबैको पहुँच स्थापित गर्नु,
२. सूचना प्रविधिलाई सुरक्षित, उपयोगी र भरपर्दो सहज बनाउनु,
३. स्थानीय सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाउनु।

५.४.५ रणनीति

१. नगरपालिकाको शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास कार्यमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गर्ने
२. स्वास्थ्य, शिक्षा, सुरक्षा, पर्यटन, रोजगारी, प्रकोप लगायतका विषयमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गर्ने
३. सूचना तथा सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिसँग आवद्ध गर्ने

४. नगरपालिकाको सूचना तथा सञ्चार प्रणालीलाई सबल र प्रभावकारी बनाउने

५. पर्टकीय सेवा तथा सुविधालाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाउने

५.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
कम्प्युटर, इन्टरनेट लगायत सूचना प्रविधिमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	७०	९०	९२	९५	९६
सञ्चालित सफ्टवेयर र सूचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	९	९	७	७	७
इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयहरू	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००
इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध स्वास्थ्य चाकी, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००
इन्टरनेट सुविधा संस्थागत विद्यालय	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००
इन्टरनेट सुविधा सामूदायिक विद्यालय	संख्या	३४	३४	४२	४६	४६
इन्टरनेट सुविधा सामूदायिक विकास केन्द्र	संख्या	०	०	३	७	९
टेलिभिजन र कम्प्युटर उपलब्ध परिवार	प्रतिशत	९९	१००	१००	१००	१००

५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	५००	०	५००	०	०	५००	०	०
२०८२/८३	५५०	०	५५०	०	०	५५०	०	०
२०८३/८४	६०५	०	६०५	०	०	६०५	०	०

५.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
३८	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि विस्तार कार्यक्रम	स्थानीय शासन सञ्चालन, विकास व्यवस्थापन र सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधिको प्रयोग वृद्धि गर्नु	सालबसाली	१४०७	सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सञ्चालनमा रहेका, वेवसाइट नियमित रूपमा अद्यावधिक भएको, पर्यटन सूचना प्रणाली तयार भएको	थप सफ्टवेयर तथा सूचना व्यवस्थापन प्रणाली स्थापना भइ सेवा सुचारु हुने, विभिन्न विषयमा सूचना प्रविधि तथा डिजिटल प्रणालीमा आधारित सेवाहरू सञ्चालन हुनेछन्	सफ्टवेयर र सूचना व्यवस्थापन प्रणाली तथा उपकरण खरिद र सञ्चालन

ॡ.ॡ.ॡ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानूमान

सूचना प्रविधिको उपयोगबाट सेवा प्रवाहमा थप प्रभावकारिता वृद्धि हुनेछ । प्रविधि खर्चिलो र दक्ष मानविय श्रोतको आवश्यक पर्ने भएको तथा साइबर सुरक्षाको दृष्टिकोणले सूचना तथा दस्तावेजहरु असुरक्षित हुने तथा अनधिकृत प्रसारण तथा सम्प्रेषण हुने जोखिम रहन सक्छ।

परिच्छेद ६ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र

यस परिच्छेद अन्तर्गत वन तथा भूसंरक्षण, वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन र विपद् जोखिम व्यवस्थापन उप-क्षेत्रहरूको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएको छ ।

६.१ वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदि नियन्त्रण

६.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले वन, वातावरण, जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन र तीनवटै तहका सरकारको कार्यक्षेत्रभित्र समावेश गरी यस सम्बन्धी नीति, कानून र रणनीति तय गरी लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनका कारण हावाहुरी, चट्याङ, खडेरी, असिना, हिमपहिरो जस्ता प्रकोपका घटना र क्षति बढ्दो अवस्थामा छ जसको असर कृषि, वन, जैविक विविधता, जलस्रोत, उर्जा जस्ता क्षेत्रमा परेको छ । बेसीशहर नगरपालिकामा कुल ६२ वटा सामुदायिक वनहरू रहेका छन् । उक्त सामुदायिक वनमा कुल ६१२५ घरधुरी समेटिएका छन् भने सामुदायिक वनको कुल क्षेत्रफल ३७६२ हेक्टर रहेको छ ।

वन पैदावारजन्य उद्योग स्थापना गर्ने सम्भावना रहेको छ । जडीबुटी संकलन, निकासी र बजारीकरणबाट आयआर्जन, सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिबाट वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो कार्यक्रमको वार्षिक योजना तयार गर्नुपर्नेछ । सामुदायिक वनमा चिराइतो, बोझो, पानी अमला, टीमुर, लगायतका जडीबुटीको प्रचुर सम्भावना रहेको छ ।

६.१.२ समस्या तथा चुनौती

सामुदायिक वनहरूको व्यवस्थापकीय पक्ष कमजोर रहेको, उपलब्ध जडिबुटीहरूको संकलन तथा प्रसोधन व्यवस्थित नभएको, सामुदायिक वन तथा बाँझो जमिन क्षेत्र उपयोग विहिन अवस्थामा रहेको, बन्यजन्तुवाट खेती वालीमा नोक्सान पुऱ्याउने गरेको, मानव बस्ती जंगल क्षेत्र बीच स्पष्ट सीमाङ्कन नभएको र वर्षेनी सुख्खायामा अधिकांश वन जंगलमा डढेलोको प्रकोप हुने आदि समस्या चुनौति रहेका छन् ।

६.१.३ सोच

वन, वातावरण तथा जलाधार संरक्षण भएको हुने ।

६.१.४ उद्देश्य

१. विकास र वातावरणवीच सन्तुलन कायम गर्नु ।

६.१.५ रणनीति

२. वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
३. जैविक विविधता तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गर्ने
४. वातावरण संरक्षण नियमन गर्ने

६.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
वनले ढाकेको वा हरियाली क्षेत्र	हेक्टर	७३	७३	७५	७५	७५
सुचारू जडिबुटी संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र	संख्या					
जडीबुटी कर वा वन पैदावरको विक्रीबाट प्राप्त आय	रु. हजार					
नियमित रूपमा वन कार्ययोजना तयार गर्ने, पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गर्ने र नगरपालिकासँग नियमित समन्वयमा रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति	संख्या	६२	६२	६२	६२	६२
पार्क तथा उद्यान	संख्या					
संरक्षित तालतलैया तथा पोखरी	संख्या					
नदी नियन्त्रण बाँध तथा स्परको लम्बाई	रनिङ्ग मिटर					
शहरी वन तथा सडक किनारा वृक्षरोपण	संख्या					
वन हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदी नियन्त्रण क्षेत्रमा नगरपालिकाको वार्षिक बजेटको अंश	प्रतिशत					

६.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	२२००	०	२२००	०	३००	१९००	०	०
२०८२/८३	२४२०	०	२४२०	०	३३०	२०९०	०	०
२०८३/८४	२६६२	०	२६६२	०	३६३	२२९९	०	०

६.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
३९	वन तथा हरियाली प्रवर्द्धन तथा भूसंरक्षण तथा नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	जलाधार व्यवस्थापन, भूसंरक्षण र नदी नियन्त्रणलाई प्रभावकारी गराउनु	सालबसाली	१६५४	हालसम्म ..... हेक्टर क्षेत्रफल वन तथा हरियाली क्षेत्र ढाकेको, नगरपालिकाको विभिन्न स्थान पहिरो तथा नदी नियन्त्रण भएको	वृक्षरोपण गरी हरियाली कायम गरिने, बाँध तथा स्पर निर्माण भई नदी, गल्छी तथा जग्गा र बस्ती संरक्षण हुने	पहियो नियन्त्रण, बाँध तथा तटबन्ध निर्माण, वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम

६.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

वन तथा जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा तीनै तहका सरकार, समुदाय तथा नागरिक समाजको सहकार्य साझेदारी बढोत्तरी हुनेछ । वायोइन्जिनियरिङ, वृक्षरोपण, समुदायको सहभागितालाई पूर्वाधार विकास, मर्मत संभार आत्मसात गरिनेछ । उल्लिखित परिस्थिति निर्माण हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन कठिन हुन सक्छ ।

६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

६.२.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहको आवधिक तथा वार्षिक योजनामा जलवायु परिवर्तन, अनुकूलन, विपद् व्यवस्थापन जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई समावेश गरी कार्यान्वयन गरिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ। नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि स्थानीय साझेदारहरूसँग सम्झौता गरी नगरपालिका स्तरमा फोहोर व्यवस्थापनको प्रयास अघि सारेको छ। हरेक वडा तहमा फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा सरसफाई अभियान सञ्चालन गर्ने योजना रहेको छ। नगरपालिकाले विकास निर्माण कार्यमा हरित प्रविधि र वातावरणमैत्री विकासलाई प्रोत्साहन गरी हरित अर्थतन्त्रको विकासमा लगानीलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएको छ।

६.२.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकामा फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि छुट्टै शाखा नहुनु तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन हेर्ने कर्मचारी/मानवीय श्रोतको कमी हुनु, फोहोरमैला व्यवस्थापनमा साझेदारहरू प्रति निर्भर हुनु, बजार क्षेत्र भन्दा बाहिर फोहोरमैला व्यवस्थापन व्यवस्था नहुनु तथा बजार क्षेत्र तथा सार्वजनिक क्षेत्रमा सार्वजनिक शौचालयको कमी हुनु, फोहोर जलाउँने समस्या निराकरण हुन नसक्नु आदि समस्या रहेका छन्। नगर क्षेत्रमा प्रवेश गर्ने पर्यटक तथा बटुवा, घुमन्ते र अस्थायी व्यापारीबाट फोहोरमैला संकलन, भण्डारण, पुनःप्रयोग तथा सफाई लगायत फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न आदि चुनौती रहेका छन्।

६.२.३ सोच

“सन्तुलित, सफा, स्वच्छ वातावरण र हरियालीयुक्त वेसीशहर”

६.२.४ उद्देश्य

१. जल, वायु, माटो लगायत सवै प्रकारका प्रदूषणको नियन्त्रण र रोकथाम गर्नु
२. पुर्वाधारको विकास र प्राकृतिक वातावरण बीच सन्तुलन कायम गर्नु,
३. व्यवसायी तथा स्थानीयवासीबाट सिर्जित घरेलु, व्यावसायिक र अस्पतालको फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नु,
४. नीति, कानून कार्यान्वयनको प्रभावकारी संरचना निर्माण, अध्ययन अनुसन्धान तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्नु।

६.२.५ रणनीति

१. जल, वायु, माटो, ईन्धन लगायत सवै प्रकारका प्रदूषणको नियन्त्रण र रोकथाम गर्ने।
२. पुर्वाधार निर्माण र वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्न वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनलाई कार्यान्वयन गर्ने।
३. फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि गैसस तथा नीजि क्षेत्रसँगको साझेदारीलाई परिचालन गरी नविनतम प्रविधिको अवलम्बन गर्ने।
४. नगरपालिका क्षेत्रमा ढल व्यवस्थापन तथा हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने।

६.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
घोषणा भएका वातावरणमैत्री टोल	संख्या					
सफा चर्पीको प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत					
स्रोतमै फोहर वर्गीकरण र व्यवस्थापनको अभ्यास गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत					

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
सार्वजनिक शौचालय	संख्या					
कानून अनुसार वातावरणीय अध्ययन भइ कार्यान्वयन हुन आयोजना (वार्षिक)	संख्या					
वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्था क्षेत्रमा नगरपालिकाको वार्षिक बजेटको अंश	प्रतिशत					

६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	५५१५	०	५५१५	०	१३००	२१५	४०००	०
२०८२/८३	६०६७	०	६०६७	०	१४३०	२३७	४४००	०
२०८३/८४	६६७३	०	६६७३	०	१५७३	२६०	४८४०	०

६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/ आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरु
४०	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	फोहोरमैलाको दिगो तथा वातावरणमैत्री र एकीकृत रूपमा वर्गीकरण, ढुवानी प्रशोधन तथा विसर्जन गर्नु	सालबसाली	७२८२	निजी क्षेत्रको साझेदारीमा .... वटा बडाबाट फोहोर संकलन, ढुवानी, प्रशोधन र विसर्जन भैरहेको	स्रोतमै फोहोरको वर्गीकरण, पुनःप्रयोग, मल बनाउने र विसर्जन लगायत कार्यमा सहभागी भइ लाभान्वित हुने	फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता विकास, फोहोरमैलाको स्रोतमा वर्गीकरण, पुनःप्रयोग कम्पोस्टिङ, फोहोरमैला संकलन विन वितरण,
४१	वातावरण संरक्षण कार्यक्रम	प्रदूषण न्यूनीकरण तथा वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नु	सालबसाली	७२८२	वातावरणमैत्री स्थानीय शासनको अभ्यास थालनी भएको	वातावरणमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रम सञ्चालन हुने	प्लाष्टिक झोला विस्थापन र वैकल्पिक प्रयोग तथा प्लाष्टिक र शिशाजन्य सामग्री प्रयोग न्यूनीकरण, जलाउने कार्य निरूत्साहन अभियान, वातावरणमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रम, स्थानीय आयोजनाहरूको वातावरणीय अध्ययन, वातावरण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम, विद्यार्थी तथा युवा परिचालन, स्वच्छ उर्जा प्रवर्द्धन प्रदूषण नियन्त्रण सचेतना अभियान

६.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

वन तथा जैविक विविधता, जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा तीनै तहका सरकार, समुदाय तथा नागरिक समाजको सहकार्य साझेदारी बढोत्तरी हुनेछ । वायोइन्जिनियरिङ, वृक्षरोपण, समुदायको सहभागितालाई पूर्वाधार विकास, मर्मत

संभार आत्मसात गरिनेछ गरिएको हुनेछ । उल्लिखित परिस्थिति निर्माण हुन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल हुन कठिन हुन सक्छ ।

६.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

६.३.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकार संचालन ऐनले स्थानीय तहको आवधिक तथा वार्षिक योजनामा जलवायु परिवर्तन, अनुकूलन, विपद् व्यवस्थापन जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई समावेश गरी कार्यान्वयन गरिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ। जलवायु परिवर्तन र यसको प्रभावसंग जुड्न तत्काल कार्य अघि बढाउने दिगो विकास लक्ष्य रहेको छ जसमा स्थानीय अनुकूलन योजना, जलवायुका दृष्टिले व्यवस्थित गाउँ बस्तीहरू, जलवायु दृष्टले खेती प्रणाली, जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी शिक्षा जस्ता विषयहरू दिगो विकासको स्थानीयकरणका लक्ष्यसूचकमा समाविष्ट छन्।

नगरपालिकाको विपद जोखिम पार्श्वचित्र तयार गरिएको छ, नदी कटान तथा पहिरो नियन्त्रणका लागि तटबन्धनको व्यवस्था गरिएका छन् । आपतकालिन उद्धार सामग्रीको पुर्वतयारी गरिएको छ । नगरपालिका तथा वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको गठन गरिएको छ तथा यस नगरपालिका क्षेत्रमा स्थानीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू वातावरण अनुकूलन व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत रहेका छन् ।

६.३.२ समस्या तथा चुनौती

भूकम्प प्रतिरोधी भवन मापदण्ड तथा भवन संहिता नभएको, भू-जोखिम सम्बेदनशिलता, सुरक्षित बस्ती बिकास योजना, स्थानीय भू-उपयोग नीति नभएको, आपतकालिन उद्धार टोली क्रियाशिल नरहेको, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता बिकास हुन नसकेको, भूकम्प, पहिरो, बाढी र आगलागी आदिका कारण जोखिममा रहेको वस्ती स्थानान्तरणको लागि ठोस कार्यक्रमको अभाव आदि विपद व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तनकालागि चुनौतिका रुपमा रहेका छन् ।

६.३.३ सोच

जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिमबाट भएको प्रभाव न्यूनीकरण भएको हुने ।

६.३.४ उद्देश्य

जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिमको क्षति कम गर्नु ।

६.३.५ रणनीति

१. जलवायु परिवर्तन र विपद व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीतिगत र संस्थागत संरचना निर्माण सुधार एवम् क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
२. विषय शाखागत आयोजना कार्यक्रममा विपद र जलवायुलाई मुलप्रवाहीकरण गर्ने ।
३. पुर्वतयारी प्रतिकार्य र पुनर्लाभ सम्बन्धी क्षमता बिकास र श्रोत साधनको व्यवस्था गर्ने ।
४. जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धान तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

६.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	२०८०/८१ सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
विपदबाट वार्षिक रूपमा हुने मानवीय क्षति	संख्या	२८	०	०	०	०
वार्षिक विपदबाट प्रभावित हुने घरपरिवार	संख्या	१०००	१०००	८५०	७००	५००
विपदबाट हुने वार्षिक क्षति	रु. हजार	१०८००	१००००	७५००	५०००	३०००
विपद् व्यवस्थापन कोषको वार्षिक रकम	रु. हजार					
विपद जोखिम न्यूनीकरण, व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलन कार्यक्रम वार्षिक बजेटको अंश	प्रतिशत					
विपद जोखिम न्यूनीकरण, व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलन सँग सम्बन्धिका आयोजना र कार्य	संख्या					

६.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	५६५८	०	५६५८	०	३७००	१९५८	०	०
२०८२/८३	६२२३	०	६२२३	०	४०७०	२१५४	०	०
२०८३/८४	६८४६	०	६८४६	०	४४७७	२३६९	०	०

६.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
४२	विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम	विपद् जोखिम न्यूनीकरण, अल्पीकरण, पूर्व तयारी र प्रतिकार्य र पूनर्लाभलाइ योजनाबद्ध र प्रभावकारी बनाउनु।	सालबसाली	१५५००	विपद व्यवस्थापन कोष, टोल विकास समितिको क्षमता विकास र परिचालन, विपद तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अभिमुखीकरण भईरहेका	विपदबाट हुने क्षतीमा ..... प्रतिशतले कमी आउने। जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना तर्जुमा भइ लागु भएको हुने	विपद व्यवस्थापन कोष, टोल विकास समितिको क्षमता विकास र परिचालन, विपद तथा जलवायु परिवर्तन अभिमुखीकरण, विपद पूर्व तयारी तथा विपद व्यवस्थापन योजना तर्जुमा

६.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकाले विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गर्ने र उपयुक्त प्रविधि, स्रोत साधन परिचालन गरी विपद न्यूनीकरणको लक्ष्य हासिल गर्ने अपेक्षा गरिएको छ। मानवीय कारणले हुने विपद बढ्दो अवस्थामा रहेकोले यसको प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभमा श्रोत तथा समयको लगानी बढाउनु पर्ने हुन्छ। भूक्षय, कटान र वाढी लगायत प्रकोपबाट जुनसुकै बेला जस्तोसुकै विपद पर्न सक्ने जोखिम रहन्छ।

परिच्छेद ७ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र

यस विषय क्षेत्रमा नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन, संगठन, मानव संसाधन तथा क्षमता विकास, स्रोत सुदृढीकरण तथा परिचालन, तथ्याङ्क तथा योजना व्यवस्थापन जस्ता उपक्षेत्रहरूको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौती, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएका छन् ।

७.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन

७.१.१ पृष्ठभूमि

मानिसको लागि सान्ति सुरक्षा तथा सुव्यवस्था कायम गर्नु राज्यको कर्तव्य र नागरिकको मौलिक अधिकार हो । नागरिकले स्वतन्त्र र सुरक्षापूर्वक बाँच्न पाउनु पर्दछ । संविधानद्वारा प्राप्त अधिकार अनुसार नगर सभाबाट १०१ वटा ऐन, नियम, कार्यविधि र निर्देशिका तयारी, प्रमाणीकरण गरी स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ । नगरपालिकामा उप प्रमुखको संयोजकत्वमा न्यायिक समिति रहेको छ । राज्यबाट प्रदान गरिने आधारभूत सेवाहरूलाई प्रवाह गर्ने मुख्य जिम्मेवारी स्थानीय तहको रहेको छ । नागरिकले परिवर्तन र लोकतन्त्रको अनुभूति तब मात्रै गर्न सक्दछ जब स्थानीय तहमा सुशासन स्थापना हुन्छ । यसका लागि स्थानीयतहहरू सक्षम, पारदर्शी, भ्रष्टाचारमुक्त, उत्तरदायी र सहभागितामूलक हुन आवश्यक छ ।

७.१.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकाका केही वडा कार्यालयहरू भाडाका भवनहरूमा संचालित छन् । पुराना भवनहरू अपांगमैत्री बालमैत्री, वातावरणमैत्री र भूकम्प प्रतिरोधी नभएका । कार्यालयहरूमा स्वीकृत दरबन्दी अनुसारको प्राविधिक र प्रशासनिक कर्मचारी नरहेका । वडा कार्यालयहरूमा विद्युत सेवा भरपर्दो नभएका र पावर व्याकअपमा समय समयमा समस्या आउने गरेको । ऐन, नियम, कार्यविधि बारे सबै निर्वाचित जनप्रतिनिधि, वडा समिति तथा आम नागरिकलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने र त्यसको परिपालना हुन सकिरहेको छैन ।

७.१.३ लक्ष्य

सुशासन प्रत्याभूति भएको हुने ।

७.१.४ उद्देश्य

सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने ।
सामाजिक उत्तरदायित्वलाई संस्थागत गर्नु ।

७.१.५ रणनीति

- संस्थागत सुदृढीकरण गर्ने ।
- सहज, सरल, सुनिश्चित, भरपर्दो र गुणस्तरीय सेवा प्रभावकारी रूपमा प्रवाह गर्ने ।
- न्यायिक समितिबाट सम्पादन गरिने कार्यलाई सेवाग्राहीमैत्री बनाउने ।
- सामाजिक सचेतीकरण तथा आर्थिक समृद्धि प्राप्तिमा लागि परिचालन गर्ने ।
- सामाजिक उत्तरदायित्वको अभिवृद्धि गर्ने

७.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाह सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	०	०	७५	८०	९०
स्वीकृत नीति, कानून र कार्यविधि तथा मापदण्ड	संख्या	९३	१०१	११०	१२४	१४१
१. नीति	विषय	४	४	५	६	७
२. ऐन	विषय	३१	३२	३३	३५	३६
३. नियम तथा विनियम	विषय	७	९	१०	१४	१८
४. कार्यविधि	विषय	४२	४६	४८	५०	५३
४. निर्देशिका	विषय	५	६	७	८	१०
६ मापदण्ड	विषय	१	१	२	३	५
७. रणनीति	विषय	०	०	१	२	४
८. आचारसंहिता	विषय	१	१	१	२	३
९. कानून	विषय	१	१	२	२	३
१०. विधेयक	विषय	१	१	१	२	२
क्रियाशिल नीतिगत समिति र संयन्त्र	संख्या	११	११	११	१२	१५
न्यायिक समितिबाट फस्यौट भएका	संख्या	५५	२८	५०	६०	७५

७.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	३४५०	०	३४५०	०	३४५०	०	०	०
२०८२/८३	३७९५	०	३७९५	०	३७९५	०	०	०
२०८३/८४	४९७५	०	४९७५	०	४९७५	०	०	०

७.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
४३	नीति, कानून, सुशासन तथा न्याय प्रवर्धन कार्यक्रम	नीति, कानून, सुशासन तथा न्याय प्रवर्धन गर्नु।	सालबसाली	१८७२७	अधिकार क्षेत्रका ..... वटा विषयमा नीति कानून र कार्यविधि तर्जुमा भइ र ..... प्रकारका संरचना क्रियाशिल रहेका	विभिन्न प्रकारका कानून तर्जुमा तथा संशोधन हुने र नागरिक सन्तुष्टी वृद्धि हुने	नगर सभाबाट पारित नीति कार्यक्रम तथा बजेट सार्वजनिकीकरण, मेलमिलापकर्ता तथा न्यायिक समिति सदस्य पुर्नताजगि तथा सुचना प्रविधि तालिम, न्यायिक सचेतना कार्यक्रम, मेलमिलापकर्ता प्रोत्साहन कार्यक्रम, सुशासन तथा जवाफदेहिता प्रवर्धन कार्यक्रम

७.१.१ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा, न्यायिक समिति तथा मेलमिलाप केन्द्रको माध्यमबाट साना विवादहरू सजिलै छोटो समयमा कम खर्चिलो तरिकाबाट समाधान हुन सक्ने हुन्छ । दक्ष जनशक्तिको कमिका कारण तर्जुमा गरिएका नीति कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुने सक्छ । न्यायिक समितिको कार्यबोझ र विवादको जटिलताको कारण समयमा मेलमिलाप वा निरूपणबाट विवाद समाधान नहुने जोखिम रहन सक्छ ।

७.२ संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह

७.२.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाको मुख्य प्रशासनिक कार्यालय भवन बेसीशहरको बीच बजारमा रहेको छ । नगरपालिकाको आफ्नै प्रशासनिक भवन बनाउन पहल थालिएको छ । नगरपालिकाको कार्यसम्पादनमा सहजताका लागि क्षमता विकास, कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीको उपयोग र प्रयोगमा ल्याइएको छ । हाल नगरपालिकामा विषय क्षेत्रगतमा स्थाइ तथा करार गरी १६९ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक आधाभूत नीति, कानून, कार्यविधिहरू स्वीकृत भएका छन् भने सेवा प्रवाहमा सहजीकरणका लागि सूचना प्रविधिमा आधारित पद्धति उपयोगमा ल्याइएको छ।

७.२.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकामा उपलब्ध जनशक्तिको दिगो व्यवस्थापन गर्न नसक्नु योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धतिमा कमी, स्वीकृत दरवन्दी र कार्यरत जनशक्ति बीच सामन्जस्यतामा कमी, नगरपालिकाको क्षमता विकास योजना पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन हुन नसक्नु कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली लागु हुन नसक्नु आदि प्रमुख समस्या हुन् । संस्थागत स्वमूल्यांकन कार्यसम्पादन मूल्यांकन तथा लैससास परीक्षणका कार्ययोजनालाई कार्यान्वयन पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गर्नु नगरपालिकाको सेवा व्यवस्थापन प्रक्रियामा सुधार गर्नु आदि चुनौति रहेका छन्।

७.२.३ सोच

“प्रशासनमा व्यवसायिकता र प्रतिबद्धता: प्रभावकारी सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता”

७.२.४ उद्देश्य

१. नगरपालिकाको संगठन संरचना र जनशक्ति व्यवस्थापनलाई समयसापेक्ष तुल्याउनु ।
२. कर्मचारी संयन्त्रलाई कार्य जिम्मेवारी प्रति प्रतिबद्ध र उत्प्रेरित बनाउनु ।
३. सेवा प्रवाहमा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्नु ।

७.२.५ रणनीति

१. संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण आवश्यकता अनुरूप पुनरावलोकन गर्ने ।
२. जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीतिगत तथा कानुनी व्यवस्थाको प्रबन्ध गर्ने ।
३. कर्मचारी प्रोत्साहन प्रणालीलाई कार्यसम्पादनमा आधारित बनाउने ।
४. आवश्यकता पहिचान गरी कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधीको क्षमता विकास कार्यक्रमलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने ।
५. सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाउँदै लैजाने।
६. सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण गरी सेवा प्रवाहमा निरन्तर सुधार गर्ने

७.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
नगरपालिकामा कार्यरत जम्मा मानव संसाधन	संख्या	१६९	१६९	१६९	१७२	१७३
स्थायी	संख्या	६७	६७	६७	६७	६८
करार	संख्या	१०२	१०२	१०२	१०५	१०५
प्राविधिक जनशक्ति	संख्या	८७	८७	८७	९०	९०
नियमित आमदानी र खर्च सार्वजनिक गर्ने वडा/कार्यालय	प्रतिशत	०	०	११	११	११
संस्थागत स्वमूल्याङ्कनको प्राप्तांक प्रतिशत	प्रतिशत	७५.२५	७२.५८	८०	८५	९५
अनलाईन/सूचना प्रविधि प्रणालीबाट प्रवाहित सेवा	विषय	९	९	१२	१४	१५

७.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	१४५९४५	१४५९४५	०	०	१४५९४५	०	०	०
२०८२/८३	१६०५४०	१६०५४०	०	०	१६०५४०	०	०	०
२०८३/८४	१७६५९४	१७६५९४	०	०	१७६५९४	०	०	०

७.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरू र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
४४	संगठन, मानव संसाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	संगठन, मानव संसाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण गर्नु।	सालबसाली	५०४२३०	संगठन व्यवस्थापन सर्भेक्षण भइ संगठन संरचना र कार्यविवरण तयार भएको, प्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत बीच कार्यसम्पादन करार सम्झौता भएको	संस्थागत स्वमूल्याङ्कन स्कोर ७४ बाट ८५ पुगेको हुने	सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण, नागरिक सर्वेक्षण, सामाजिक परिक्षण, नागरिक बडापत्र, पारिश्रमिक कर्मचारी तथा प्रोत्साहन, जनप्रतिनिधि पारिश्रमिक, जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारी क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यालय सञ्चालन, अनुगमन, सेवा प्रवाह तथा विकास कार्य सम्पादन, अन्य विविध खर्चहरू

७.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

नगरपालिकाले प्रदेश, संघ तथा सरोकारवालाहरूको सहकार्यमा स्थानीय नीति, कानून, योजना तर्जुमा, दक्ष मानव संसाधनको सीप र दक्षतामा अभिवृद्धि गरी अपेक्षित नतिजा हासिल हुन सक्नेछ। स्थानीय सरकारमा वृत्ति तथा क्षमता विकास र उत्प्रेरणाको कमीका कारण कर्मचारीको कार्यसम्पादनबाट अपेक्षित नतिजा आउन नसक्ने पनि जोखिम रहन सक्छ।

७.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन

७.३.१ पृष्ठभूमि

राजस्वको श्रोतका रूपमा आन्तरिक राजस्व, संघीय तथा प्रदेश सरकारको अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको रकम नै मुख्य रूपमा रहेको छ । स्थानीय राजस्वको दर तथा दायरा वृद्धिका लागि नगरपालिका निरन्तर रूपमा कृयाशिल रहेको छ । नगरपालिकाको वित्तीय स्रोत बढ्दै गएको र संस्थागत सवलीकरण र क्षमता विकासमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा विकास साझेदारहरूको सहयोग पनि क्रमशः बढ्दै गएको भएता पनि यस चालु आर्थिक वर्षमा घटने संकेत देखिएको छ ।

राजस्व परामर्श समितिको बैठकबाट हरेक वर्ष पुष मसान्त भित्रमा आगामि वर्ष राजस्व प्रक्षेपण गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ । नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट रु २ करोड ७९ लाख १२ हजार रहेको छ ।

७.३.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकाको राजस्व संकलनको सम्भावना प्रचुर रहेपनि राजस्व असुली प्रकृतिलाई सेवा सँग जोड्न नसक्नु, राजस्व सुधार योजना अद्यावधिक हुन नसक्नु प्रमुख समस्या हुन् । नीतिगत व्यवस्था र कर्मचारीको कमीले गर्दा सम्भावनाको अधिकतम राजस्व संकलन लक्ष्य प्राप्त गर्न समस्या देखिएको छ । राजस्व लक्ष्य प्राप्त गर्न गर्नुपर्ने अभियान तथा प्रचारात्मक कार्यहरू निरन्तरता दिनुपर्ने भएको छ ।

७.३.३ सोच

“स्वाबलम्बनको आधार: स्थानीय स्रोतमा सुधार”

७.३.४ उद्देश्य

१. राजस्वका नयाँ स्रोतको खोजी गरी राजस्वको आधार फराकिलो तुल्याउनु ।
२. राजस्वको दायरा फराकिलो बनाई कर प्रशासनलाई न्यायोचित बनाउनु
३. राजस्व प्रशासनलाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाई प्रभावकारी तुल्याउनु ।

७.३.५ रणनीति

१. राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
२. सेवा प्रवाहलाई राजस्व परिचालनसँग आबद्धता गर्ने ।
३. करका दरलाई प्रगतिशिल बनाउने ।
४. कर प्रशासनमा दण्ड र पुरस्कारको नीति अवलम्बन गर्ने ।
५. राजस्व प्रशासनमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने ।
६. कर प्रशासनलाई सेवाग्राही मैत्री बनाई सहज पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।

७.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
प्रतिव्यक्ति बार्षिक बजेट लगानी	रु.हजार	१५.९१	१७.३८	१६.१२	१६.९३	१७.८१
वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु.लाखमा	२७९	२७३	३०२	३३२	३६५
कुल बार्षिक बजेट	रु.लाखमा	७०९७	७७५०	७१८८	७५५२	७९४१
बेरुजु रकम	रु. हजारमा	५१३८३	४९९३९	२००००	१००००	५०००

७.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	२०००	०	२०००	०	२०००	०	०	०
२०८२/८३	२२००	०	२२००	०	२२००	०	०	०
२०८३/८४	२४२०	०	२४२०	०	२४२०	०	०	०

७.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
४५	राजस्व सुचना व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत परिचालनमा वृद्धि गर्नु	सालबसाली	११४२०	राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा भई सो अनुसार राजस्वको प्रक्षेपण र हुने गरेको	इ-ट्याक्स सिस्टम लागु भई आन्तरिक आय तथा राजस्वमा बार्षिक रुपमा २० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।	अनलाइन राजश्व भुक्तानी प्रणाली, राजश्व सुधारका लागी नागरिक सचेतना कार्यक्रम

७.३.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वांनमान

सम्पत्ति कर, उद्यम व्यवसाय र प्राकृतिक श्रोतलाई करको दायरामा ल्याउने तथा करको दर र दायरा तय गरी राजस्व संकलन बृद्धि गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । स्थानीय बासिन्दामा कर तथा शुल्क वाध्यकारी अवस्थामा बाहेक अरु बेला सालवसाली रुपमा मात्र तिर्ने वानी भएकोले लक्ष्य अनुसारको राजश्व संकलन गर्न नसकिने जोखिम रहन सक्छ ।

७.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन

७.४.१ पृष्ठभूमि

कुनै पनि विकास योजनालाई सफल रुपमा कार्यान्वयन गर्न वस्तुनिष्ठ सूचनाको अनिवार्यता हुन्छ । नगरपालिकामा गरिने हरेक किसिमका कृयाकलापहरू र समग्र वस्तुस्थितिलाई कतिपय अवस्थामा परिमाणमा प्रतिविम्बित गर्न मिल्दछ । तसर्थ हरेक कृयाकलापलाई परिमाणमा देखाउँदा विकास र सम्वृद्धिको मापन गर्न सहज हुनुका साथै यथार्थमा नगरपालिकाको स्थितिवारे थाहा पाउन सकिन्छ । यसका लागि हरेक सूचनालाई अध्यावधिक गर्ने, सूचना तथा

तथ्याङ्क प्रणालीको आवश्यकता रहन्छ । अर्को तर्फ राजस्व परिचालन, वित्तीय अनुशासन र लेखा व्यवस्थापन नियमित र वैज्ञानिक नहुँदा राज्यको श्रोत र साधनको दुरुपयोग हुन सक्ने जोखिम रहन्छ ।

विकासलाई एक निश्चित सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य तर्फ डोर्याउन योजनावद्ध विकास आवश्यक पर्छ भने तथ्यपरक योजना तर्जुमाको लागि व्यवस्थित तथ्याङ्क प्रणालीको विकास आवश्यक पर्छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा २४ ले पनि स्थानीय तहले विभिन्न किसिमका योजना बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने कुरा उल्लेख गरेको छ ।

७.४.२ समस्या तथा चुनौती

अद्यावधिक तथ्याङ्कको कमी, योजनागत अनुभवको कमी, दक्ष जनशक्तिको कमि, संस्थागत पूर्वाधारमा कमि, अन्तर सरकार र अन्तर निकाय बीच समन्वयको कमी आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन । तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नु, आवधिक योजना र वार्षिक योजना बीच तादात्म्यता कायम गर्नु, नतिजामुखी योजना तर्जुमा गर्नु, योजनाको कार्यान्वयन क्षमता वढाउनु, संस्थागत क्षमताको विकास गर्नु, निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गर्नु, विकासमा सबै लिङ्ग, वर्ग र समुदायको समतामूलक पहुँच स्थापित गर्नु, बाल, महिला, अपाङ्गता एवम् वातावरण मैत्री विकास गर्नु, श्रोतको समुचित व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन ।

७.४.३ सोच

“वस्तुनिष्ठ सूचना र तथ्याङ्कको उपलब्धता: नतिजामूलक योजना तर्जुमाको सुनिश्चितता”

७.४.४ उद्देश्य

१. योजना तर्जुमा पद्धतिलाई नतिजामूलक बनाउनु,
२. उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी परिचालन गर्नु,

७.४.५ रणनीति

१. सुदृढ सूचना अभिलेख प्रणालीको विकास गर्ने,
२. प्रमाणमा आधारित तथा नतिजामुखी योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली अवलम्बन गर्ने,

७.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	२०७९/८०	२०८०/८१	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		सम्मको वास्तविक उपलब्धि	सम्मको अनुमानित उपलब्धि	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४
तर्जुमा भएका दीर्घकालीन, मध्यमकालीन रणनीतिक तथा गुरुयोजना योजना	विषय	४	४	५	७	८
नगरपालिकामा क्रियाशिल र साझेदार गैसस, सहयोगी र नागरिक समाज संस्था	संख्या	६	६	७	१०	१०
सबै तहमा जवाफदेही, सहभागितामूलक र प्रतिनिधिमूलक निर्णयको अभ्यास	प्रतिशत	०	०			
समयमा सम्पन्न आयोजना तथा कार्यक्रम	प्रतिशत	८७	९७	१००	१००	१००

७.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध (सडक बोर्ड नेपाल)
२०८१/८२	९४०	०	९४०	०	९४०	०	०	०
२०८२/८३	१०३४	०	१०३४	०	१०३४	०	०	०
२०८३/८४	११३७	०	११३७	०	११३७	०	०	०

७.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम/आयोजना	उद्देश्य	अवधि (शुरु र समाप्ति)	लागत अनुमान (रु. हजारमा)	हालको प्रगति स्थिति	अपेक्षित नतिजा	आ व २०८१/८२ मा कार्यान्वयन हुने प्रमुख क्रियाकलापहरू
४६	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	नगरपालिकाको योजना तथा विकास प्रक्रियालाई तथ्यमा आधारित, समावेशी, सहभागितामूलक तथा नतिजामूलक बनाउनु,	सालबसाली	४८३०७९	आवधिक योजना, वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरण, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा भइ कार्यान्वयन भइरहेको	आवधिक योजना, विषय क्षेत्रगत गुरुयोजना, आयोजना बैंक, मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा अद्यावधिक हुने र सो बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा हुनेछ ।	आवधिक योजना, डिजिटल, वस्तुस्थिति विवरण, पर्यटन गुरुयोजना, नगर सडक तथा यातायात गुरुयोजना, खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (WASH) योजना, नतिजामा आधारित वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका अतिरिक्त सेवा र परामर्श, सूचना व्यवस्थापन प्रणाली तयारी

७.४.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेशसँगको समन्वय र सहकार्यमा तथ्याङ्क व्यवस्थापन, दीर्घकालीन तथा अल्पकालीन योजना, नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ । संघ तथा प्रदेश सम्बन्धित निकायहरूबाट स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका विषयमा तथ्याङ्क व्यवस्थापन, दीर्घकालीन तथा मध्यमकालीन योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन नीतिगत, क्षमता विकास र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध हुनेछ । सो अनुसार संघ तथा प्रदेशबाट सहयोग र सहजीकरण उपलब्ध नभएमा स्थानीय विकासलाई नतिजामूलक र प्रभावकारी नहुने जोखिम हुन सक्दछ ।

अनुसूची १: मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल

क्र.सं.	समितिका पदाधिकारी	जिम्मेवारी
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	संयोजक
२	प्रमुख, शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	सदस्य
३	प्रमुख, स्वास्थ्य शाखा	सदस्य
४	प्रमुख, आर्थिक प्रशासन शाखा	सदस्य
५	प्रमुख, कर्मचारी प्रशासन शाखा	सदस्य
६	प्रमुख, सामाजिक विकास शाखा	सदस्य
७	प्रमुख, कृषि शाखा,	सदस्य
८	प्रमुख, पशु सेवा शाखा	सदस्य
९	प्रमुख, पूर्वाधार विकास शाखा	सदस्य
१०	प्रमुख, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	सदस्य
११	प्रमुख, सूचना प्रविधि शाखा	सदस्य
१२	प्रमुख, राजस्व शाखा	सदस्य
१३	प्रमुख, कानून तथा फैसला कार्यान्वयन शाखा	सदस्य
१४	प्रमुख, सामाजिक सुरक्षा पञ्जीकरण शाखा	सदस्य
१५	प्रमुख, उद्योग शाखा	सदस्य
१६	प्रमुख, विद्युत शाखा	सदस्य
१७	प्रमुख, योजना तथा अनुगमन शाखा	सदस्य सचिव

अनुसूची २: विषय उपक्षेत्रगत कार्य समूह तथा जिम्मेवारी क्षेत्र

क्र.सं.	विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्र	जिम्मेवारी: नाम, पद
क.	आर्थिक विकास	
1	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	मिलन श्रेष्ठ
2	पशुपन्थी सेवा	डा. जयन्त महत
3	सिंचाइ	प्रकाश पौडेल
4	पर्यटन, सम्पदा तथा संस्कृति	मेधेन्द्र पोखरेल, रेशम घिमिरे खत्री
5	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	शुसिला श्रेष्ठ
6	श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण	घनश्याम तिवारी, अन्जु राना
7	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा वित्त सेवा	शुसिला श्रेष्ठ, अमर कुमार श्रेष्ठ, रेशम घिमिरे
ख.	सामाजिक विकास	
8	जनस्वास्थ्य तथा पोषण	मनोज सिं वोहरा
9	शिक्षा, कला, भाषा तथा साहित्य	किसानराज चिलुवाल
10	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	किसानराज चिलुवाल, सुनिल घिमिरे
11	खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता	सुरज परियार
12	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशिकरण	मेधेन्द्र पोखरेल, धनकुमारी दुरा, सुनिल घिमिरे
13	सामाजिक सुरक्षा तथा पंजिकरण	सुनिल घिमिरे
ग.	पूर्वाधार विकास	
14	सडक, पुल तथा यातायात	बिशाल ढकाल, प्रकाश पौडेल
15	भवन, आवास, बस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण	बिशाल ढकाल, प्रकाश पौडेल, विदुर न्यौपाने
16	जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा	बिशाल ढकाल, प्रकाश पौडेल
17	सूचना तथा संचार प्रविधि	मुकेश कुँवर, सुनिल घिमिरे, रेशम घिमिरे खत्री
घ.	वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	
18	वन, भू संरक्षण तथा जैविक विविधता	हरि वहादुर लोहनी, मुकेश कुँवर
19	वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	हरि वहादुर लोहनी, मुकेश कुँवर
20	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	हरि वहादुर लोहनी, मुकेश कुँवर
ङ.	संस्थागत विकास र सुशासन	
21	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	गोविन्द वहादुर राउत, रेशम घिमिरे खत्री, सन्तोष कुमार साह
22	संगठन, मानव संसाधन तथा सेवा प्रवाह	सृजना पौडेल, सन्तोष कुमार साह, मुकेश कुँवर

क्र.सं.	विषय क्षेत्र तथा उपक्षेत्र	जिम्मेवारी: नाम, पद
23	राजस्व तथा स्रोत परिचालन	सुशिला श्रेष्ठ, मेघेन्द्र पोखरेल
24	तथ्यांक, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	मेघेन्द्र पोखरेल, मुकेश कुँवर
	संयोजक	चेत नाथ अर्याल
	सदस्य सचिव	शम्भु प्रसाद घिमिरे

अनुसूची ३: मध्यमकालीन खर्च संरचना र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा निर्धारण र बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०८१

पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले परिकल्पनाको गरेको संङ्घीय लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था अन्तर्गत स्थानीय तहमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिले नीति, कानून निर्माण एवम् व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा महत्वपूर्ण उपलब्धी हासिल गर्दै पहिलो कार्यकाल पुरा गरी दोस्रो कार्यकालमा सेवा प्रवाह, विकास उपलब्धि र सुशासनमा तिब्रता प्रदान गर्न प्रयासरत छन्। राजनीतिक संक्रमण अन्त्यको संघारमा वर्तमान अवस्था स्थानीय शासन ज्वासलन, सेवा प्रवाह र विकास उपलब्धी हासिल गर्ने गति तिब्र बनाउँदै जनअपेक्षालाई सम्बोधनका लागि अनुकूल वातावरण बन्दै गएको छ। संविधानले परिकल्पना अनुसार तीनवटै तह बीचको सहकारीता, समन्वय र सहअस्थित्वको मर्मलाई आत्मसात गर्ने प्रयास भैरहेको छ। स्थानीय सरकाले अन्तर सरकार, निजी क्षेत्र, सहकारी र समुदाय तथा नागरिक बीचको साझेदारी र सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउँदै लगेका छन्।

यस सन्दर्भमा स्थानीय सरकारले जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारका रूपमा नागरिकको जीवनस्तरमा गुणस्तरीय परिवर्तनको वस्तुपरक मार्गचित्र तयार गर्नु जरुरी देखिन्छ। संवैधानिक, नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था बमोजिम स्थानीय सरकारले स्थानीय धरातलिय विशिष्टता तथा नागरिकको वास्तविक आवश्यकता र चाहना प्रतिबिम्बित हुने आफ्ना प्रयास अगाडि बढाउनु पर्ने देखिन्छ। स्थानीय आवश्यकताको सम्बोधन गर्दै जनअपेक्षा बमोजिम राजनीतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा प्राविधिक परिस्थितिले सिर्जना गरेको अवसरहरूको पूर्ण सदुपयोग हुने गरी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमालाई योजनाबद्ध, व्यवस्थित र नतिजामूलक बनाउन आवश्यक छ। स्थानीय सरकारले विकास प्रक्रियालाई निदृष्ट गन्तव्यतर्फ उन्मुख गराई अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न नागरिक तथा सरोकारवाला समेतको सहभागितामा सहभागितामूलक तथा समावेशी विकासको अवधारणा बमोजिम नीति, योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया अबलम्बन गर्न आवश्यक हुन्छ। नीति तथा दीर्घकालीन, आवधिक र विषयगत रणनीतिक/गुर्योजनाले दिशानिर्देश गरेअनुसारको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिकताको आधारमा वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गरी स्थानीय समस्याको सम्बोधन गर्ने, जनताको मनोभावना बुझ्ने र चाहना सम्बोधन गर्ने गर्नुपर्दछ। नीति, योजना तथा कार्यक्रमले उपलब्ध हुन सक्ने सम्भाव्य श्रोत साधन परिचालन गरी अनुमानित र विनियोजन बजेट बीचको खाडलको पूर्तिलाई सुनिश्चित गर्न सक्नु पर्दछ।

नेपालको संविधान तथा कानून प्रदत्त अधिकार बमोजिम स्थानीय सरकारलाई योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको महत्वपूर्ण जिम्मेबारी रहेको छ। अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा (२१) को उपदफा (३) बमोजिम नगर कार्यपालिकाले प्रत्येक वर्षको असार १० गते भित्र आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको अनुमान सम्बन्धित स्थानीय सभामा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसैगरी ऐनले राजस्व र व्ययको अनुमान नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार हुनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसै गरी ऐनको दफा १६ को उपदफा (१) ले स्थानीय तहले आफ्नो कार्य क्षेत्रभित्रका विषयमा सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपणसहित मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने पनि व्यवस्था गरेको छ।

यस मार्गदर्शनको उद्देश्य स्थानीय शासन संचालन ऐन तता स्थानीय तहको योजना तयोजना तर्जुमा दिग्दर्शन अनुसार मध्यमकालीन खर्च तथा वार्षिक विकास कार्यक्रम तर्जुमा गर्न अधिकतम प्रयास गर्नु रहेको छ। आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियामा श्रोत अनुमान ताथ बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विषयगत समिति, कार्यपालिकाका पदाधिकारी, विषयगत शाखा, वडा समिति र स्थानीय सरोकारवालाहरूलाई उपलब्ध गराउन यो मार्गदर्शन तयार गरिएको छ। नगर

कार्यपालिकाबाट प्राप्त बजेट सीमा तथा प्राथमिकता निर्धारणको आधार तथा प्रक्रिया बमोजिम यस मार्गदर्शन अनुसार आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम समेत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रस्ताव तयार गर्नुपर्नेछ ।

कार्यक्रम तथा उपलब्धिको संक्षिप्त समीक्षा

चालु आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट कार्यक्रम, अस्थिर राजनीति सन्तुलन तथा नीति, तरल राष्ट्रिय अर्थतन्त्र र विश्वव्यापी आर्थिक शीथिलताको परिवेशमा प्रदेश तथा संङ्घीय सरकार र विकास साझेदार निकायसँग समन्वय, साझेदारी र सहकार्य गरी लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयन तर्फ उन्मुख गराउने प्रयास गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षका स्वीकृत केही कार्यक्रम तथा आयोजना सम्पन्न हुने अवस्थामा, केही कार्यान्वयन भैरहेका र केही शुरू हुने अवस्थामा रहेका छन् । स्वीकृत नीति, कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयनमा समय तालिका पालना, प्रक्रिया तथा नतिजा अनुगमन गरी कार्यतालिका र निर्धारित मापदण्ड र अपेक्षित नतिजा अनुसार कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्न अनुभव, सीप तथा क्षमता, कार्यविधि तथा मापदण्डको कमी महशुस गरिएको छ । आगामी वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा देखी नै कार्यान्वयन कार्ययोजना, खरिद योजना र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना बनाई यसलाई व्यवस्थित गर्ने सिकाई समेत भएको छ । विषयगत योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको लक्ष्य तथा प्रगति र चालु आर्थिक वर्षको प्रमुख आयोजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्था र हालसम्मको उपलब्धी समेतलाई मध्यनजर गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि यथाशक्य आयोजना र कार्यक्रमगत रूपमा नभएमा उपक्षेत्रगत रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

योजना तथा बजेट तर्जुमाका आधारहरू

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा देहायअनुसारका नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थालाई आधारका रूपमा लिइनेछ :

१. नेपालको संविधानका सान्दर्भिक धाराहरू (भाग ३: मौलिक हक र कर्तव्य, भाग ४: राज्यको निर्देशक सिद्धान्त, नीति र दायित्व, भाग ५: राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँड, भाग १७: धारा २१४ देखी २३०)
२. नगरपालिकाको कार्य सम्पादन तथा कार्य विभाजन नियमावली ।
३. प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद ४: प्राकृतिक श्रोतको परिचालन, राजस्व बाँडफाँट र अनुदान)
४. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद ६: दफा २४ र २५, परिच्छेद ९: दफा ५४ देखी ६८ र परिच्छेद १०: दफा ६९ देखी ८०)
५. अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद २: राजस्वको अधिकार, परिच्छेद ३: राजस्वको बाँडफाँड, परिच्छेद ४: अनुदानको अवस्था, परिच्छेद: वैदेशिक सहायता र आन्तरिक ऋण, परिच्छेद ६: सार्वजनिक खर्च व्यवस्था, परिच्छेद ७: राजस्व र व्यवको अनुमान, परिच्छेद ८: वित्तीय अनुशासन)
६. आर्थिक कार्यविधि वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७ का सान्दर्भिक दफा तथा नियमहरू (बजेट निर्माण, निकास, खर्च, रकमान्तर र नियन्त्रण, बजेट र कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यक्रम स्वीकृती र संशोधन, प्रगति समीक्षा)
७. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र नियमावलीका सान्दर्भिक दफाहरू (ऐनको परिच्छेद २: खरिद कार्यको जिम्मेवारी र खरिद विधीसम्बन्धी व्यवस्था, नियमको परिच्छेद २: खरिद कारवाहीको तयारी, खरिद योजना र लागत अनुमान)
८. दिगो विकास लक्ष्य (लक्ष्य १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १५, १६ तथा १७)
९. दीर्घकालीन सोच तथा सोह्रौ योजनाको सान्दर्भिक बुँदाहरू

१०. नगरपालिकाको विगतका नीति योजना कार्यक्रमहरु, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना

११. समपुरक तथा विशेष अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६

बजेट सीमा

बजेट वर्ष आ.व. २०८१/८२ सहित ३ आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको लागि आयोजना तथा उपक्षेत्रगत रूपमा बजेट सीमा देहाय अनुसार निर्धारण गरिएको छ ।

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
			राज्य	जिल्ला	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व बाँडफाँट	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध कार्यक्रम (सडक बोर्ड नेपाल)
क	आर्थिक विकास	2081/82	49590	15214	34376	0	16501	24889	8200	0
		2082/83	54549	16735	37814	0	18151	27378	9020	0
		2083/84	60004	18409	41595	0	19966	30116	9922	0
१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	2081/82	7701	1201	6500	0	5200	1201	1300	0
		2082/83	8471	1321	7150	0	5720	1321	1430	0
		2083/84	9318	1453	7865	0	6292	1453	1573	0
२	पशुपन्छी सेवा	2081/82	7402	2377	5025	0	4400	2602	400	0
		2082/83	8143	2615	5528	0	4840	2862	440	0
		2083/84	8957	2876	6081	0	5324	3148	484	0
३	सिचाई	2081/82	4350	0	4350	0	700	2150	1500	0
		2082/83	4785	0	4785	0	770	2365	1650	0
		2083/84	5263	0	5263	0	847	2602	1815	0
४	पर्यटन तथा संस्कृति	2081/82	10900	0	10900	0	1100	7300	2500	0
		2082/83	11990	0	11990	0	1210	8030	2750	0
		2083/84	13189	0	13189	0	1331	8833	3025	0
५	उद्योग ब्यापार व्यवसाय	2081/82	1600	0	1600	0	1100	0	500	0
		2082/83	1760	0	1760	0	1210	0	550	0
		2083/84	1936	0	1936	0	1331	0	605	0
६	श्रम रोजगारी र गरिवि निवारण	2081/82	15737	11636	4101	0	2101	11636	2000	0
		2082/83	17311	12800	4511	0	2311	12800	2200	0
		2083/84	19042	14080	4962	0	2542	14080	2420	0
७	भूमि व्यवस्था सहकारी तथा वित्तीय व्यवस्था	2081/82	1900	0	1900	0	1900	0	0	0
		2082/83	2090	0	2090	0	2090	0	0	0
		2083/84	2299	0	2299	0	2299	0	0	0
ख	सामाजिक विकास	2081/82	351475	292255	59220	0	30655	311189	9631	0
		2082/83	386622	321481	65142	0	33720	342308	10594	0
		2083/84	425284	353629	71656	0	37092	376539	11654	0
८	स्वास्थ्य तथा पोषण	2081/82	56922	46517	10405	0	2550	48706	5666	0
		2082/83	62614	51169	11445	0	2805	53577	6233	0
		2083/84	68876	56286	12590	0	3085	58934	6856	0
९	शिक्षा कला भाषा तथा साहित्य	2081/82	273264	245043	28221	0	11191	258108	3965	0
		2082/83	300591	269547	31043	0	12310	283919	4362	0
		2083/84	330650	296502	34148	0	13541	312311	4798	0
१०	यूवा खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	2081/82	6330	0	6330	0	3750	2580	0	0
		2082/83	6963	0	6963	0	4125	2838	0	0
		2083/84	7659	0	7659	0	4538	3122	0	0
११	खानेपानी तथा सरसफाई	2081/82	3500	0	3500	0	2400	1100	0	0

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
			कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व बॉन्डफाँट	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध कार्यक्रम (सडक बोर्ड (नेपाल))
		2082/83	3850	0	3850	0	2640	1210	0	0
		2083/84	4235	0	4235	0	2904	1331	0	0
१२	महिला बालबालिका सामाजिक समावेशीकरण	2081/82	10648	200	10448	0	10448	200	0	0
		2082/83	11713	220	11493	0	11493	220	0	0
		2083/84	12884	242	12642	0	12642	242	0	0
१३	सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण	2081/82	810	495	315	0	315	495	0	0
		2082/83	891	545	347	0	347	545	0	0
		2083/84	980	599	381	0	381	599	0	0
ग	पूर्वाधार विकास क्षेत्र	2081/82	190500	0	190500	0	23234	151218	6048	10000
		2082/83	209550	0	209550	0	25558	166340	6653	11000
		2083/84	230505	0	230505	0	28113	182974	7318	12100
१४	सडक, पुल तथा यातायात	2081/82	149175	0	149175	0	14721	118406	6048	10000
		2082/83	164093	0	164093	0	16193	130247	6653	11000
		2083/84	180502	0	180502	0	17812	143272	7318	12100
१५	बस्ती विकास, आवास तथा भवन	2081/82	39200	0	39200	0	7613	31587	0	0
		2082/83	43120	0	43120	0	8375	34746	0	0
		2083/84	47432	0	47432	0	9212	38220	0	0
१६	जलश्रोत, विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	2081/82	1625	0	1625	0	900	725	0	0
		2082/83	1788	0	1788	0	990	798	0	0
		2083/84	1966	0	1966	0	1089	877	0	0
१७	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	2081/82	500	0	500	0	0	500	0	0
		2082/83	550	0	550	0	0	550	0	0
		2083/84	605	0	605	0	0	605	0	0
घ	वन तथा वातावरण क्षेत्र	2081/82	13373	0	13373	0	5300	4073	4000	0
		2082/83	14710	0	14710	0	5830	4480	4400	0
		2083/84	16181	0	16181	0	6413	4928	4840	0
१८	वन, भूसंरक्षण र जैविक विविधता	2081/82	2200	0	2200	0	300	1900	0	0
		2082/83	2420	0	2420	0	330	2090	0	0
		2083/84	2662	0	2662	0	363	2299	0	0
१९	वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन	2081/82	5515	0	5515	0	1300	215	4000	0
		2082/83	6067	0	6067	0	1430	237	4400	0

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा (रु. हजारमा)				बजेटको स्रोत (रु. हजारमा)			
			कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व बाँडफाँट	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	विविध कार्यक्रम (सडक बोर्ड नेपाल)
		2083/84	6673	0	6673	0	1573	260	4840	0
२०	विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलता	2081/82	5658	0	5658	0	3700	1958	0	0
		2082/83	6223	0	6223	0	4070	2154	0	0
		2083/84	6846	0	6846	0	4477	2369	0	0
३	संस्थागत विकास क्षेत्र	2081/82	152335	145945	6390	0	152335	0	0	0
		2082/83	167569	160540	7029	0	167569	0	0	0
		2083/84	184326	176594	7732	0	184326	0	0	0
२१	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	2081/82	3450	0	3450	0	3450	0	0	0
		2082/83	3795	0	3795	0	3795	0	0	0
		2083/84	4175	0	4175	0	4175	0	0	0
२२	संगठन, मानव संसाधन र क्षमता विकास	2081/82	145945	145945	0	0	145945	0	0	0
		2082/83	160540	160540	0	0	160540	0	0	0
		2083/84	176594	176594	0	0	176594	0	0	0
२३	राजस्व तथा स्रोत परिचालन	2081/82	2000	0	2000	0	2000	0	0	0
		2082/83	2200	0	2200	0	2200	0	0	0
		2083/84	2420	0	2420	0	2420	0	0	0
२४	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास परिचालन	2081/82	940	0	940	0	940	0	0	0
		2082/83	1034	0	1034	0	1034	0	0	0
		2083/84	1137	0	1137	0	1137	0	0	0
जम्मा		2081/82	757273	453414	303859	0	228025	491369	27879	10000
		2082/83	833000	498756	334244	0	250828	540506	30667	11000
		2083/84	916300	548631	367669	0	275910	594556	33734	12100

अनुसूची ४: आगामी तीन आर्थिक वर्षको विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजना विवरण र बजेट विनियोजन

रकम रू. हजारमा

क्र स	कार्यक्रम/आयोजना	आगामी आ.व. २०८१/८२ को विनियोजन			दोश्रो आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण			तेस्रो आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण			साङ्केतिकरण				
		कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	प्राथ मिकीकर ण	रणनीतिक स्तम्भ	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
क	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	7701	1201	6500	8471	1321	7150	9318	1453	7865					
१	कृषि विकास, विस्तार तथा प्रसार सम्बन्धी कार्यक्रम	7701	1201	6500	8471	1321	7150	9318	1453	7865	P1		2	2	2
ख	पशुंक्षी सेवा	7402	2377	5025	8143	2615	5528	8957	2876	6081					
२	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	1500	1500	0	1650	1650	0	1815	1815	0	P1		2	2	2
३	पशुपंक्षीजन्य व्यवसाय प्रवर्द्धन, उत्पादन तथा बजारीकरण कार्यक्रम	5902	877	5025	6493	965	5528	7142	1061	6081	P1		2	2	2
ग	सिंचाइ	4350	0	4350	4785	0	4785	5263	0	5263					
४	सिंचाई व्यवस्थापन तथा प्रसार कार्यक्रम	4350	0	4350	4785	0	4785	5263	0	5263	P1		2	2	2
घ	पर्यटन तथा संस्कृति	10900	0	10900	11990	0	11990	13189	0	13189					
५	तमु संग्राहलय निर्माण (बनेपा १)	6800	0	6800	2000	0	2000	2200	0	2200	P2		8	2	2
६	पर्यटन, संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	4100	0	4100	9990	0	9990	10989	0	10989	P2		8	2	2
ङ	उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय	1600	0	1600	1760	0	1760	1936	0	1936					
७	उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा तथा बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	1600	0	1600	1760	0	1760	1936	0	1936	P2		8	3	3
च	श्रम, रोजगारी तथा गरिवी निवारण	15737	11636	4101	17311	12800	4511	19042	14080	4962					
८	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	2700	2700	0	2970	2970	0	3267	3267	0	P1		8	2	2
९	युवा रोजगारीका लागि रुपान्तरण पहल परियोजना	5459	5459	0	6005	6005	0	6605	6605	0	P1		8	2	2
१०	श्रम, रोजगार तथा गरिवी निवारण अन्य कार्यक्रम	7578	3477	4101	8336	3825	4511	9169	4207	4962	P1		8	2	2
छ	भूमि व्यवस्था, बैंक, वित्तीय तथा सहकारी	1900	0	1900	2090	0	2090	2299	0	2299					
११	भूमी व्यवस्थापन तथा सहकारी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	1900	0	1900	2090	0	2090	2299	0	2299	P1		1	2	2
ज	स्वास्थ्य तथा पोषण	56922	46517	10405	62614	51169	11445	68876	56286	12590					
१२	स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी कार्यक्रम	56922	46517	10405	62614	51169	11445	68876	56286	12590	P1		4	2	2
झ	शिक्षा, विज्ञान, कला, भाषा तथा साहित्य	27326	24504	28221	30059	26954	31043	33065	29650	34148					
		4	3		1	7		0	2						
१३	भूकम्प प्रतिरोधी विद्यालय भवन निर्माण	10500	0	10500	11550	0	11550	12705	0	12705	P1		3	2	3

क्र स	कार्यक्रम/आयोजना	आगामी आ.व. २०८१/८२ को विनियोजन			दोश्रो आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण			तेश्रो आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण			साङ्केतिकरण				
		कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	प्राथ मिकीकर ण	रणनीतिक स्तम्भ	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
१४	सबैका लागि शिक्षा- आधारभूत तह	15450 0	15450 0	0	16995 0	16995 0	0	18694 5	18694 5	0	P1		3	2	3
१५	माध्यमिक शिक्षा तह कार्यक्रम	50475	50475	0	55523	55523	0	61075	61075	0	P1		3	2	3
१६	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना-(प्रदेश तथा स्थानीय तहका लागि)	40068	40068	0	44075	44075	0	48482	48482	0	P1		3	2	2
१७	शिक्षण सिकाइमा प्रविधिमैत्री विद्यालय वातावरण विकास (मेयर शैक्षिक सुधार कार्यक्रम)	2000	0	2000	2200	0	2200	2420	0	2420	P1		3	2	2
१८	शिक्षा विकास तथा भाषा, कला संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	15721	0	15721	17293	0	17293	19023	0	19023	P1		3	2	2
ज	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	6330	0	6330	6963	0	6963	7659	0	7659					
१९	युवा, खेलकुद तथा नवप्रवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रम	6330	0	6330	6963	0	6963	7659	0	7659	P1		9	3	3
ट	खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता	3500	0	3500	3850	0	3850	4235	0	4235					
२०	खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सम्बन्धी कार्यक्रम	3500	0	3500	3850	0	3850	4235	0	4235	P1		6	2	2
ठ	महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	10648	200	10448	11713	220	11493	12884	242	12642					
२१	महिला विकास कार्यक्रम	1200	0	1200	1320	0	1320	1452	0	1452	P1		5	1	2
२२	बालबालिका विकास कार्यक्रम	1400	0	1400	1540	0	1540	1694	0	1694	P2		10	2	2
२३	अपाङ्गता, ज्येष्ठ नागरिक तथा असहाय व्यक्ति हित प्रवर्द्धन कार्यक्रम	2000	0	2000	2200	0	2200	2420	0	2420	P1		10	2	2
२४	महिला, बालबालिका तथा समावेशीकरण सालवसाली कार्यक्रम	6048	200	5848	6653	220	6433	7318	242	7076	P1		5	1	2
ड	सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण	810	495	315	891	545	347	980	599	381					
२५	सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण कार्यक्रम	810	495	315	891	545	347	980	599	381	P1		10	2	2
ढ	सडक, पुल तथा यातायात	14917 5	0	149175	16409 3	0	164093	18050 2	0	180502					
२६	धुरपुरे-दुङ्थोक-विम्दा-बाख्रेजगत सडक स्तरोन्नति बेनपा ९ र ५	30000	0	30000	15000	0	15000	16500	0	16500	P1		9	3	3
२७	उदिपुर-नयाँगाउँ सडक स्तरोन्नति बेनपा १	26000	0	26000	20000	0	20000	22000	0	22000	P1		9	3	3
२८	जिल्ला अस्पताल चोक मस्यौडदी नदि मोटेरेवल पुल हुँदै १० नं वडा कार्यालय जाने सडक बेनपा १०	12000	0	12000	13200	0	13200	14520	0	14520	P1		9	3	3
२९	भुक्तानी दायित्व सरेका दुई वटा सडक आयोजनाहरू	3677	0	3677	4045	0	4045	4449	0	4449	P1		9	3	3
३०	ल्याण्ड फिल्ड साइट पहुँच सडक निर्माण, बेनपा-८	2000	0	2000	2200	0	2200	2420	0	2420	P1		9	3	3
३१	सडक, पुल तथा यातायात निर्माण, मर्मतसंभार र स्तरोन्नति कार्यक्रम	75498	0	75498	10964 8	0	109648	12061 3	0	120613	P1		9	3	3
ण	आवास, भवन तथा शहरी विकास	39200	0	39200	43120	0	43120	47432	0	47432					

क्र स	कार्यक्रम/आयोजना	आगामी आ.व. २०८१/८२ को विनियोजन			दोश्रो आ.व. २०८२/८३ को प्रक्षेपण			तेश्रो आ.व. २०८३/८४ को प्रक्षेपण			साङ्केतिकरण				
		कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	प्राथ मिकीकर ण	रणनीतिक स्तम्भ	दिगो विकास लक्ष्य सङ्केत	लैङ्गिक सङ्केत	जलवायु सङ्केत
३२	वस्ति विकास कार्यक्रम अन्तर्गत सडक निर्माण	7000	0	7000	7700	0	7700	8470	0	8470	P2		11	3	3
३३	वडा कार्यालय भवन निर्माण	4000	0	4000	4400	0	4400	4840	0	4840	P2		11	3	3
३४	स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण	4000	0	4000	4400	0	4400	4840	0	4840	P2		11	3	3
३५	भवन, आवास र बस्ती विकास र सार्वजनिक निर्माण सम्बन्धी अन्य कार्यक्रम	24200	0	24200	26620	0	26620	29282	0	29282	P2		11	3	3
त	जलस्रोत, विद्युत तथा स्वच्छ उर्जा	1625	0	1625	1788	0	1788	1966	0	1966					
३६	सडक बत्ति विस्तार कार्यक्रम	1200	0	1200	1320	0	1320	1452	0	1452	P1		7	2	1
३७	विद्युत तथा उर्जा सम्बन्धी कार्यक्रम	425	0	425	468	0	468	514	0	514	P1		7	3	1
थ	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि	500	0	500	550	0	550	605	0	605					
३८	सूचना तथा सञ्चार प्रविधि विस्तार कार्यक्रम	500	0	500	550	0	550	605	0	605	P2		9	2	2
द	वन, भूसंरक्षण तथा जैविक विविधता	2200	0	2200	2420	0	2420	2662	0	2662					
३९	वन तथा हरीयाली प्रवर्द्धन तथा भूसंरक्षण तथा नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	2200	0	2200	2420	0	2420	2662	0	2662	P1		15	3	1
ध	वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	5515	0	5515	6067	0	6067	6673	0	6673					
४०	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	5000	0	5000	5000	0	5000	5500	0	5500	P2		12	2	1
४१	वातावरण संरक्षण कार्यक्रम	515	0	515	1067	0	1067	1173	0	1173	P2		12	2	1
न	विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	5658	0	5658	6223	0	6223	6846	0	6846					
४२	विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलन कार्यक्रम	5658	0	5658	6223	0	6223	6846	0	6846	P2		13	2	1
प	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	3450	0	3450	3795	0	3795	4175	0	4175					
४३	नीति, कानून, सुशासन तथा न्याय प्रवर्धन कार्यक्रम	3450	0	3450	3795	0	3795	4175	0	4175	P2		16	2	2
फ	संगठन, मानव संशाधन र सेवा प्रवाह	14594	14594	0	16054	16054	0	17659	17659	0					
		5	5	0	0	0	0	4	4	0					
४४	संगठन, मानव संशाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	14594	14594	0	16054	16054	0	17659	17659	0	P2		16	2	3
		5	5	0	0	0	0	4	4	0					
व	राजस्व तथा स्रोत परिचालन	2000	0	2000	2200	0	2200	2420	0	2420					
४५	राजस्व सुचना व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	2000	0	2000	2200	0	2200	2420	0	2420	P2		17	3	3
भ	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	940	0	940	1034	0	1034	1137	0	1137					
४६	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	940	0	940	1034	0	1034	1137	0	1137	P2		17	2	2
	कुल जम्मा	757273	453414	303859	833000	498756	334244	916300	548631	367669					

बेसीशहर नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

बेसीशहर-८, लमजुङ, गण्डकी प्रदेश

फोन नं. ०६६-५२०१५०

इमेल : besishaharmunicipality@gmail.com